

PENICVLVS
PAPPORVM APO-
LOGIAE SOLNENSIS
CONCILIABVLI
ET

*HYPERASPISTES LEGITI-
MAE ANTILOGIAE ILLVSTRIS: CARDI-
NALIS, FRANCISCI FORGACS
de Ghimes, Archiepiscopi
Strigoniensis, etc.*

IOANNESI EMICIVS PA-
ROCHUS SENQUICENSIS
SCRIBEBAT.

Deuter. 17. v. 12.

Qui superbierit, nolens obedire Sacerdotis impe-
rio, qui eo tempore ministrat Domino Deo
tuo: ex decreto iudicis morietur
homo ille.

Iterato excusus POSONI.
In Aula Archiepiscopali, Anno resti-
tutae salutis M. DC. XI.

AD ILLUSTRIS.
CARDINALEM AR-
CHIEPISCOPVM STRI-
GONIENSEM.

MActe virtute, in orbe celebraris. Catholici te conditorem antiquae rursum fidei venerantur, atque suspiciunt; et quod signum maioris gloriae est, omnes haeretici detestantur; et me pari prosequuntur odio,¹ ut quos gladijs nequeunt, voto interficiant.

¹ *Verba Hieronymi ad Augustinum Epist. 25. inter Augustini Epistolas.*

{1:}

*PROLOGIVM AD PRAEDICANTES, APOLOGEMATIS
ARCHITECTOS.*

Fama jam pridem auditioneque acceperam, gravissimo cordolio praecordia vestra consauciata fuisse, Praedicantes observabiles, quod naenijs vestris vehementer reclamatum esset ab Illustriss: Cardinali: qui constantia Sacerdotali, grassanti errori se opponere; moramenta conatibus vestris iniicere; fatiscentem insolentia vestra veritatem adjutam ire, non intermittit. Et quoniam apud eos, quos fascino praestigijsque vestris eluscatis, quique nec salutis suae studio, nec taedio vanitatis vestrae nullo veritatis pondere saburratae, melioribus audiendis, aures animosque commodare volunt, inconditis praeconijs efflictim jam pridem efferri cognoveram nescio quam, communi studio plurimorum vestrum emussicatam vaniloquentiam: Arbitrabar equidem, dignum vos aliquid expectatione hominum; dignum noviter erecti Magistratus splendore, concinnitudine, majestate; dignum tanto nixurientium conatu foetum, edituros: praesertim cum praecoqua nimium, intempestiveque gliscens inanitas quorundam (ex eorum numero erant, quibus et guliocae vestrae nuclei, et mariscae saporati fructus, {2:} et labruscae botryones, et omphacina dulcia mera, et amurcae ac flaces gratae olivitates videntur) sic Apologema sub praelo sudans dilaudaret, ut Catholicos porro confectos, ne hiscere quidem posse, insolentissime gloriaretur.

Ego vero, quamvis multo ante, ex maledicendi studio, longo a vobis usu comparato, de responsionis modo conjecturam capere potui: futurum tamen non existimavi, ut tam uberem, et pro me; et contra vos dicendi materiam, pauculis mihi chartis suppeditaretis. Illud vero, ne sperare quidem poteram, ut familiaris consuetudinis vestrae, quam pro suggestu ad populum longo errore captum observatis, nativam quandam imaginem, literis quoque exprimeretis; hoc est, ut saepe statum quaestionis positae, callide, et quasi stationem furtive deserendo, aliorum torqueretis; ut in solvendis argumentis tam impedit ubique haereretis; adianoëtis chartas farciretis; ut scripturarum sacrosanctis testimonijs, lubricis ambagiosisque conjectationibus pueriliter abuteremini; denique ut vanissimis cariosorum sophismatum anfractibus, et ad fucum faciendum conciliato dicendi genere, quemadmodum indoctae plebeculae imponere, ita Doctorum censuras effugere vos posse, arbitraremini.

Sed bene sit illi, cujus auspicijs ac nutu, defensionem hanc vestram, mangonio multiplici phaleratam, sol aspicit. Neque enim aptius vivam fidei vestrae, vanitatis vestrae effigiem Apelles ipse {3:} expressisset, quam depinxit Apologia Cassovina. Et nisi exploratum

haberem, nihil tam esse falsum, quod mens praejudicio occupata, Praedicanticisque allicefacta nidoribus, pro vero obtrusum non acceptet; facile adduceret ut crederem, vanitate vestra, ac erroribus Apologiae, non secus medicinam factam deceptis populis, quam venenatis suis ictibus medetur ipse, qui laesit, Scorpius.

Quod igitur bene feliciterque vertat, nitellam hanc candificam, convertriticem, nitidantemque Analecta Apologiae Praedicanticae conficere aggrediar: atque ita, Deo duce, crepundia, sutellasque vestras demoliar, ita incernicula veritatis lolia vestra vannabo, ita vanitatis vestrae fucum detergam, ac nativam Apologiae deformitatem in apicum deducam, nec molli, et ad lascivientis oculi Veneres picturata, sed torosa ac mascula dictione, velut, marra duriore tundam, ut una eademque opera, optimi ac vigilantissimi Pastoris, Illustriss: Archiepiscopi Strigoniensis innocentiam, aequitatem, legitimamque Solnensis Synodi impetitionem, dilucida hac aëtiologia, omnibus palam facere non intermittam: atque ut verbo dicam, amuleto alexicaco, virus quod afflare cogitastis, depellam.

Neque mihi animus est, ut ad eos, quos substituistis ineptae hujus vestrae farraginis autores, viros Illustres, ac Nobiles, ullae responsionis meae partes spectent. Certis enim indicijs exploratum habeo, nihil quidquam hujus Apologiae visum a plerisque {4:} Magnariorum illorum Modiperatorum, quorum nomina praeferuntur in diagrammate. Nec ea doctrina instructi illorum singuli, quae ad hoc tenuissimus eruditae mentis pulvisculis leviter respersum scriptum, vel perlegendum, vel percipiendum sufficere possit. Et si qui ex ipsis tincti literis, videre se aliquid supra plebem arbitrantur, nec otium illis, nec lubentia est, ut in Praedicantium messem immittant falces, hancque disputationis serram reciprocent: cum Aliptae, et Agonothetae esse malint, quam palaestritae, ac pancratiastae, ignota in arena, Andabatarum more decertantes.

Quod si qui forte virorum Nobilium ad se quoque pertinere arbitrentur, quae Praedicantium insulas affanias tangunt, telaque in alios missa ultro induunt, secum isti bella gerent, suae temeritati succenseant.

Vos interim valete, Praedicantes, et favete linguis.

CANDIDO LECTORI,

Salutem.

Qvod animus praesagiebat, dum Pappos Apologiae Solnensis Peniculo nitidarem, fore nimirum, ut apud eos, qui venena tantum exsugunt librorum, in varia judicia et voces haec scriptio incurret. Id jam factum scias Lector optime. Reperti enim sunt homines male acuti,

qui non sumunt a nobis sensum Scriptionis nostrae, sed adferunt; et mentem adfingunt a sua mente: cumque sermonis Latij ma-{5:}le sint periti, ac potissimam scripti hujus partem non capiant, sensisse tamen et scripsisse me volunt, quae per somnium non sensi, non scripsi.

Caetera in quae varia calumniae spicula jaciuntur, quaeque distortim flabris susurronum flectuntur, ubertim alias Deo duce vindicabo. Vnum illud quod palmarium est, et in maximum me stuporem dedit, memorare nunc lubet.

Quia summi Pontificis fama, existimatioque faedissima maephiti, ceriti cujusdam bomolochi lacerata fuerat, totiusque fabulae fontem ad pueri unius vocem retulerat rusticatim menticus Sycophanta: ut ejus furores comprimerem, inter alia presseram illud valide, summorum virorum existimationi nihil quicquam unius obtrectantis sermonibus derogari posse: nec quod ab aliquo dictum, id continuo pro comperto, exploratoque haberi debere: cum uni testi, nec Catoni creditum fuisse, sciamus.² Et, professae inimicitiae, suspicionem habeant mendacij.

Quo vero facilius externatus ille calumniator vim hujus rationis assequeretur, argumentum deducens ad absurdum confeceram: in quo non multum abludente exemplo, in apertam lucem hunc in modum produxi vanitatem Pontificiomastigis, Si ob unius temere jactatos sermones nota inuri cuiquam posset, fore ut conviciator ille in Illust: quoque Dominum Palatinum, tantum, ac talem virum incurrat: illum ipsum traducat, accusetque, quem Regni assensu, amplissimo magistratu Regia Maiest: exornavit. Nam de sua quoque Illust: Dominatione dicta quaedam, non absimilia ijs, quae in Summum Pontificem, confingit agyrta Anonymus. Et haud scio an ullus ita felix repertus, ut non aliquid illi Livor affinxerit.

{6:} Haec tota argumentatio, apud eos, qui vim Latij sermonis, praessaeque ac succinctae argumentationis rationem assequuntur, peraeque Summum Pontificem, et Dominum Palatinum excusat. Nam et praemissum fuerat unum testem, quantus quantus sit, nullam fidem facere. Et ea vis est argumentationis ad incommodum deducentis, ut ex consequentis destructione, tollatur Antecedens. Hoc est, ut quoniam quod consequitur falsum est, necesse sit illud ex quo deducitur, falsum itidem esse. Servata si quidem rectae argumentationis formula, ex vero sequi aliud quam verum haudquaquam potest.

Haec mea mens fuit, haec potentissima vis rationis a me propositae: quam ego ab ipsa calumnia alio flecti posse, non existimarem, nisi viderem, Abite ergo, abite suspicaces Ophiogenes. Malae mentis argumentum est, inconsulte suspicari. Ego sparsa de alijs credere me nolle, nisi certis testatisque argumentis comprobentur, libere pronuncio: manumque hic subtraho, nec cum Milone temere infero, inter hiantes hac rimas. Vale.

² Apol. 3. Cont. Ruff. Ibid. Apol. Hieron. 1.

CAPVT I.

Origo et status controversiae, cum Elencho rerum tractandarum.

Pietate in DEUM ac DEI parentem Virginem, susceptaeque semel Religionis constantia, nulli secunda nationi fuit quondam Hungarica. Atque ut eo validioribus repagulis firmata veritas consisteret, non multo post quam unius Lutheri, Christi mandram depeculantis, audacia, letalium malorum Iliades inunda-{7:}rant, publicis Regni comitijs in leges relatum fuit, *ut Lutheranos omnes, ac eorum fautores, tanquam publicos haereticos, hostesque sacratissimae Virginis Mariae, poena capitis, et ablatione omnium bonorum Regia Majestas puniret.*³ Diutule postea, ut pullulantia excetrae istius capita validius resecarentur, rursus his ipsis concepta fuere verbis decreta Regni: *Lutherani omnes de regno exstirpentur, et ubicunque reperti fuerint, non solum per Ecclesiasticas, verum etiam per saeculares personas, libere capiantur, et comburantur.*⁴ Demum ut gliscentis novitatis stolones, ac pullulantes fibrae eruncarentur, ut impetigines vitiliginesque in purissimo corpore jam tunc fruticantes, alexipharmaco validiore depellerentur; gravissimo Senatusconsulto sancitum fuit, *ut sanctae Romanae et Catholicae Ecclesiae, quae unica est, et sibi perpetuo constans, errareque non potest, omnes Regni Ordines perpetuo adhaereant.*⁵ DEUM immortalem! si leges hujusmodi contra nos haberent, quas numellas, cippos, catastas, fidiculas; quas ungulas, boias, pedicas expedirent? quas lanienas erigerent macellarij Praedicantes? quos non deartuarent, emascularent, eunucharentque Sacerdotes? quorum nonnullos superiori tempestate exsectis virilibus, semiviros, Verpos reddiderunt. Et tamen, tanto temporum tractu, in tanta rerum opportunitate, in nullum unquam Lutheranum, Religionis ergo lege actum fuit a Catholicis, et numero, et opibus superantibus.

Nulla porro alia, quam quae his decretis continetur libertas Lutheranae Calvinianaeque sectae concessa legibus Hungariae fuit, ad hanc usque nostram, malorum foecundam, feracem Religionum, aetatem. Nunc demum, post tot aetatum funera, postquam funesta novitatis prurigine tot simplices animae, ex praedamnatarum defloratione constructis opinionum portentis, fatuatae, in omnem fidei lepram exulcerantur venenanturque; postquam Regiae Majestatis Sacrosancta autoritas, Bocskaiana factione imminuta, ac propemodum eversa

³ Artic. 54. Anni 1523.

⁴ Artic. 4. Anni 1525.

⁵ Artic. 18. Anni 1550.

jacuit; magna contentione, bene a majoribus rotundata tornataque, decircinarunt adversarij, sanxeruntque, ut *Sua cuique Religio et Confessio, ubique Libera* {8:} *relinquatur. Nec quisquam omnium, in libero ejusdem usu, ac exercitio, a quoquam impediatur.*⁶

Hac tam ampla, et quaquaversum patente, nec ullis circumscripta cancellis, trimulae jam libertatis concessione, cum non solum Lutheranae, sed aequae Calvinisticae, Anabaptisticae, Arianae, Judaicae, Mahometicae sectae libertas, haud obscure videretur admitti, approbarique. Catholici universi, sed maxime primarius Regni status, qui Praelatos complectitur, diu multumque, tantae ad exitium libertati, obstitere. Sed ubi numerare, non ponderare suffragia placuit, ulterius progressa est licentia, additumque: *Ad praecavenda inter status odia, et dissensiones, ut quaelibet Religio suae professionis Superintendentes habeat.*⁷ De modo tamen eligendi hos Superintendentes, deque eorum proventibus, ac ministerio, verbum nullum.

Hanc igitur libertatem nacti Lutherani Praedicantes, atque illi vel maxime, qui primatum appetebant, Comiti Georgio Turzo persuadent, ut sua (quae tunc Palatinalis non erat) auctoritate interposita, Synodum Solnam convocare, Superintendentes eligere, caeteraque nondum satis ordinata disponere vellet. Datae igitur literae die 20. Junij, Anno 1609. quibus Dominus Comes queritur primum, *Quanta cum injuria Sacrae Religionis, ac gentis Hungaricae, indigenae nostri, sacris inauthorandi, Vittembergam, Brigam, interdum in alia remotiora loca, profectionem suscipere hactenus sint coacti, ac si non idem Spiritus Domini in hac quoque mundi plaga spiraret, nosque regeret:* subdit. *Consultum videri, ut duo vel tres Superintendentes eligantur, qui ad pastorale munus aspirantes, ad Sacrosanctam Ministerij Evangelij dignitatem promovendi habeant facultatem.* Quocirca rogat, ut ad 15. Julij, Solnam convenient, vbi haec, aliaque pertractare possint commodius. Convenere pauculi, sed nihil quidquam concludi potuit; vel ambientium, sibique mutuo hanc tantam Ecclesiasticae dignitatis majestatem invidentium vitio; vel ob alias, quas in vulgus dare haud expedit, causas. {9:} Ne tamen, qui hactenus summam Religioni Sacrosanctae, summam genti Hungaricae injuriam irrogarant Praedicantes, peregerent porro DEO hominibusque invisus esse; placuit iterum Solnam convenire, ubi diu multumque omnia mature examinata, cum ad diem 29. Mensis Martij Anno 1610. Patres convenissent, die demum 30. ejusdem Mensis (unius nempe dieculae longissimo curriculo, peractis rebus omnibus) Triumviri Capitales, Mensarij, Nocturnique simul constituti: Iique, ut speciem aliquam vetustatis, Ministerium referat, Judaicis nominibus cognobiles, ac famigerabiles viri; *Isaac, Abrahamides, Elias Lanij, Samu-*

⁶ Artic. 1. Ante coronationem Anno 1608.

⁷ Eodem Art.

el Melichius. Hi omnes Protomystae, ac solo nomine Superattendentes, denunciati. Deinde vero, Stipendia Superintendentium, praeter censum Cathedriticum, et Aedituorum contributiones (multatitia pecunia, qua reos peculiant, excidisse videtur) *pius Zelus ac liberalis Comitatum clarigatio suppleto.*⁸ *Superintendentes quotannis per se, vel per alios, Ecclesias visitanto: Causas ad forum Ecclesiasticum spectantes dijudicanto;* et ita quidem, *vt ab illis ulterius appellare non liceat.*⁹ Denique, jurejurando adstringunt Superintendentes, ad ejus quae in formula Concordiae continetur Augustanae confessionis, Pandora decantatissimae professionem.¹⁰ Caeteros vero, qui Ministerio initiantur, libro Concordiae subscribere jubent.¹¹

Huic porro celeberrimo Concilio, ne deesset autoritas, subscripsere Barones Maximates duo; Magnates nuperi non plures quatuor; Nobiles sedecim; Cives tres; Ministri (qui, ut omnium postremi, atque in ipsis Synodis Lutheranis, nil nisi lixae et calones, extimique trahariorum, agmen claudunt, citimique subsignant) magno omnino numero,¹² sed rurestres plerique, atque etiam ominosa nomina, Lanij, Fabri, Larices, Carbonarij, Masuri, (mirum si non Suarij, et Arboratores, et Camparij, et Areatores, et Opsopoei, et veteramentarij Lucriones, aliqui,) septem supra viginti.

Posteaquam ergo acta Synodica publici juris facta, ad manus Illustriss: Cardinalis perlata sunt, mirari primum {10:} tantae praesumptionis insolentiam; deinde, laccessitus, publico typisque vulgato scripto, obviam ire instituit, atque hunc in modum edixit.

NOS FRANCISCVS FORGACS DE GHimes, S. Romanae Ecclesiae Presbyter Cardinalis, Archiepiscopus Strigoniensis, locique ejusdem Comes perpetuus, Primas Regni Vngariae, Legatus Natus, Summus Cancellarius et Secretarius, ac Sacrae Reg. Majestatis Consiliarius, etc.

Cum nos, licet immerentes, Divina bonitas, Ecclesiae Metropolitanae Strigoniensi praeficere dignata sit; omni studio adnitendum nobis intelligimus, vt quantum iniquitas temporum patitur, ovibus Christi, curae nostrae commissis a Principe pastorum, ita consulamus, vt rationem reddituri de animabus; lupos ab oviaria Christi, etiam corporum nostrorum objectu arceamus; assiduaque vigilantia excubantes, velut in specula constituti, pericula eisdem denunciemus.

Quia igitur superioribus diebus, eo vsque audacia illorum, qui concionibus miseram

⁸ Artic. 2.

⁹ Art. 11. in fine

¹⁰ Artic. ultimo.

¹¹ Artic. 7.

¹² Summa ingens, viri. 52.

plebeculam in errorum laqueos inducunt, progressa est, vt coitionem quandam in oppidum Solnam indicerent: novo, ac antea in Vngaria inaudito exemplo, suae Lutheranae professionis Superattendentes eligerent, a quibus deinceps caetera ministrorum turba initiaretur; Leges denique ac decreta figerent, communi Justitiae, legibus patriis, Ecclesiasticae libertati, sacris Canonibus, Dei decretis contrarias: committere sine animae nostrae discrimine non potuimus, quin palam ac publice, omnibus illius conventiculi actis, ac decretis, tanquam animarum aeterno exitio, communique Justitiae exterminandae natis, contradiceremus.

Principio ergo, non sine plurimarum animarum perditione, Superintendentis nomen vsurpari ab his novellis Ecclesiae DEI turbatoribus, vel inde manifesteprehenditur, quod ab ipsis nascentis Ecclesiae incunabilis, postquam Apostolico ministerio, Ecclesiarum rectores Episcopi sunt constituti; nunquam pro legitimis recepti sint Episcopis, nisi quos aliorum Episcoporum ordinatio consecravit. Nam, vt vetustissima Apostolico-^{11:}rum canonum decreta taceamus, Sacrosanctum ac Vniversale Concilium Nicaenum primum (quod vel conferre, nedum aequare Solnensi Conciliabulo, sacrilegium foret) id quod usu receptum fuerat, lege sancivit,¹³ vt Episcopus non minus, quam a tribus Episcopis ordinetur, ita tamen ut Metropolitani Episcopi autoritas habeatur, absque quo ordinatio irrita sit: Si igitur perjuri esse nolunt nuperi isti Superattendentes, sua ipsorum sententia Episcopi esse haudquaquam possunt. Nam jurejurando adacti sunt,¹⁴ Non aliam doctrinam se propugnatos ac promoturos, quam Confessionem Augustanam. In ea vero Confessione, palam profitentur,¹⁵ se in nullo fidei articulo ab Ecclesia Catholica dissentire: tantum paucos abusus omittant, qui novi sunt; et contra voluntatem Canonum, vitio temporum recepti. Cum igitur contra Nicaenae Synodi vetustissimos ac Sacrosanctos Canones, Superintendentes se nominari sentiant; nisi Augustanae Confessionis, ac jurisjurandi violatores haberi velint, necesse est falso nominatos istos Superintendentes, ovina se veste Episcoporum, immerito contegere; adeoque nullas ab ipsis legitimas Ministrorum Ordinationes fieri; nullum ex iis Sacramentis quae ordinationem requirunt, legitime administrari ab iis quos initiant: sed umbratilem ac vanam esse quae ab iis fit, Absolutionem, Eucharistiam, etc. Quae quam gravia miserae plebeculae incommoda, animarumque damna adferant, nemo est qui non videt.

Adde, quod gravissimis, et ab omni humanitatis, ne dicam Christianitatis sensu alienissimis errorum portentis populo proponendis, adstringit Solnense hoc conventiculum infelices Praedicantium animas. Cum enim statuit, ordinandos omnes libro Concordiae subscribere, id

¹³ Canone 4. apud Ruffinum lib. 1. cap. 6.

¹⁴ Art. vltimo Solnensi.

¹⁵ Conf. August. Art. 21. initio.

*demum sancit, quod in libro Concordiae disertim exprimitur:*¹⁶ *Damnandam esse doctrinam, quae docet, Evangelium non esse TANTUMMODO concionem de gratia Dei, sed proprie esse concionem de poenitentia, arguentem, accusantem, damnantem peccata.*¹⁷ *Item, Docendum esse, passionem Christi proponere iram Dei adversus peccata, ut cognoscamus quanta dominus in lege sua a nobis exigit, quorum tamen NIHIL nos praestare possumus. etc.*¹⁸ {12:} *Demum, Damnandos esse qui docent superesse in homine CAPACITATEM, aptitudinem, facultatem, industriam, aut vires, quibus in rebus spiritualibus COOPERARI valeat,*¹⁹ *ad bonum aliquod. Haec aliaque errorum portenta, sacro huic Conciliabulo ex libro Concordiae approbata, eo nimirum spectant, vt apertum ac patens, hominibus ultro in malum ruentibus, exitium accersatur. Si enim NIHIL ex Divinae legis praescripto agere possumus; Si ne CAPACITAS quidem in nobis haeret, vt DEO moventi per gratiam, COOPEREMVR, Si Evangelium TANTVMMODO gratiam denuntiat, asperitatem poenitentiae, metum peccatorum longissime removet; Quid adhuc satagimus in Sanctitate et Justitia ambulare?*

His accedit, quod gravissimo quoque usurpati Juris alieni onere se praegravat hocce Conciliabulum. nam Synodum abnuente Metropolitano indicere, Visitationes Ecclesiarum in aliena dioecesi, bonorumque Ecclesiasticorum dispositionem in se derivare privata auctoritate, contra longissimi temporis Praescriptionem, Canonumque ac Legum patriae sancitas constitutiones; quid aliud est, quam rapere, ac sine ullo juris ordine, alienum jus sibi usurpare?

*Nullae certe Vngariae leges, ne quidem perturbatae Reipub. temporibus latae, jus tribuunt novis Superattendentibus, vel censum Catedralicum adimendi, antiquaque saeculorum aliquot possessione Archidiaconos deturbandi; vel causas forum Ecclesiasticum concernentes, ad has Episcoporum larvas deducendi; vel per viam Appellationis praesumptuosa ipsorum judicia non declinandi: Et tamen Solnensis haec Pseudosynodus, et census Cathedralicos Archidiaconis, quorum antiquissima possessio certissimas origines habet, abjudicat, ac intrusis Superattendentibus suis adjudicat; et causas Ecclesiasticas eorum iudicio committit; et provocationem ab ipsorum dijudicatione vetat. Quae omnia Injustitiae plenissima, Divinis, ac humanis legibus, Decretisque Vngariae adversantur, nec quicquam horum in publico Regni conventu definitum.*²⁰ *Et quamvis definitum foret; ipsis tamen legibus Vngariae suffragantibus, quidquid Sacris Canonibus Ecclesiae adversatur, invalidum ac nullius*

¹⁶ Art. 7. Solnensi.

¹⁷ Liber Concord. Epitom. Art. Controversor. Artic. 5. Negat.

¹⁸ Ibid. in Affirmat. num. 8.

¹⁹ Ibid. Art. 1. Negat. 4.

²⁰ Prologo Tripart.

firmitatis esse debere dignoscitur.

Quae cum ita sint, Nos coram DEO, ac mundo universo protestamur, iniquas has nouellae coitionis sanctiones, Libertatis ac Jurisdictionis Ecclesiasticae, animarumque exitio latas, Invalidas, Injustas, ac nullius ponderis esse et haberi debere: Districteque ac sub poena Excommunicationis inhibemus, ne vel ipsi falso intitulati Superattendentes, census Cathedraticos percipere, Ecclesias dioecesis nostrae visitare, Ordinationes Ministrorum facere, Causas forum Ecclesiasticum concernentes dijudicare, nedum Appellationes prohibere, praesumant. Inhibemus Item, et sub Anathematis vinculo vetamus, ne ullus censum Cathedraticum aliis, quam quibus ab antiquo pendebat, dare praesumat; neve ad Pseudosuperattendentium dijudicationem, causam ullam fori Ecclesiastici deducat. Ac nihilominus, Reverendissimis in Christo fratribus Episcopis dioecesis nostrae Strigoniensis, nec non dilectis filiis Praepositis, Abbatibus, Archidiaconis, caeterisque omnibus, ad quos haec res spectare dignoscitur, injungimus ac mandamus, ne quidquam de jure suo in Ecclesias, in quas ab antiquo jus habuisse dignoscuntur, remittant; census Cathedraticos exigant; ac suae Jurisdictioni subjectos Ministros, si qui forte illorum, causam Ecclesiasticam, ad Novitium aliquod tribunal deducant, ad forum spirituale evocatos, ac juris ordine convictos, irremisibiliter puniant.

Caeterum volumus, vt haec nostra Protestatio, Contradictio, Inhibitio, ac Praeceptum, quo facilius ad manus plurimorum pervenire possint, Typis excudantur; eademque fides excusis exemplaribus habeatur, ac si ipsae originales, manu nostra subscriptae, ac sigillo munitae exhiberentur. Datum Posonij, in aula Nostra Archiepiscopali, Die XVII. Aprilis, Anno M. DC. X.

Quia vero, non solum Typis vulgata, verum et pro suggestu propalam, enucleateque denunciata, et basilicarum valuis appensa fuit haec Illustriss: Praesulis contradictio; movit bilem cerebrosis, cervicosisque Praedicabulis, veterascentis, et jam triennalia celebrantis libertatis voluptabili {14:} adorea vernantibus; ac undatim, velut ad commune incendium restringendum, accurrentes, hi plaustra convitiorum, situlas ac siphones petulantissimae maledicentiae alij, responsionem nonnulla verisimilitudinis cerussa ac purpurisso fucata pauci, meditari. Demum, longo puerperio Apologiam elumbem, paedore ac illuvie squallidam, succi sanguisque expertem, sola densissimae ignorantiae nube fuscata, solis turgidam minatijs, viscatis tinctam pellacijs, vulgaribus denique e trivio convitijs praegnantem, protruserunt. Atque ut securius sub clypeo Martis latitarent Attendentes, quia Veritatis radios, ac penetrabile telum, adverso pectore excipere se posse desperabant; eorum nomine brutae scriptioni appenderunt, quorum se umbra, tutos ab omni Catholicae scriptionis telo vanissime

augurabantur.

Hanc ego Apologiam Praedificantem, ad Lydium Veritatis lapidem revocare, multisque ac magnis errorum, ac vanitatum anfractibus scabram, ad asciam dedolare, DEO duce, aggredior.

Et PRIMO quidem, Superintendentes novos, ipso suae electionis exordio, Augustanae confessionis decreta, quibus jurejurando sua capita devoverant, violasse, palam faciam.²¹

SECUNDO: Illegitimam, ac prorsus nullam esse Novorum Superattendentium caeterorumque ab ijs proseminatorum Ministellorum Vocationem, luce hac meridiana clarius commonstrabo.

TERTIO: Rectissime ab Illustriss: Cardinali dictum fuisse docebo, unica Libri Concordiae approbatione, ad quam Superattendentes adstringuntur, plurimis errorum portentis, animas suas devovisse, novos Archimystas.

QUARTO: Comprobabo, Divinis, ac Humanis legibus oblutari Praedicantes, cum census Cathedraticos, ac dignitatem fori Ecclesiastici, etc. ad se derivant.

QUINTO demum: nihil ab Illustriss: Cardinali, contra publicas Regni constitutiones patratum esse, cum obviam ire praesumptioni Praedicae non intermisit, luculentis argumentis testatum reddam.

Porro a colubri linguis, viperae dentibus, omnis celsioris animi adrosoribus, convitia in Illustriss: Cardinalem velut missilia sparsa, idcirco tacitus praetereo, quod et ad criminationes jam occalluimus, et Lunam non laedi pleno rictu latrantium canum, aut quoaxantium ranarum incondito sono, usu ipso condocefacti sumus: Nec aliud ab Eutrapelia Praedica expectamus, quam laevigatas loedorias, quibus Praepositorum Ecclesiae gloriam, malevolentissime diminutum eunt; adeoque apud nos, species quaedam dedecoris censetur, si Praelatus quispiam bene a Praedicantibus audiat.

CAPVT II.

Augustana Confessione absentiente,
electi a caeteris abrogatis Ministris,
Superattendentes.

Non is animus, non ea mens fuit Illustriss: Cardinalis, ut in edicto Pastoralis longas texeret disputationes, ac toties damnatam ablepsiam refelleret: sed solum ut lupis grassantibus obviam iret; periculique denuntiatione, oviculas suas, quas abjugare satagunt Praedicantes, adjudicaret. Ne tamen rerum imperitis, temere facta videri posset, contradictio, velut intento

²¹ *Elenchus Caputum.*

digito ostendit potius fontes argumentorum, quam pleno alueo deduxit, quibus obrui scintilla novitatis possit: Ac tali imprimis argumentatione rem ipsam convicit.

Augustana confessio, semel, iterumque libera voce profitetur, ab Ecclesia Catholica, et Romana, non dissidere suas Ecclesias in articulis fidei, in doctrina, in caeremoniis: tantum novos contra Canones, sine certa auctoritate, praeter consuetudinem saeculorum, vitio temporum receptos abusos omittere:

Atqui Episcoporum Ordinationem sine consensu Metropolitani, sine Episcopali ministerio, invalidam, penitus nullam esse, nec novum est, nec contra Canones, nec sine certa auctoritate receptum;

Ordinationem igitur Episcoporum, sine consensu Metropolitani, sine Episcoporum Ministerio factam, invalidam esse, Augustana confessio recipit. Et (quod huic annectitur) eos quoque recipere, si perjuri non sunt, qui Confessionis Augustanae placitis amplectendis sacramenti Religione sunt mancipati, vt mancipatos esse in Solnensi coitione Superattendentes jam audivimus.

Propositionem hujus Apodixis, probavit succincte Illustriss: Cardinalis, ex ipsis Augustanae Confessionis verbis, quae sic habent:²² *Haec fere summa est doctrinae apud nos, in qua cerni potest, nihil inesse, quod discrepet a Scripturis, vel ab Ecclesia Catholica, vel ab Ecclesia Romana, quatenus ex Scripturis nota est: sed dissensio est de quibusdam abusibus, qui sine certa auctoritate in Ecclesiam irrepserunt. cum Ecclesiae apud nos, de nullo fidei Articulo dissentiant ab Ecclesia Catholica; tantum paucos quosdam abusos omittant, qui novi sunt, et contra voluntatem Canonum, vitio temporum recepti. Et rursum:*²³ *Non petunt Ecclesiae, vt Episcopi honoris sui jactura sarciant concordiam: tantum petunt, vt injusta onera remittant, quae nova sunt, et praeter consuetudinem Ecclesiae Catholicae recepta. Denique paullum inferius:*²⁴ *Intelligi potest, in doctrina, et caeremoniis, apud nos nihil esse receptum contra Ecclesiam Catholicam. Quod si novos tantum, et Canonibus contrarios abusos tollunt; si tantum nova, et praeter consuetudinem Ecclesiae recepta remitti volunt: Ergo caetera, quae Canones antiqui, quae recepta Ecclesiae consuetudo approbat, confessio itidem Augustana comprobatur, ut ex ijs, quae de exclusivarum particularum energia a Dialecticis traduntur, clarissime deducitur.*

{17:} Jam vero, Assumptio Demonstrationis evidentissimae, adeo manifesta est, ut ipsa impudentia eam inficiari non audeat. Nam et veteres Canones sanciant, et postquam

²² *Confess. August. Art. 21. initio.*

²³ *Ibid. De potest. Ecclesiae in fine.*

²⁴ *In Epilogo Confessionis.*

Apostolico ministerio Ecclesiae sunt constitutae, usus perpetuus obtinuit, ne unquam Episcopi, nisi ab Episcopis ordinarentur. Audi Canonem vetustissimi, et sacrosancti Concilij Nicaeni,²⁵ cujus valido ictu Arius jugulatus jacet: *Episcopus non minus quam a tribus Episcopis ordinetur; ita tamen, vt Metropolitanus Episcopus autoritas habeatur; absque quo Ordinatio sit irrita*. Idem habet Canon primus Apostolorum: Et Concilij Carthaginensis secundi, tertij, quarti, sanctiones. Recte igitur concludimus, Superintendentes nuper admodum exclusos, etiamnum implumes, ac tenellos, non solum in Nicaenam Synodum, in cujus verba minime jurarunt, sed in ipsam quoque Augustanam Confessionem impingere, cui docendae, ac credendae, animas suas (Infelicia capita!) devoverunt sacramento.

Quid ad hos tam claros, tam sua luce rutilantes veritatis radios Praedicantes? Digna Evangelio Lutherano, digna fascibus novi Magistratus omnia; summatim Tria.

PRIMO RESPONDENT: *Ingenue respondemus*. Bonum factum, quod tam ingenuatos vos esse praemonuistis, alioquin vi argumentorum expressam hanc a vobis responsionem cogitassetis. Pergite porro feliciter: *Omnino Episcopum ab Episcopo ordinari par erat, juxta Concilij Nicaeni dispositionem; si modo veri et orthodoxi Episcopi haberentur: At ubi tales desiderantur, licet Ecclesiae, tanquam Matrifamilias in domo Dei, cui claves Christus commisit, creare Episcopos*. Nec multis interjectis, subnectunt: *Canon itaque Nicaenus, dum vult Episcopum ab aliis Episcopis consecrari, loquitur de eo Ecclesiae statu, quando veri, et orthodoxi Episcopi habentur; Non autem quando tales desiderantur. In hoc enim casu, licet Ecclesiae, novum presbyterium constituere*. Atque hoc ut exemplis evincant, laciniosam disputationem ita proseguunt. *Timotheum et Titum Apostoli consecrarunt, non ad Pontifices Judaeorum {18:} ablegarunt. Moyses Eremita, postulatus in Episcopum, noluit se a Lucio Episcopo, hoste Religionis orthodoxae, ordinari; sed ab orthodoxis.*²⁶ *Josaphat, Pontificibus cessantibus, ministeria constituit.*²⁷ Tandem, velut re bene gesta, pleni laetitij concludunt: *Satis evidenter jam probatum esse, ordinationem novorum Superattendentium, prorsus cum Apostolica convenire*. Apinae, tricaeque saperdarum Novi Evangelij, quas nemo nisi impos animi suspiciat.

Miseret me vestri, Praedicantes, quod tam pueriliter in re seria luditis, ac miseram plebeculam deluditis; quod acerato luto, non solidis caementitiisque substructionibus inaedificetis. Et, ut vos ipsi manibus vestrum contrectetis stuporem, latebrasque has vestras oclusas intelligatis; Quatuor a vobis quaero: ad quae, ut absque tergiversatione, involucrisque verborum

²⁵ Canon. 4. apud Ruffin. lib. 1. cap. 6.

²⁶ Ruffin. lib. 16. cap. 6.

²⁷ 2.Paral. 17. n. 19.

respondeatis, etiam atque etiam rogatas Dignitates vestras volo, Praedicantes Superattendentissimi.

PRIMO, scire libet: An ideo licere vobis arbitramini, Nicaenae Synodi decreta convellere, quod nulli usquam veri Episcopi fuerint, antequam Solnae designarentur? An potius, quod Solnae, quod in Ungaria, nulli fuerint? Si primum vultis; Fatemini igitur, nec apud Calvinistas, charissima vobis et contesserata capita; nec Wittembergae; nec Brigae, veros fuisse Superattendentes, qui Ministros legitimos creare possent. Et, quod huic annexum est, datis illud quoque: Vos, qui antea Brigae, qui Wittembergae initiabamini, absque ulla verorum Superattendentium ordinatione, in Ecclesias irrupisse; ideoque profanos, mere laicos huc usque fuisse, acephalos fuisse, populo imposuisse, nullum ex ijs Sacramentis, quae ordinationem requirunt, rectius administrasse, quam si delirantis aniculae, vel suarij Corydonis auspicijs, ad functiones Ecclesiasticas accessissetis. Haec enim omnia recte consequuntur, si nulli usquam veri fuere Superattendentes, sed ad peragendas Ministrorum ordinationes, nunc primum Solnae denuntiari debuerunt. Denique illud {19:} concedendum erit; Nullam ante Solnensem coitionem fuisse Christi Ecclesiam, ex ipsis enim Divinae legis oraculis, clarissimaque Apostoli Pauli testificatione demonstrabimus;²⁸ nunquam seriem sibi succedentium Pastorum interpolari, nunquam Ecclesiam Pastoribus viduari potuisse. Et o infelicem Ecclesiam, quam nisi Pastoribus Solna ditaret, aeternis sepulta tenebris contabesceret! O grande robur, portis inferorum non vincendae columnae Veritatis, quam tot saeculorum error interpolavit; et nisi sterilissimis montium sepimentis oclusi Praedicantes restitutam irent, grex sine Pastore, per devia et inamaena tesqua errare aeternum cogeretur! O dignitatem Religionis Christianae singularem, quae tot jam saeculis, solito Dei favore defoeta, vel morbo, vel vetustate defloruerat! Et nisi e Lutheri, Calvini, caeterorumque orbis retrimentorum pegmate, Pharus caelestis sapientiae illuxisset, sonticis tenebris obrutus orbis jacuisset! O fungos! o blennos, ac bardos, vetera illa orbis lumina, Justinos, Athanasios, Hilarios, Hieronymos, aliosque numero inexputabili, Viros sanctissimos aequae ac doctissimos, qui licet caecos perluminarent, expiarent daemoniacos, leprosos emacularent, mortuos redanimarent, Scripturarum tamen primogenium sensum nesciverunt, imo ab Apostolorum quasi convictu, primordialis verbi ac sensus falsarij fuere, ad eum Veritatis splendorem defioculi lippierunt, quem Praedicantes per solos steriles Grammaticae campos rare sparsi, et ad oculorum decipulam ostentantes ementitae eruditionis tenuissimam suppellectilem, irretortis oculis contuentur! Qui haec talia somniantium nugamenta suspicit ac suscipit;

²⁸ *Inferius cap. 3. in Argumento I.*

externavit, frustra lumen veritatis huic offeras, qui ut noctua ad solis radios, caecutit ad Veritatis clarissimum splendorem.

Sin vero id quod secundo loco posui, adlubescat; ideoque vos contra Nicaenae Synodi sanctiones elegisse dicitis Attendentes, quod nulli tunc Solnae, nulli in Hungaria veri Episcopi fuerint: Amabo, cur non eodem jure Ministros {20:} antea ordinastis? Cur sine Superattendentibus non initiastis? Cur Brigam, cur Wittembergam *magnis sumptibus, magna Religionis, ac gentis Hungaricae iniuria*, amandastis, quos Ministros recepistis? Forte an caetus vester Superattendentes creare potest, Ministros non potest? An conferre summum Magistratum Mimallones creandi potest, sacris imbuere ministeriis non potest? Aut par erat, per tot terrarum tractus Brigam Ministerij adeundi causa proficisci; et indignum existimastis eodem pergere, ut delecta capita albo Superattendentium adscriberentur? Ita vos semper percolatis initio culices, qui postea glutitis et camelos.

SECUNDO: Sint vera omnia quae adfertis, hoc est, nusquam in orbe fuerint veri Episcopi, ante diem XXIX. Mart: anni decurrentis; ipsaque a vobis memorata exempla eo spectent, quo torquetis: Ecqua tandem ratione id consequens erit quod ampullamini, et jactuose tricamini, *Evidenter probatum esse, prorsus cum Apostolica convenire* ordinationem vestram? Haeresiarchae ceriti omnes, Pseudoprophetae omnes, omnibus retro saeculis haec ipsa jactarunt: defuisse veros Ecclesiae Pastores; a DEO se novos torres excitatos, qui caelesti facula glaucoma caecutientium depellerent: Haec Calvinus, Menno, Blandrata, haec caeteri hodieque Enthusiastae, iisdem verbis, eadem qua vos probabilitate occinent; obrussam anilium persuasiuncularum suarum, sacris mysticisque libris reseratam veritatem, dicent; impudentiam, temeritatemque vestram ridebunt, quod usurpare audeatis propria, haereditaria ipsorum ornamenta. Et tamen, si Superattendentes Calviniani a DEO delecti ac missi sunt; Lutherani a DEO non sunt, quippe qui adversa inter se fronte sic arietant, ut procul spectantibus, mistum miseratione spectaculum exhibeant. Cum ergo eodem utrique argumento suam temeritatem obuelent, defectumque legitimorum Episcoporum pleno ore crepent, nec majori tamen jure hi, quam illi, hoc se clypeo contegant; utrique perdicum instar, dum oculos texere suos, undique se tectos, vanissime arbitrantur.

{21:} TERTIO. Advocate omnes ingenii vires, nervos intendite, veterum excutite Praedicantes, illudque clare sine ambagibus enucleate, quomodo vestram hanc responsionem, Augustanae Confessionis verbis adaptetis? Audistis quae paullo ante vestris auribus Confessio submurmuravit: *Episcoporum* qui eo tempore erant, et quibus similes hodieque sunt in Ecclesia, *honoris jacturam facere*, Augustanam Confessionem, *nolle*, hoc solum agere, *vt no-*

va, et praeter Ecclesiae consuetudinem recepta, remittantur.²⁹ Id si verum est, (ut verum esse adstruxere Praedicantes, cum se Sacramento obstrinxerunt Confessiononi) nemini dubium esse potest, male Praedicantes adimere Episcopis honorem, quem Nicaena decreta illis deferunt. Sic igitur dum vitabundi Charybdim evadere laborant, in Scyllam incidunt.

QUARTO demum, ac postremo; disertim edicite, fungos an caudices nos rebamini, cum tam ridiculis, tam a vero abludentibus probationum fumis, oculos nostros coecare cogitastis? DEUM immortalem! qualis illa est larva argumenti? *Titum et Timotheum Apostoli elegerunt ad Episcopatum, non ablegaverunt ad Judaeorum Pontifices.* Bellatulum, pulchrum, lucernam olet, demorsos sapit ungues haec subtilitas. Sed quid inde porro? Pergite: Audiemus. *Evidenter ergo probatum est, Solnensem ordinationem cum Apostolica congruere.* Subtile pro Superi! ad cotem et aciale limatum telum! Dignum acumine Superattendico, quodlibet ex quolibet extundente. Verbo respondeo, Nego consequentiam, falsam, nullo nexu cohaerentem praemissis, nulla verisimilitudinis specie fucatam. Et si quid haec argumentatio probat, peraeque Mahometis Muftios, Calvinisticos stentoras, Arianos locutulejos lingulacas, ritu Apostolico initiatos ostendit. Ita igitur concludere debueratis bambaliones: *Nusquam in Actis Apostolicis, nusquam in monumentis Historiarum, ab aliis consecratos legimus Episcopos, Apostolorum successores, quam ab Apostolis et eorum succedaneis Episcopis. Ergo exemplo Apostolicae Ecclesiae, arcentur minorum gentium Ministelli, ne in alienam functionem se immittant; ne profanae manus attactu umbratiles Episcopos deludant, si vindicem DEI dexteram experiri nolint cum Ozia, qui statim ac in Sacerdotum officium sese temerarius ingressit,*³⁰ foeda totius corporis vitilagine deturpatus, regno, vitaeque exutus, oppetijt. Apostolos igitur, quos Vivifica Spiritus aura, meliori igne purgatos, Ecclesiae Pastores destinarat, ad Judaeorum Mystas ablegare, opus non fuit. Nam umbras, adventu lucis eliminandas; mysticae functionis potestatem, legalium sacrificiorum administris, diviniore Christi Sacerdotio abrogandam; DEO docente didicimus: Apostolorum vero vocationem, non persuasibilibus humanae sapientiae verbis, sed vere admirandis supra naturae leges patratis operibus, DEUS ipse testatam reddidit. Simile quid Praedicantes, in probosae suae novitatis attestationem comminiscantur; et en paratam gerimus, quam porrigamus victoribus herbam.

Quid hic extra liram ac oleas deprehensi Praedicantes? Exanguis colore, tertiata verba substrepunt: *Ruffinus, testis est, inquit, Moysen Eremitam sanctissimum, noluisse ab Episcopo haeretico ordinari, sed ab Orthodoxis, quos ipse in exilium egerat.* Nugacissima nugalia nugivendulorum. Sextum decimum librum Historiarum Ruffini notant in margine.

²⁹ Confess. Aug. art. 21.

³⁰ 2.Paral. 26. v. 19.

Pape! quid audio? Supinum me antiquarium, qui Plures duobus de historia Ecclesiastica libros Ruffini non aspexi. Nae vos felices Praedicantes polyhistores, qui veteribus in membranis, a blattis oculatos Ruffini tam numerosos libros, nuper admodum reperistis! Beate nos tanto bono, ac novitios hosce libros, in publicam lucem date. Sed quia edentulo vetustate temeto concalefactum fuit opinor cerebrum Praedicatorum, cum Apologiam cuderent, ideo veniabilis hic error esto.³¹ Illud impudentissimae frontis fuit, sic abuti contra conscientiam Ruffini testimonio, quasi is Moysen eremicolam non ab Episcopis, sed a promiscua plebe Archimystam sacratum dicat: et tamen Ruffinus disertim scribit;³² {23:} noluisse quidem Moysen a Lucio haeretico ordinari; *Sacerdotium tamen, ab Episcopis quos in exilium truserat Lucius, sumpsisse*. Idipsum Theodoretus scribit;³³ Jussum scilicet a Julio, ut *ad alios Episcopos deduceretur, quas ipse postulasset. Tum suscepta Pontificali gratia, Apostolica doctrina, ac miraculis, ad veritatis viam deduxisse Ismaëlitas*. Hic, si ullus adhuc abditus pudor fibris, erubescant technas suas, qui depuduisse videbantur, sufflati nova dignitate Praedicantes. Vos vero, Viri Nobiles, etiam atque etiam dispicite, quibus animas vestras ducibus itineris concredidistis; iis nempe, qui in re patenti, ac clara, tanta confidentia mentiuntur.

Gemella huic et illa accenseri debet impudentia, quod *Josaphat Pontifices ac Sacerdotes constituisse*, scribillant, veridici per antiphrasin, Praedicantes; idque ex 2.Paralip. 17. v. 19. comprobant: Cum tamen nec eo versiculo, nec toto illo capite, ulla Pontificis creati mentio habeatur: sed Sacerdotes ac Levitas, a pio Rege, una cum viris principibus missos, per varias Judaeae urbes, Scriptura docet, qui populum ad omnem pietatem informarent. Et tamen subsultant Praedicantes, quasi memoratis exemplorum deflorationibus evicerint, licuisse ipsis, novum Presbyterium adornare. Fateor, si mendaciis, si ad rem non spectantibus, si falsis ac depravatis historiis evinci aliquid potest, evicistis, nihil sub isto caeli fornice, nihil in hac terrae pila, nihil in hoc orbis universi cavaedio, Praedicantica fronte inverecundius reperiri.

SECVNDO RESPONDENT, ac post epotas noctes, vulpinantur meribibulas affanias Praedicantes: Mandato DEI se perurgeri, ut novum presbyterium constituent, secessionem ab Episcopis faciant. *Jubemur enim, ajunt, cavere falsos Prophetas ovilla veste larvatos; et egredi e spiritali Babylone, nec jugum ducere cum infidelibus; quin potius ab illis separari*. Atque hic abrumpunt Praedicantes balbe contextum orationis filum, pudore, opinor, manum cohibente. Quae enim est ista, DEUS bone! argumentatio? Jubemur vi-{24:}tare falsos

³¹ NOTA.

³² Ruffin. lib. 2. cap. 6.

³³ Theodoret. lib. 4. cap. 23.

Prophetas; Ergo contra Nicaena decreta, contra Augustanae Confessionis jurejurando adstructam professionem, licet Episcopos a non Episcopis ordinari? Hoc ipso Argumento calvitur a Dipsade Calviniana plebs imperita, cum secessionis a Luthero factae causas pertexit. Non absimili vanitate argutatur vipera Ariana, matrum viscera consaucians, Calvinii castra deserens. Communia igitur cum sint ista, et contra vos, et pro vobis arma; missa nunc illa faciamus, in vestigio quo semel pedem fiximus, depugnemus, praesertim, cum pro vobis, non nisi contorta, et in perversum sensum deflexa serviant, illa monentis Christi Domini sacrata verba. Sed ad triarios deventum; Itaque

TERTIO RESPONDENT: *Confessionem Augustanam, ritus ordinationum, inter eas res referre, quibus vitio temporum abusus accesserunt: quorum nonnullos recenset, ut quod Episcopi nullos recipiant, nisi jurent se puram Evangelij doctrinam nolle docere.* Verum, quo haec tergiversatio, vix ut evannetur digna, spectet, haud intelligo, nisi forte ut Augustanae confessionis turpissimam Antilogiam, putidumque mendacium nobis proponat. Quid enim est a seipsa dissidere, secum bella gerere si hoc non est? *Augustanas Ecclesias, tantum in paucis abusus, non in fidei articulis dissidere a Romana Ecclesia:* Et tamen, *Romanae Ecclesiae Episcopos, neminem recipere, nisi qui juret, se puram Evangelij doctrinam nolle docere.* Si is qui puram Evangelij doctrinam non docet, per omnia in rebus fidei, cum eo conspirare potest, qui (suo saltem judicio) putum DEI verbum depraedicat; fatebor, nullam in his Augustanae Confusionis effatis inesse Antilogiam. Deinde vero, DEUM appello, ac tremendum eius tribunal, cui sistimur in Exodo vitae, mentiri Confessionem, cum *neminem ab Episcopis recipi ait, nisi qui puram Evangelij doctrinam abneget.* Quin et ipsa confessio mentiri se non abnuit haec blasphemiarum portenta devomendo; siquidem alibi, tantum in abusus, non in rebus fidei, dissidere se ait a Romana Ecclesia.

{25;} Sed, emedullemus pedepressim, quo tandem haec Apologiae responsio (verius labyrinthum dixeris) pertineat. Dixerant Praedicantes, ex decretis Nicaenis, Episcopum ab Episcopo ordinandum esse, nec ausi sunt aperta fronte Canonis hujus praescriptum, abusus accensere, ne, et Augustanae confessioni obluctari, et Sacramentum violare viderentur; longiori itaque circuitu, quasi per occultos cuniculos evertunt, quod palam demoliri reformidant. Et quoniam incredibile Praedicantibus ipsis videbatur, ita homines obbrutuisse, ut sibi persuadeant, nullos ante Solnensem conventum fuisse Episcopos; ideoque, oportuisse a promiscua Praedicantium colluvione, hierarchiam Ecclesiasticam prorsus collutilatam, pristino nitore redornari; Haec causa est, cur nunc vafra calliditate obvolutis fraudibus, tecte, inter abusus ponant eum ritum, quem Nicaena Synodus in Episcopali inauguratione servandum sanxit, ne scilicet ordinatio, aut Metropolitano non annuente, aut Episcopali

ministerio non adhibito, peragi possit. Ita enim Praedicantes Apologiae fabros, familiari, ac quasi domestico sermone alloqui lubet: Cum ritus quosdam Episcopalis ordinationis, ab Augustana Confessione reprobati docetis; eosne expungi arbitramini, qui Canonibus Nicaenis qui usu Ecclesiae comprobati sunt? an alios? Si alios: Nihil ad rem de qua agitur, responsio facit: nunc enim id unum contendimus, Ordinationem vestrorum Superattendentium irritam, evanidamque fuisse, ipsius Augustanae Confessionis iudicio, cum, ut crebrius jam diximus, solos abusus Canonibus veteris Ecclesiae contrarios reiicere se fateatur jurata vobis Confessio.

Quod si hunc quoque Nicaeni Concilij Canonem, quo ritus ordinandorum praescribitur, tanquam a primaevo Ecclesiae flore degenerantem scoriam, conspuunt Praedicantes; mentiuntur, cum se novos tantum, Canonibus adversos abusus aspernari, in Augustanae Confessionis professione pejerant. En Rhodus. En saltus, Praedicantes.

{26:}

CAPVT III.

Praedicantes, sine legitima vocatione,
ultronea arrogantia, in Ecclesiam
irrepsisse, profanos esse,

BEne sit vobis, Praedicantes, quod ultro mihi aditum patefecistis ad eam disputationem, quae una vestrae falsitatis facem praeferre orbi potest. Dixerat Illustriss: Cardinalis: ex ipsis Augustanae Confessionibus placitis, antiquas Ecclesiae consuetudines, sacrisque Canonibus sancitas leges, approbantis, liquere; Novos Superattendentes, contra Nicaenos Canones renuntiatos, falso nominatos Episcopos esse: Ideoque legitimas ab eis Ministrorum ordinationes fieri non posse; nec ab illis, quos initiarunt, ullum Sacramentum ex ijs, quae ordinationem requirunt, rite ac ex ordine, salutariterque administrari.

Tria hic quoque ganniunt Trium viri.

PRIMO respondent: *Hoc consequens ex falso praesuppositis, non nisi falsum esse potest.* Ha, quanta vis doctrinae, ac reconditoris Dialecticae! Evigoratae mentis, emedullati capitis ignorantissimae strophae. Si ad puerilia conquiniscere non erubescitis, Praedicantes, licet ipsa Logicae rudimenta versantibus retrosiores videamini, meminisse tamen potestis, unam inter Syllogismi facultates illam ab Aristotele percenseri, quod verum quandoque ex falso inferat. Experimentum capite: *Omnis caudex Theologiae gnarus est: Omnes quos Solna nuper dedit Attendentes, sunt caudices; Ergo omnes Solnae proseminati Superattendentes, gnari sunt*

Theologiae. Consequens hoc verum esse, vos fatemini. Ego (do hoc amoris vestro) non abnuo et tamen Praemissas falsas esse, nemo non videt. Sed spinosa haec missa facio: illud dico; Praesupposita, seu Praemissas ab Illustriss: Cardinali memoratas, verissimas esse, {27:} jam capite praecedenti commonstravimus. Audete aliquid contra hiscere.

SECUNDO respondent: *Baptismus verus et efficax administratur a Praedicatoribus, qui Pontificiae ordinationis non sunt. Si in uno Sacramento ministerium nostrum efficax est, cur non in altero? in Absolutione? in Sacramento Altaris? Constat certe, tam in Baptismo, quam in Coena Domini, remissionem peccatorum, justitiamque conferri*. Legeram compluries apud Lutherum,³⁴ haec ipsa verba; *Baptismus neminem justificat, nec ulli prodest; sed fides*. Et id necessario dici debere intelligebam, ab ijs qui sola fide apprehendi, et imputari volunt justitiam Christi hominibus. Nunc, quid Novitij Superattendentes novare moliantur, non video. A Luthero ipsos dissidere video. Sed celero, et carptim haec vellico, ut ad ea, in quibus cardo vertitur, deveniamus. At at, quae (malum!) ista rerum Ecclesiasticarum supina ignoratio? An nesciunt Praedicantes, Baptismum etiam ab haereticis collatum, validum esse, iterandum non esse, totius Christiani orbis assensione comprobatum fuisse, postquam ea res in dubium deducta a D. Cypriano Martyro fuisset? Et quis adeo rudis in Christianitate, qui id nesciat, quod Calvinus ipse³⁵ disertim adstruit, ab ipsis inde Ecclesiae cunabulis, usu receptum fuisse, ut si Minister in tempore non adesset, quilibet e promiscua Laicorum turba, vere baptizaret? Hoc Augustinus lib. 2. contra literas Parmeniani, cap. 13. Hoc Hieronymus,³⁶ hoc Tertullianus,³⁷ hoc caeteri primaevae Ecclesiae antesignani, hoc perpetuus Ecclesiae usus, ex quo ipsum etiam Scripturae Canonem hausimus, comprobant; ut mirari satis nequeam, quod in his talibus noctuent exoculata praecordia Superattendentium.

Fatemur igitur, Ministros exedrae Lutheranae, et podij Calviniani, qui aequae ac caeteri de plebe Laici sunt, si aquam naturalem adhibeant; si, quod Christus instituit, id agere intendant; si in nomine Patris, et Filij, et Spiritus Sancti baptizent; verum ac legitimum Sacramentum Baptismi {28:} administrare. Nec solis Ministris, sed ubi necessitas exigit, caeteris quoque hoc ipsum damus. Imo vos ipsi quoque datis. siquidem Romanae Ecclesiae Presbyteros, nulla legitima vocatione subnixos, ideoque mere laicos arbitramini: et tamen eos, quos ipsi tinxere, Anabaptistica impietate rebaptizare non audetis.

Jam igitur, si vestra haec argumentandi formula apta est, et efficax; agite, hunc in modum concludite: *In Sacramento Baptismi, ministerium Romanorum Sacerdotum efficax est; Ergo et*

³⁴ *Luther. de Captivit. Babylon. c. de Baptismo.*

³⁵ *Calv. lib. 4. c. 15. nu. 20.*

³⁶ *Hierony. contra Luciferianos cap. 4.*

³⁷ *Tertull. de Baptismo. c. 17.*

*in aliis Sacramentis; in Caena Domini; in Absolutione, etc. Aut, si lubet, licebit et sic argutari: Si urgens, et quae moram non fert necessitas cogat, fas est cuilibet de plebe, privatim tingere infantem; Quilibet igitur, et Eucharistiam, et Absolutionis Sacramentum administrare poterit. Et quin hucusque felicibus Euris proveci estis; Agite, cum acutissimo vestro duce, sic concludite: Probemus omnes Christianos ex aequo Sacerdotes esse. Sunt autem Sacerdotalia officia ferme haec: Docere, Praedicare verbum Dei, Baptizare, Consecrare Eucharistiam, Ministrare, Ligare, Solvere, Orare pro aliis, Sacrificare, Judicare de omnium doctrinis et spiritibus: Primum vero et summum est, docere Verbum DEI, proinde cuicunque Verbum concesserimus, huic plane nihil negare possumus, quod ad Sacerdotem pertinet. Primum igitur officium, nempe Verbi ministerium, commune est omnibus Christianis. Id probat Christus, cum in caena novissima omnibus dicit, Hoc facite in meam commemorationem. At ea commemoratio, aliud non est, quam praedicare verbum.*³⁸

Acutissimae, Chrysippo dignae subtilitates. Quis Cato ad haec nugalia, non quicquid habet domi cachinnorum, profundat? Pegite Superattendentes, bonis avibus. Si hunc quem caepistis, insistitis gradum, si paullulum adhuc annitimini; vel ego fallor plurimum, vel anomalia hac vestra, omnem Ecclesiastici ordinis eutaxiam, eversum ibitis. Uno igitur verbo concludo: Recte Illustriss: Cardinalis dixit; ex ijs Sacramentis, quae ordinationem requirunt, nullum a vobis legitime administrari, {29:} ut ex jam dictis intelligi, et ex iis quae de vestra vocatione dicturi sumus, valide comprobari potest: Male vos argumentari, ab eo Sacramento, quod absque ulla ordinatione, valide (quamvis non semper licite) a laicis conferri potest, ad caetera Sacramenta, quae Sacerdotibus administranda committuntur.

TERTIO, Auctarium congiario adiiciunt; *vt ex superabundanti aliquid addamus*, inquit Superattendentes, *nos ex verbo DEI certi sumus, quod Mandatum DEI et Vocatio, faciunt legitimum Ministerium.* Demirror hanc superabundantiam vestram, Praedicantes. Par est tamen, ut apud Superattendentes, nihil nisi Superabundans, Supereffluens, Superfluum, Superlativum, inveniatur. Sed heus, Praedicantes; quid agitis? Amphora coepit institui, currente rota urceus exiit. Ex superabundanti probare vultis, legitimam esse vocationem vestram. Probationis loco, hoc assumitis: *DEI Mandatum ac Vocatio, faciunt legitimum Ministerium.* Bene. ad rem aptissime. Pergite. quid inde? subsumite. Tacetis? nihil deinde subsumitis? Credo equidem, pudor interclusit fauces, ne quod in Minore erat ponendum, efferretis; Hoc nimirum: *Sed nos, DEI gratia, Solnenses Superattendentes, et caetera turba Ministrorum, Mandato, et Vocatione DEI exciti sumus; Ergo legitimum Ministerium hab-*

³⁸ Luther. tom. 2. Lat. Wittem. An. 1546. per Lufft. lib. ad Bohemos, de Sacerd. instit. fol. 395.

emus: Et Sacramenta, quae ordinationem requirunt, rite administramus. Haec profecto, ad rem omnino necessaria erant. hic gradus figendus erat. Sed ut video, in sola vanitate superabundant Praedicantes, deficiunt in necessarijs.

*Tria argumenta vanitatis novi Mini-
sterij Novatorum.*

Quia diffusi caussae, in ea re, in qua plurimum operae ac studij ponere debuerant Praedicantes, ut pisces muti haerent; nec ullum Vocationis suae indicium adferunt: ut gra-
{30:}tum faciam, commonstrabo luce hac aestiva clarius, Lutheranos, et Calvinianos clamatores, a DEO missos non esse; ultronea temeritate in Ecclesiam irruisse; docendi munus temere usurpasse. Quod priusquam facio, paucis mihi, Lector optime, monendus es.

Scias igitur, hanc unam esse ex iis rebus, quae vel sola recte discussa, omnes errorum tenebras dispellere, omnia novarum opinionum firmamenta demoliri possit; et cujus cognitio, prae caeteris propemodum omnibus controversiarum partibus, utilem ac necessariam habet disquisitionem. DEI enim mandato omnes adstringimur, ut Pastorum, ac a DEO constitutorum ad Ecclesiae gubernacula rectorum magisterio, aures accomodemus, si circumferri inutilium doctrinarum ventis nolumus.³⁹ Obedire, ac subjacere illis;⁴⁰ ut oves Pastorum vocibus obsecundare;⁴¹ facere quae praescribunt;⁴² legem ab ore illorum requirere,⁴³ non uno loco jubemur. Cum enim humani ingenij imbecillitas caliget ad caelestia, majorique mortalium parti, non tantum otij ab occupationibus, non tantum praesidii sit ab intelligendi vivacitate, ut pervidere omnia, ac exortos spinosiorum disputationum anfractus perlustrare dijudicareque possit, saluberrime Divina providentia Pastores, ac itineris duces ordinavit, eorumque ductum ac magisterium sequi jussit, si tuti, si periculis errorum exempti esse volumus. Quocirca in id curam omnem industriamque conferendam, gravissimis verbis praecepit salutis nostrae assertor Christus Dominus, ut lupos a Pastoribus, Sathanae ministros in Angelos sese transformantes, a Christi servis secernamus; Pastoribus adhaerescamus; lupos omni

³⁹ *Ephes. 4. vers. 11.*

⁴⁰ *Hebr. 13. vers. 17.*

⁴¹ *Joan. 10. v. 3.*

⁴² *Math. 23. v. 2.*

⁴³ *Malach. 2. v. 7. 2. Paral. 19. v. 10.*

contentione devitemus.⁴⁴

Age igitur, mantissam hanc adiiciamus; clarissimisque et ad vulgi captum evidentissimis argumentorum firmamentis, quanta maxima fieri potest brevitate, comprobemus: Nec Solnenses Superattendentes, nec ullos Ministros Lutheranos, a Christo destinatos esse Pastores Ecclesiae.

PRIMUM ARGUMENTUM: Post fundatam a Christo {31:} Domino, atque inter Gentes propagatam Ecclesiam, nullum Ministerium est verum, ac Divina vocatione subnixum, quod ab Apostolorum temporibus, continua sibi succedentium Ministrorum serie, non perennavit:

Atqui, ut Lutherus ipse transfuga, cordus fuit, sic Ministerij Lutherani corporatura, nupera est, nec succedaneis semper fulsit Pastoribus;

Ministerium itaque Lutheranum, nec verum, nec Divina vocatione subnixum est.

Propositio argumenti, clarissimis sacrae Scripturae verbis expressa legitur. Paulus enim Apostolus a Christo datos Ecclesiae Doctores ac Pastores, inquit, in aedificationem corporis mystici, ad consumationem Sanctorum, donec omnes occurramus in virum perfectum Christo, et horum ministerio,⁴⁵ defendi fideles, ne turbine opinionum humanarum in devia raptentur. Ubi Calvinus;⁴⁶ *Videmus, ait, omnes ad unum, cogi in eum ordinem, vt mansueto ac docili spiritu regendos se doctoribus in hunc usum creatis, permittant.* Idem ipse Vas electionis, alio in loco palam edicit; Fidem non aliter ortum, progressumque suum habere posse, quam si a Pastoribus divinitus missis, docendo propagetur.⁴⁷

Quod si igitur bonum semen fidei a Christo sparsum, defrugatione foeturaque exinaniri non potest, sed crescere usque ad messem debet;⁴⁸ si nullae umquam inferorum vires robur lucidae veritatis evertent;⁴⁹ nullae nubes radios eius flectent, nullae tenebrabunt; si nec imbribus persecutionum, nec disputationum ardoribus vera fides abolescit; si Apostolico sanguine rigata Ecclesia, nec tempestatibus everti, nec allidi brevibus, nec infigi vadis haeresum potest: necesse est, nusquam intercisa serie, Pastoribus successisse Pastores, qui fidam navigantibus stationem ostenderent. Cum enim fides sine Pastoribus perpetim perennare, propagarique non possit. aequae adynaton est, viduatum aliquando orbem Pastoribus fuisse; saltuatim ad nos Pastores adrepsisse; ac mundum verae fidei penitus expertem quandoque fuisse. Recte igitur {32:} Calvinus docuit;⁵⁰ *tenendum esse, Ecclesiam non aliter aedificari, quam externa*

⁴⁴ *Matth. 7. v. 15. Actor. 20. v. 28. 2. Corinth. 11. v. 13.*

⁴⁵ *Ephes. 4. vers. 12.*

⁴⁶ *Calvi. lib. 4. Instit. c. 1. num. 5.*

⁴⁷ *Rom. 10. v. 15.*

⁴⁸ *Matth. 13. vers. 30.*

⁴⁹ *Coloss. 1. vers. 6.*

⁵⁰ *Calv. li. 4. Inst cap. 1. num. 5.*

*praedicatione. Ideoque,*⁵¹ *Pastoribus et Doctoribus nunquam carere posse Ecclesiam. Quin et ipse Protheo omni mutabilior Lutherus;*⁵² *Apostoli, ait, immediate vocati sunt a Christo; hi vocarunt Episcopos; Episcopi successores. Ea Vocatio duravit usque ad nostra tempora, et durabit usque ad finem mundi; nec est mutanda, sed magni facienda. Atque hoc argumento veteres Ecclesiae Doctores, novellos in Ecclesiam irrumpentium Pseudopastorum conatus eliserunt. Edant, inquit Tertullianus,*⁵³ *origines Ecclesiarum suarum; evolvant ordinem Episcoporum suorum, ita per successiones, ab initio decurrentem, vt primus ille Episcopus, aliquem ex Apostolis, vel Apostolicis viris, qui tamen cum Apostolis perseveraverint, habuerit autorem et antecessorem. Hoc enim modo, Ecclesiae Apostolicae, census suos deferunt. Quocirca hunc in modum alibi alloquitur Novatores:*⁵⁴ *Qui estis? quando, et unde venistis? quid in meo agitis non mei? quo jure Martion silvam meam caedis? Qua licentia Valentine fontes meos transvertis? qua potestate Apelles, limites meos commoves? Mea est possessio. olim possideo. habeo origines firmas, ab ipsis authoribus, quorum fuit res. Ego sum haeres Apostolorum. Quod si quos vero ad haec pallore exanimatos, titubantesque, si ex se natos; si nemini succedentes deprehenderunt; ulteriori disquisitione seposita, illos extrarios esse, hybridas esse, hypobolimaeos esse, lupos esse, libera voce pronunciaverunt. Adi, si lubet, Augustinum, epist. 165. Et lib. 11. contra Faustum, cap. 2. Optatum, lib. 2. contra Donatistas. Cyprianum, epist. 66. Et de Vnitate Ecclesiae. num. 34. Et cum his appendat aliquis in eadem lance, praetumidos vetustatis adrosores?*

Assumptio argumenti clarior est, quam ut probatione indigeat. Et reos confitentes habes in hac ipsa Solnensi Apologia, in qua ingenue fatentur Praedicantes: *Nullos veros et orthodoxos Episcopos, Lutheranos scilicet, fuisse; Ideoque coactos se et secessionem facere, et sinceros Episcopos creare.* Sed si negare audet clarissimam veritatem frons Praedicantica, ex-{33:}tant monumenta Historiarum, extant acta Conciliorum, extant doctissimae sanctissimorum Patrum lucubrationes, extat memoria antiquitatis, in templis, legibus, ritibus. Excutiant, eruderentque omnia diligenter; centuriatim retroacti temporis cursum remetiantur; decurrant per historias, ne quis latibuletur; nominentque nobis ab ipso usque Apostolorum martyrio, Pastorem unum, Doctorem unum, Virum unum, qui ante consceleratos Monachi, et Monachae aestus, Lutheranum Ministerium, necdum defrutum satis, et paene hornum, gesserit; qui complexionem omnium capitum, quae ad fidem pertinere statuuntur, sic docuerit, ut hodie docent Augustanae Confessioni applaudentes. Nullus dum enim nominatus legitur. Dicant

⁵¹ *cap. 3. n. 4.*

⁵² *Luth. to. 5. Lat. Vitt. An. 1554. per Lufft, in cap. 1. ad Galat. fol. 376.*

⁵³ *Tertullia. Praescript. cap. 32.*

⁵⁴ *Tert. ibid. cap. 37.*

illud quoque, per quae aquagia colluviaria, per quas inciles, ac catarrhactas, in luteris, lacunasque Lutheri, divite vena fluxit limpida Evangelicae doctrinae aqua? Qua magistra manu, inoculatus est Lutherus arbori, a minuto sinapi proseminatae? per quos scrobes, per quos mergos, vitis illius frugiferae, ad Lutheri novellata, repastinataque pampinaria, traduces facti, ut vindemiae labruscatae retinaculis, Saxones primum, post, multos alios amentaret? Nominent bella, quae contra Gentiles, contra haereses gesserint Ministri ante Lutherum Lutherani? quas Urbes converterint? quae Concilia celebrarint? quos errores extirparint? quas cryptas, quae spelaea sanctificarint? quae virtutum incitabula reliquerint? Forte latebrarum antris obumbratos, saeculisque prioribus ignotos fuisse dices Lutheranos Ministros? Male sit illis antris, quae tantam lucem, ipsis mille quingentis viginti annis occultarunt, quae nobilissimas has reliquias, felici refectione nunc elicitas, tot saeculis merserunt. Sed, dic sodes, magne interpretes Jovis, quae Dia vates retexit hos Anonymos, ignotosque Lutheri Succenturiatores, se tamdiu illatebrantes? quis Trophonij antra, vestrorum antea Doctorum latibula, commonstravit? Nam nisi Lutherus antecessores suos nominet, nisi continua successione deducat ad Apo-{34;}stolos, sicque Apostolici seminis frutices, non spurios stolones esse Symmystas suos comprobet; somniantium delirationes, occulta illa latibula, risu, cachinnisque cordati viri explodent. Et certe, si invisi isti Ministri, latibula semper occuparunt; si lupis grassantibus non occurrerunt; si lucis timidi, solis tenebris oculos habuerunt; si populos Verbo et Sacramentis non paverunt; si idololatricis cultibus assenserunt, si quas hodie colitis novales, situ durescere, paedoreque obsolescere passi sunt: manifesti proditores, non occulti Pastores fuerunt. Apte igitur illud de vobis dicimus, quod de quibusdam vestri similibus Scriptura: *Hi quaesiverunt scripturam genealogiae suae, et non invenerunt: et ejecti sunt de Sacerdotio.*⁵⁵ Vere enim de suo suxit Scorpius ille saeculorum Lutherus virus, quo Apostolici sensus retorpescerent, quo fides Apostolorum haereditaria, lancinata evigoretur.

Hic auruncum de mento pendulum contorque, Praedicantes, hic bostrychis comatos vertex excutite, antias capronas pressando vellicate, crispulos labrorum pilos demulcete, et caperata fronte, aliquid ex tripode demurmurate; Aliquem omnibus retro actis saeculis nominate, cujus librorum monumenta extent, cujus in veteribus Ecclesiae Annalibus mentio habeatur, qui hanc integram doctrinae vestrae complexionem docuerit; qui ea omnia, ob quae hodie Romanam Ecclesiam arroditis, vobiscum una damnaverit.⁵⁶ Nam si eos nominatis, qui uni, alterive errori vestro patrocinantur; haud certe magis stemmatis vestri originem ad illos deducetis, quam ad

⁵⁵ *1.Esd. 2. v. 62. 2.Esd. 2. v. 61.*

⁵⁶ *Vt fecit Illyricus in Catalogo Testium.*

Mahometem, qui et ipse, non una in re vobis adstipulatur. Quod si neminem omnium designare potestis, vestrae novitatis praesultorem; jure, merito, iisdem a me verbis compellamini, quibus Marcion a Tertulliano: Qui nam estis? quibus orti majoribus? Quid pascua nostra depascitis? quid segetem metitis? quid silvam caeditis? quid fontes nostros avertitis? Nostra est possessio. habemus origines firmas. Majores nostri haeredes sunt Apostolorum: {35:} nos majorum: Vos alieni estis ab hac haereditate; aut si non alieni, quo jure illam vendicatis? Mille quingenti, et quod excurrit, sunt anni ab Apostolorum ad vestram aetatem; tot annis, quis possessionem vobis debitam occupavit? sub cujus tutelari manu stetit, haeredibus transmittenda? edite hos tutores, edite majores, per quorum ad vos manus haec haereditas obvenit. Id si non potestis, ut non posse, Sole clarius est; concedite quod vis argumenti invitis expressit, Vos nihil minus, quam divina vocatione subnixum ministerium habere.

SECUNDUM ARGUMENTUM: Si ex se nati, nec ulli succedentes aborigines allophyli Ministri Lutherani, a DEO sunt missi; vel igitur per homines, ordinaria via et ratione missi sunt; vel a DEO immediate, nullius hominis adhibito ministerio. Primum illud, dici de Luthero (a quo caetera abigeorum turba originem duxit, nec potiori jure quam ipse, Ecclesias invasit) non potest. Is enim licet in Ecclesia Romana Sacerdos, in Academia Catholica Doctor, renunciatus fuerit; licet ad eam, quam Romana Ecclesia docet Veritatem, legitimam missionem habuerit: ubi tamen legationis suae terminos transilivit, iisque ad quae docenda missus erat, contraria docere coepit, legitimae missionis privilegio excidit, non secus quam Arius, Macedonius, Sergius, Samosatenus, Dioscorus, Auxentius, qui post legitimam Episcopatus adeptionem, in haereses prolapsi fuerunt. Et hodie, si quis Ministrorum, ad Arianos, ad Turcas profugiat, profanosque errores docere incipiat; Divinae missionis, quam se habere Praedicantes jactant, praerogativa, haud dubie excidet. Nec arbitror, hunc a Lutheranis honorem Romanae Ecclesiae haberi, ut Lutherum idcirco divinitus vocatum asserant, quod a Catholicis Sacerdotio fuerit insignitus. pari enim ratione, caeteros Sacerdotes Catholicos, DEI vocatione subnixos fateri deberent. Ad Magistratum vero saecularem, agenealogiten Lutherum, vocationis suae primordia reducentem, quis non rideat? Certe cum primum Lutherus {36:} doctrinae suae semina jacere inciperet, obsordescencia vetustate (si DEO placet) recentaret: *Solum se fuisse initio*, aliquotiens palam edicit.⁵⁷ Sleidanus vero;⁵⁸ *Tenuē fuit, inquit, et contemptum hujus Religionis initium; et totius orbis odium Vnus tantum homo sustinuit.* Ipsemet vero thraso gloriosissimus aliubi de solitate sua, jactuosissime hunc in modum sese

⁵⁷ *Praef: Tom: 1. Anno 1545.*

⁵⁸ *Sleid. Praefat. histor. ad Augustum.*

circumspicit, *Quis me sustentabat initio cum solus essem? Solus in acie stabam. Solus Pontificis, et Caesaris telis me objiciebam.*⁵⁹ Et sane, cum ante ipsius exortum, Saxones omnes Catholici essent; prius illos, in ventum Christianos, novitatis suae gratiositate percutere; prius a Romanae sedis obedientia fascinos seducere debuit, quam ab illis potestatem acciperet insectandi Romanam Ecclesiam, cujus injurias, quo ad usque Catholici fuerunt, non sustinuissent. Adde, quod si sat est ad Divinam vocationem, ut, quos erroribus tuis imbuisti, libenter atque etiam avide te accipiant; nullus Arianus, nullus Mahometanus erit, qui DEI missionem obtendere non possit. horum enim quisque, a suis Magistratibus, obvijs ulnis excipitur.

Quod si secundum illud in argumento positum adlubescat; Lutherumque extra ordinem, immediate a DEO vocatum dicas, ac ejus deinde ministerio caeteros ad docendum adlectos; Id vero diffilari, levissimae plumae instar potest. Nam, Ut taceam, vobis authoribus nihil credendum esse, quod clarissimis Scripturae sacrae testimonijs comprobatum non sit; ideoque nisi locum, nisi verba proferatis, quibus Scriptura, Lutherum a DEO missum fuisse adstruat, credere vobis non possumus. Ut illud quoque silentio involvam; Altos illos turgidae mentis confluges; Conciones libidinum auctrices, deque sola scurrilitate, de lascivis et cruentis vocibus nobiles; Maeandros errorum spissos; blasphemi oris pestilitatem, Scripturae expositiones per vim retortas, novitia paratura convestitas; mendacia stipata undique; summam doctrinae dubitatim assumptae mobilitatem, et vere campum venti; defibulatam carnem; caeteraque emicantia propudia Luthe-{37:}ri, quae apud cordatos ne suspicioni quidem locum reliquerunt, de Diviniore aliqua Lutheri vocatione, ad redanimandam novo spiritu doctrinam Apostolicam, neglectu, situque ignavescentem, et primordiali suo vigori restituendam. Ut et illud praeteream; Credibile non esse, Lutherum aquilam fuisse, irretortos oculos, in ipsos veritatis radios defixisse: Talpas fuisse, luciosos prae illo fuisse, nihil in rebus fidei, ac Religionis vidisse Augustinos, Cyprianos, Irenaeos, Areopagitas, Basilios, Religionis nostrae lumina et columina; ex quorum locuplete horreo, abundantissima penu, instructo omni telorum genere armamentario, omnia scripturarum abdita, omne Veritatis magisterium, haurire possumus. Haec, inquam, omnia ut seponamus; Illud solum nunc urgeo: In humana politia, si quis se Ducem belli, Gubernatorem provinciae, Regalium proventuum Quaestorem delegatum, si Reformatorem, si Legatum Regia autoritate creatum jactet; nemo fidem adhibet, nemo paret, nisi diploma Regium, nisi obsignatas tabulas deferat. Et has ipsas non temere accipimus, sed expendimus singula, vigilanter lustramus, examinamus diplomata, ne

⁵⁹ *Luth. cont. Regem Angl.*

quis imponat fraudibus credulitati nostrae. Et si quod vel tenuissimae suspicionis argumentum de impostura suboritur, diligentius discutienda res differtur; fides non adhibetur. Quae (malum!) ergo dementia est, in animae negotijs adeo obesos, et hebetes esse, ut in regno Ecclesiae novos Legatos,⁶⁰ ac (si DEO placet) Reformatores admittamus, idcirco solum quod audacter et intrepide ipsi se a DEO missos, se verum Scripturae sensum adferentes jactent; licet interim nulla indicia, nullas suae Legationis probationes adferant; contenti dixisse, Nihil a se, nisi rectum doceri. *Cum Muncerus Mulhusij concionaretur, scripsit Lutherus ad Senatum*, ait Slaidanus, *Recte facturum Senatum, si roget ex eo, Quis docendi munus ipsi commiserit? quis evocaverit? Et, si DEVM nominet autorem; tum jubeat hanc suam vocationem, evidenti signo comprobare: Si repraesentare non poterit, repudietur. Hoc enim esse DEO fami-*{38:}*liare ac proprium, quoties formulam consuetam, vel rationem ordinariam velit immutare, vt tunc voluntatem suam aliquo signo declaret.*⁶¹ Patiatur ipse hanc legem, qui caeteris eam tulit, Lutherus: nec nobis succenseat, si fidem nudae asseverationi non accomodamus, sed signis, sed evidentibus argumentis, missionem suam testatam orbi reddi cupimus.

Fuit hoc semper omnibus haeresiarchis commune asylum, ut se a DEO missos, caeteris ab officio deflectentibus, jactarent: et tamen nemo, cui sal in capite, ob hanc nudam asseverationem, eos accipit. Cur Lutherum accipiam, qui nulla majora Missionis suae argumenta adfert, quam Arius, quam Macedonius; qui et ipsi suo sibi judicio Scripturam docere videbantur? Certe Calvinus, ac Ministri Calviniani, quos non deamant, sed depereunt Lutherani, atque in societatem laboris adsciscunt, quoties adversus Catholicam veritatem explicanda sunt castra, simili praefidentia jactant, Extra ordinem se a DEO accitos. Idque ea prorsus ratione, qua Lutherani, comprobant: nempe, quod purum DEI Verbum, a caeteris adulteratum, in libertatem asserant, ac perpurgatum propugnent. Cui ergo prae altero assentiar? e cujus manu Evangelium accipiam? Omnes eadem de suo testantur: a DEO esse; non aliud esse, quam quod Apostoli posteris consignarunt. Omnes eadem haec mellis stillicidia de libacunculo venenato, eadem sub mellata dulcoris subtemine proponunt, licet adversa inter se fronte concurrant. Quid ego hic in tanta ad se pellicientium, reliquos damnantium Magistrorum contentione? quo proram hujus fidei cimbae flectam? Quod iste pro stationis suae securitate profert, idem caeteri: Cur igitur cursum ad hos potius, quam ad illos dirigam? Nam ad omnes non possum, nec eodem tempore anchoram in adversantibus firmare: Et tamen nihil Lutherus pro se adfert, quod non Calvinus, non Blandrata, non Menno. Singuli

⁶⁰ 2. Cor. 5. v. 20. *Pro Christo legatione fungimur.*

⁶¹ *Sleidan. l. 5. his. An. 1525.*

suam doctrinam, Apostolicam ajunt, Scripturae ad amussim respondere ajunt, nec ali-
{39:}am, quam suam. Si ad veritatem affirmare satis est, vicerunt omnes: quod si nuda
asseveratio, validis probationum nervis destituta, in negotio potissimum aeternae salutis
infirmum, ac nullius momenti censi debet; vani sunt, ridiculi sunt omnes.

Et sane, cum tacitus mecum considero, projectam hominum ad quidvis credendum audaciam,
mirari satis non possum, quo tandem fascino captae sint mentes mortalium, ut uni humulo,
sola carnalis libertatis delinimenta propinanti, tam facile aures, animosque applicarint, cum se
a Deo missum jactaret; licet non aliud missionis suae argumentum adferret, quam quod sum-
ma audacia jactaret, se scripturam, sensumque ejus primigenium, a sanctis Patribus
adulteratum, adferre. Certe cum Religio veteris Testamenti, apud Judaeos mutanda erat, etsi
Servator noster clarissimis Scripturae sacrae testimoniis convinceret, mutationem illam fieri
debere; ad eamque rem Messiam a Deo missum esse: id tamen maximis, testatissimisque
miraculis ita confirmavit, ut nullam tergiversandi occasionem reliquam faceret. Et suo ipse
edixit ore, Judaeos peccatum non habituros,⁶² si patentibus hisce supra naturam signis, suam
ipse doctrinam non adstruxisset. Apostoli deinde, signa Apostolatus sui ubique reliquerunt,
Domino confirmante sermonem, sequentibus signis.⁶³ Caeteri hos secuti, qui densas illas
Gentilitatis tenebras eruncarunt, qui ad Christianae veritatis clarissimum lumen, populos
perduxerunt; signis ac virtutibus,⁶⁴ fidem doctrinae praestruxerunt, ut omnes omnium
Gentium Historiae, memoriae prodiderunt. Quantis igitur opus erit miraculis, cum de
Religione novi Testamenti immutanda; de tot sanctissimorum Martyrum sanguine rigata, tot
doctissimorum Patrum lucubrationibus, admirandisque, ac supra naturae cursum operibus,
confirmata doctrina abiicienda, agebatur? Certe, si dena mortuorum millia redanimassent; si
Apostolorum; si Christi Domini, miracula omnia redauspicassent novi Magistelli; vix tamen
fidem mereri potuissent, ut persuade-
{40:}rent, Religionem, cui portae inferi praevalere non
poterant, extinctam, ac penitus consepultam fuisse; orbem universum in idololatriam
prolapsum fuisse; sanctissimos Martyres, doctissimos Patres, in statu aeternae damnationis
fuisse; aliquid praeter id, quod ab initio Evangelizatum est, credendum esse. Nunc vero, cum
nullum Missionis suae indicium proferant Praedicantes, sed solam Scripturam, suo sensu, non
juxta communem Patrum intelligentiam explicatam, crepent; quis adeo retusus, ac plumbeus
erit, ut se his verborum laqueis irretiri patiatur? Cui sic obbrutuit palatum ad saporem
vetustatis, ut novella haec a pegmate Lutheri scoria, ac putentes sub stillicidio canaliculorum

⁶² *Joan. 15. vers. 24.*

⁶³ *1. Cor. 12. vers. 12. Mar. 16. v. 20.*

⁶⁴ *Heb. 2. v. 4.*

euripos, purissimis sanctorum Patrum, ac ad stuporem omnis aetatis litterosorum, aureis fontibus, conferre audeat?

TERTIUM ARGUMENTUM altissimo silentio obruissem, ne Lutheranis scilicet aegre facerem, nisi tenellus implumisque e cavea Lutheri pullus, e torculari musteus, e cunis lacteus Rhetorculus, paedotriba Baniensis, fragile aliquod falsae gloriae choragium comparaturus, hoc potissimum Catholicorum telum extorquendum sibi statuisset, in ea rerum disparatarum farragine, qua inaugurationem recens institutae, Superattendenticae dignitatis majestatem, novitius cosmeta, pigmentis, fucoque puerili picturata oratione claravit. Atque, ut nihil ad summam audaciam reliquum faceret; virum doctissimum Nicolaum Serarium, velut musca elephantem lacescendo, validis ingenij nervis contortam ab ipso probationem, prorsus sine iudicio pervertit, e triviali Magistello, repente Theologaster insulsissimus. Hoc igitur esto Tertium probationis nostrae Argumentum:

Fieri non potest, ut Divinam ille sortitus sit ad Praedicandum Missionem, qui ab ipsissimo Cacodaemone, Avernali scientia gravidatus, deleterion illud doctrinae, orbi publicavit, quod ab infami hauserat magistro:

Atqui Lutherus, cum antea Catholicus esset, phasma phlegethonteum conspicatus, phyltrum ab eo piaculari, quo {41;} dementaretur, accepit, phrenesin hausit, ejusque pellaci suadela inductus, ac flexanima oratione delinitus, ab avita Religione descivit; et quod in obscuro a Diabolo, materiario dogmatis sui didicerat, id orbi publicavit; suis etiam persuasit.

Ergo fieri non potest, ut Lutherus Divinam ad praedicandum sortitus sit Missionem. Quod si Primipilus, si parens caeterorum Praedicatorum, qui deinceps ab ipso procreati sunt, Diabolica missione, non spiritus sancti unctione delectus ad docendum fuit; in propatulo est, ne caeteram quidem passivorum discipulorum succedaneam turbam, DEO destinante excitam esse.

Propositio syllogismi adeo clare suo ipsius emicat splendore, ut probatione nulla egeat. Eleganter enim sanctus Athanasius, impendio doctus Pater, Diabolum, nec cum vera loquitur, fide dignum esse monet; ideoque Christum, ideo Apostolos obturasse os Diaboli, vocem interclusisse, picati sermonis blanditias repressisse,⁶⁵ etiam cum vera dicebat: *Quia noluit per os impurum veritatem enunciari, ne per hanc occasionem, admiscens zizania suae malae voluntatis, eo tempore superseminaret, quo homines in somnis essent.*⁶⁶ Et certe, si Lacedaemonij, cujusdam Demosthenis probrosi hominis sententiam idoneam ac salutarem,

⁶⁵ Marc. 1. v. 25. Luc. 4. v. 41. Actor. 16. v. 18.

⁶⁶ Ath. orat. 1. contra Aria. fol. 113. Comel.

acceptare ob indignitatem auctoris noluerunt:⁶⁷ multo magis addecet, ut Patri mendaciorum, capitali humani generis hosti, et nil nisi exitium nostrum machinanti, fides nulla adhibeatur. Nam mendacibus, etiam vera loquentibus, credendum non esse, monent Sapientes. Et inimicorum ipsa quoque munera suspecta, ac exitialia esse solent. Divina quoque oracula, resistendum esse Diabolo;⁶⁸ societatem lucis cum tenebris, conventionem Christi cum Belial,⁶⁹ esse non posse, docent. Nec a Diabolo sed a Spiritu sancto, edocendos suos Ministros, Christus pronunciavit. Indignum veritate Christiana, indignum Majestate Spiritus sancti est, ut Diaboli ministerio, veritas salutaris doceatur. Sed nolo in re clarissima, longius immorari.

{42:} Assumptio syllogismi, si a nobis excogitata, si alterius quam Lutheri testimonio, subnixa esset; atroci haud dubie calumniae accenseri posset: Verum ipse de se Lutherus testatur id, quod assumpsimus. Priusquam tamen Lutheri verba adferamus, memoria repetendum est, non hodie primum, hoc tantum ac tam inauditum crimen, Luthero exprobratum fuisse. Ut enim taceam Catholicos, Hosium, Lindanum, Prateolum, Surium, Ederum, Nasum, Perpinianum, Duraeum, Copum, Ulenbergium, Bellarminum, Serarium, alios; ipsi Calvinistae, et vivo, et mortuo Luthero, quod Diabolo magistro, profecerit, objecerunt. Audi Tigurinam Helvetiorum confessionem,⁷⁰ quae postquam ex Lutheri scriptis, longam ipsius cum Diabolo confabulationem retulisset, ejusdemque contra Oecolampadium, atque alios, criminationem deterisisset, haec ipsa subnectit verba: *Lutherus hoc a nullo bono spiritu hausit, sed illius instinctu scripsit, qui tunc disputationem cum illo instituit; et quantum ex hoc ipsius facinore judicare licet, disputando ipsum superavit.* Hospinianus vero Calvinista, in historia sacramentaria, Anno 1533. ita habet:⁷¹ *In lucem emisit hoc anno Lutherus librum de Missa Privata, in quo describit colloquium, a se cum Diabolo habitum, intempesta nocte; in eoque se de multis abusibus Missae, a Cacodaemone admonitum fatetur. Et summa disputationis est; se a Diabolo edoctum esse, quod Missa privata, sit res mala; et rationibus Diaboli convictum, abolevisse eam. Cujus meminisse debebant discipuli Lutheri, et desinere Zuinglio somnium suum obijcere.* Obijcit et David Paraeus, hanc Lutheri cum Diabolo dissertationem;⁷² atque alios, nec paucos, nec minutulos Calvinistas recenset Lutheranus Superattendens Schlüsselburgius lib. 1. Theologiae Calvinianae, fol. 2. in prooemio; qui disertim dicunt, Lutherum instigante Cacodaemone, lites in negotijs Religionis

⁶⁷ Plutar. in Polit. initio.

⁶⁸ Jac. 4. v. 7.

⁶⁹ 2. Cor. 6. v. 15.

⁷⁰ Confess. Tigur. Anno 1545. apud Christoph. Frosch. fol. 28.

⁷¹ Vide Gret. in Helleboro pro Bavio. fol. 383.

⁷² Paraeus l. 5. de Euchar. ca. 7. apud Serar. dispu. poster. de Magistro Luth.

concitasse.⁷³

Sed quid alias testes quaerimus? Ipsum de se Lutherum loquentem audiamus: *Credite illi, cum de se loquitur, qui mentienti creditis. Nemo ad suum dedecus mentitur, quin potius ad honorem. Magis prona est fides, in adversus semetipsos confitentes, quam pro se ipsis negantes.*⁷⁴ Ait igitur Lutherus in eo libro, quam Ambsdorffius miris modis deprædicat: *Contigit me semel sub mediam noctem subito expergefieri; ibi Satan mecum coepit ejusmodi disputationem.* Baniensis Rhetorculus, his Lutheri verbis, addit illa: *Mecum in corde meo.*⁷⁵

Sed certe in Latinis Lutheri Tomis, quos vidi, illud; *in corde meo*, non habetur. Et ut maxime haberetur; nihil interest, externa specie conspicue, an interius in corde occulte, docenti Diabolo adhaeserit Lutherus. Quemadmodum nec illud refert, an concubia nocte, primove conticinio, vel nocte intempesta, aut gallicinio, seu potius anteluculo allapsus Daemon, acherontica facula Luthero alluxerit, lucarque prodactae per scelera vitae, errores instillarit: Nox illunis, an radiata Triviae fulgoribus fuerit. juxtim assederit, an pone steterit monomachus Avernalis: sat est, si constet Lutherum, qui antea Catholicus erat, convictum argumentis Diaboli, a Catholica fide descivisse; idque docere coepisse, quod Diabolus summa contentione perurgebat. Nam tametsi a Diabolo tentari, allectari, argumentis urgeri, si relucteris, si obaudias, Diaboli discipulum non faciet: Si tamen dicentis rationibus assentiare, idque quod antea non credebas, non docebas, convictus sermone Diaboli, credere, docere incipias; dubio procul Diabolo magistro te profecisse, Minervalque ipsi dependere debere, fateri cogeris.

Duo igitur ex ipsis Lutheri verbis comprobemus. Primo, quo tempore in arenam cum Diabolo, privatam Missam oppugnante, Lutherus descendit, Lutherum Romanae Ecclesiae non inobsequentem filium fuisse. Secundum; Post hunc Diabolicum congressum, descivisse a castris Catholicis Lutherum, idque ipsum docere coepisse, quod Diabolus magna contentione suaserat. Haec si evicero, apodictice demonstratum erit, Lutherum ipsissimo Cacodaemonis magisterio, ea quam propagavit, doctrina imbutum fuisse.

PRIMUM illud, ex ipsis Disputationis a Luthero de-⁴⁴scriptae verbis, luce clarius ostendi potest. Nam postquam in ipso vestibulo, scopum ac finem Disputationis, Diabolus his verbis proposuisset: *Audi Luthere, Doctor perdocte.* Viden' ut oratorio lenocinio, in ipso dictionis ingressu callide prenet? *Nosti, te quindecim annis celebrasse Missas privatas paene quotidie? Quid, si tales Missae horrendae essent idololatriae? Quid si non adfuisset ibi cor-*

⁷³ Tertul. Apolog. c. 23.

⁷⁴ Luth. tom. 7 lat. Vitt. Ann. 1557. edito, per Tho. Klug fol. 228.

⁷⁵ Mali corvi, malum ovum.

*pus Christi? Lutherus ad haec quid? Sum, inquit, unctus Sacerdos; accepi unctionem, et consecrationem ab Episcopo; quare non consecrassem? Itane Luthere? Si jam Papam, et Episcopos, Antichristi mancipia esse noveras, ut postea blasphemio ore ructasti; si jam unctionem Episcopalem, risu ac cachinnis explereras; si privatas Missas ejuraveras, ut postea fecisti; quid necesse erat ad hoc asylum contra conscientiam confugere? Sed perge porro, audiemus attentissime: Diabolus igitur ad haec replicat: *Quid, si tua Ordinatio, et consecratio etiam falsa esset?* Certe, si persuasus ante Lutherus fuisset, Ordinationem Catholicam deridiculum esse, nihil ista dixisse attinebat. Ubi vero Diabolus argumenta omnino quinque attulisset, straminea, nullo veritatis fuco tincta, mera sophismata, quae vix sanae mentis hominem, nedum Doctorem movere debuerant, ut vel suspicaretur id quod Diabolus concludebat, Missas scilicet privatas, idololatricas esse; corpus Christi illis non adesse; Ordinationem Episcoporum frivolum esse: Tandem, ut ostendat Diabolus, Lutherum ad eam usque disputationem id non credidisse, quod ipse suadebat, saepius ipsi verbis praesentis temporis, Catholicum sensum attribuit, atque ita Magister compellat Discipulum: *Nunc de tua Missa, reliqua piorum Ecclesia nihil novit; nihil a te accipit; tu solus in angulo comedis, solus bibis, nemini communicas.* Quid audio? Lutherus adhuc Missas privatas celebrabat? solus comedebat? nemini communicabat? Nec id diffitetur Lutherus; *Etiam si, inquit, aliis non porrigam, ipse sumo, ipse mihi porrigo.* Quae disertim ostendunt, de idololatria Missae privatae, Lutherum nondum assensisse. Atque ut clarius constaret, Catholicum fuisse Lutherum, ipso hujus disputationis exordio, postquam Satan enumerasset septem Ecclesiae Sacramenta, *Haec sunt, inquit, vestra septem Sacramenta: Quod si nullum ex Sacramentis vestris, aliquis pro seipso facere potest, qui fit, ut tibi hoc Sacramentum facere velis?* Equidem non Lutheri, sed Catholicorum Sacramenta sunt, quae septenario numero clauduntur: et tamen hujus disputationis tempore, Luthero quoque septem fuisse Sacramenta, Magister docet. Tandem ad umbilicum disputationis decurrens Lutherus, haec annectit: *In his angustiis volebam retundere hostem, armis quibus assuetus eram sub Papatu, objiciebamque intentionem, et fidem Ecclesiae.* Dic sodes, Luthere; si eo tempore, quo cum infernali gladiatore compositus fuisti, Missas privatas, Ordinationesque ac unctiones Episcoporum conspuebas; si luce Evangelij collustratus, Papistica omnia non sine detestatione exsufflabas; quae caussa fuit, cur retundere hostem, cur eludere conareris, vera tibi ac placentia suadentem? Cur nova, quae novus ipse Vulcanus tibi fabricaras arma, non arripuisti; Cur ad ea, quibus sub Papatu assueveras, confugisti? Certe, postquam docenti Diabolo, aures animumque advertisti; et Ecclesia, et Patres, et usus saeculorum, et consensus populorum, contempta tibi arma, plumbei enses, muri juncei contra catapultas, visa fuerunt. Sed quid in re*

manifesta haereo? Si Lutherus ea omnia, ante hunc congressum credidit, quae ipse postea, quae hodieque Lutherani credunt, nempe, privatam Missam idololatriam esse; corpus Christi in ea non esse; Consecrationem, et unctionem Episcoporum, vanas ludificationes esse; quid causae fuit Daemoni, cur rem, antea Luthero exploratissimam, tanta contentione, tantis clamoribus, tot amplificationibus perurgeret, confirmaretque? Cur verbulo Tartareum Magistrum non expedit? Cur non respondet, actum apud se agere? haec sibi jam antea explorata esse?

Audio mussitantem Rhetorculum nescio quem, aliena certe scrinia compilantem; *Recordatione veteris idololatriae, ad extremum desperationis barathrum, hoc tanto verborum apparatu, praecipitem agi Lutherum, cogitasse Diabolum.* O vos felices Magistellos, qui velut Diabolicorum consiliorum participes, cogitata ipsa Satanae penetratis. Sed ne te multis morer, quisquis es, qui te in has latebras abdis, pudendamque parentis turpitudinem his foliorum tegminibus velare cogitas; hoc ego te argumento premam:⁷⁶ Vel, quo tempore haec Lutheri cum Diabolo disputatio peracta est, fidem avitam ejuraverat Lutherus, novitiamque Praedicantibus hodie amatam procuderat; vel nondum. Si primum dicas; tentare igitur ad desperationem Diabolus Lutherum non potuit. Nam ob desertam falsam Religionem, rectamque adeptam, non desperare, non angustiis premi, sed laetitiis diffluere Lutherus debuit; ac tanto magis hilarescere, quanto diligentius Daemone suggerente, pericula respectabat, ex quibus DEI munere evaserat. Quod si secundum adlubescat; quicquid igitur Daemon hac sua disputatione voluerit, seu restem seu ensem Luthero porrexerit; fateri tamen necesse est, Lutherum post hanc cum Daemone luctam, ea omnia docuisse credidisseque, quae Daemon docuerat, ideoque ipsius Discipulum in fidei, ac Religionis negotio, obsequentissimum fuisse. Et certe,⁷⁷ Daemon ipse quid velit, minime ambagiosis verbis prodit: *Ego, inquit, nunc hoc urgeo, te non consecrasse in tua Missa, sed obtulisse, et adorasse nudum panem.* Deinde⁷⁸ adjuncta disputationis, ac circumstantiae evincunt, non aliud fuisse Diaboli propositum, quam ut persuaderet Luthero, privatas Missas, et Episcoporum Ordinationes, idololatrica labe respersas fuisse. Et quod huic consequens est,⁷⁹ sine legitimo Ministerio fuisse Catholicos: ideoque nudum panem et vinum in Missa proposuisse. Accedit, quod de quo nullum verbum, nulla vel aperta, vel occulta insinuatio in aliqua disputatione habetur; id ea disputatione suaderi dicere, delirare est: Atqui in hac Daemonis cum Luthero disputatione, nullum verbum, nec quoad vocem, nec quoad rem, est

⁷⁶ I.

⁷⁷ II.

⁷⁸ III.

⁷⁹ IV.

de desperatione. Nam non solum vocabulum Despe-{47:}randi, sed nec signum ullum, quo res ipsa insinuetur, aut suadeatur, in ea disputatione continetur: et tamen ita usu comparatum est, ita omnes ratiocinandi leges suadent, ut in argumentatione practica, qua scilicet aliquid faciendum suadetur, illud exprimat, quod quis persuadere conatur. Cum igitur nihil aliud exprimat, nihil concludat Daemon, quam idololatricam esse Missam Papisticam, vanam esse unctionem et consecrationem Episcoporum, etc: Desperationis vero mentionem nullam faciat; quae haec est tanta fingendi libido, ut ea comminiscaris, quorum nulla in disputatione mentio? Certe si Praedicans quispiam illis me argumentis perurgeret, quibus Lutherus scribit se a Daemone impetiturum; quis dubitaret, id agere Praedicantem, ut veteri, quam sequor, ejurata Religione; novitiae Lutheri sectae adhaerescam?⁸⁰ Adhaec si cuipiam id quod agit, perperam fieri commonstrem, non id suadeo, ut de salute sua conclamatum existimet, cannabum collo induat, culeo se inclusum submergat; sed potius enormitate facti ob oculos proposita, desistendum a flagitijs, vitae rationes honeste instituendas, suadere intelligor. Et, si bibere volenti, letifero veneno imbutum poculentum clamem, cum natura ipsa dictante, notum sit, malum fugiendum esse; eo ipso suadere intelligor, ne sciphum ori admoveat. Simili itaque ratione, quando Diabolus magno molimine ostendit Luthero, falsam esse Ordinationem Catholicam, Idololatricam privatam Missam, quam frequentabat, licet expresse verba haec non adjiciat, *Desere Missas; damna Ordinationes et unctiones Episcopales*: involute tamen, et implicate hoc suadet; cum tamen nihil tale dici possit de desperatione. Qui enim alteri persuadet,⁸¹ longo errore ipsum a veritatis orbita deviasse; blasphemum, idololatram fuisse; is certe ad desperationem, hoc ipso facto non invitat, sed ad resipiscentiam. Nam et Apostolo Paulo persuaserat Spiritus sanctus, ipsum antea blasphemum fuisse, Ecclesiae persecutorem,⁸² Apostolico coetu indignum fuisse: nec tamen desperationem suasit, sed hac cogitatione stimulos ad omne virtutis incrementum subjecit.

{48:} SECUNDUM, quod initio proposueramus, longa probatione non indiget. Constat siquidem, Lutherum post familiarem Diaboli congressum, privatas Missas aspernatum; Ordinationes, quae per unctionem Episcopalem in Ecclesia fiunt, toto libro quem ad Bohemos de Ministrorum ordinatione scripsit, conspuisse; uno verbo, ea omnia quae Daemon probavit, quaeque in hac disputatione suasit, Lutherum deinceps toto vitae tempore docuisse, atque etiam ad posteros propagasse. Si igitur constat, Evam a Daemone inductam, vetitum fructum degustasse, eo quod etsi initio reluctari, ac abnuere coepit, postea tamen id, quod suaserat

⁸⁰ V.

⁸¹ VI.

⁸² *1.Timot. 1. v. 13.*

Doemon, fecit, fructum decerpit, comedit; quis dubitare audebit, Lutherum quoque a Daemone edoctum, id credidisse de Missa privata, deque Ordinationibus, quod postea docuit? per omnia siquidem consona sunt iis, quae obnitenti Luthero tot verborum ampullis suasit Diabolus.

Verum Lutherus Wormaciae, *piam precatiunculam, ad DEVM fudit*, ait Baniensis paedagogus, *quam eructare non potuit Diaboli discipulus*. O te comoedicum, ac dilutum hyperaspisten! o ignarum linteonem, qui ad tantum dedecus obvelandum, tam levidensa stragula, lodiculasque conficit! Sed nullum tantae turpitudini detergendae velandaeque mantaelum, nullae tegetes sufficiunt. Nescis, rerum omnium imperitissime, ac virgidemia, vel taurea digne Paedotriba, Nullum esse tam infelicem agrum, in quo multis mista vepribus aut lolijs, herbula salutaris non nascatur? nescis, nullius esse tam profligatam vivendi rationem, in qua non aliquid interdum bonae frugis conspiciatur? Confer Mensalia Lutheri Colloquia, cum unica hac precatiuncula; confer tot forias, tot Diabolos, tanta latrinarum recrementa; et fallor, vel ipse verum esse dices, quod fratres tui, Helvetici Sacramentarii scribunt;⁸³ *Neminem unquam mortalium, Luthero vel foedius, vel incivilius, vel inhonestius, idque praeter omnis Christianae modestiae et sobrietatis terminos, in negotiis Religionis scripsisse.*

{49:} Quia porro duae rationes priores aequae Lutheranos, ac Calvinistas Praedicantes, legitimo Ministerio exutos, ad stivam ligonesque retrudunt: ne se neglectos Calvinistae arbitrentur, jugati et hic esse debent. Verum ne mihi succenseant, nihil verbis meis dicam; Lutheranorum verba consignabo, cum quibus facile Calvinistae concorporantur, et velut congregibus, corrivantibusque, adhaerescunt.

Prodiit igitur superiore anno Hamburgi, liber Philippi Nicolai, quem *Fundamentorum Calvinianae sectae, cum veteribus Arianis, et Nestorianis communium detectionem*, inscribit. Quo libro, probare se velle profitetur, *quod quemadmodum ab Arianis, et Nestorianis procreatus est Mahometismus, ita eundem a Sacramentariis, occulta haereseon cognatione foveri*. Decanus porro, et facultas Theologica Academiae Tübingensis, Praefationem libello praefixit, in qua haec ipsa verba leguntur: *Ater Spiritus est ille monitor, qui Zuinglio in somnio fundamentum erroris sui, de verbis testamenti Christi revelavit*: Hoc est, postquam vomitu nauseantis coeli, expunctus est Zuinglius, accurrit, qui linguam calamumque veneraret, Diabolus, et alumnum nactus gestientem, tartareis ipsum dogmatibus imbut. Sed quia haec Philippus obiter; grandiori cothurno Raceburgensis Superintendens Schlüsselburgius intonat.⁸⁴ Postquam enim verba Zuinglii ex libro, quem Eucharistiae

⁸³ *Confess. Tiguri. fol. 10.*

⁸⁴ *Schlusselb. l. 1. Theol. Cal. f. 3. Et ar. 20. f. 84. Et lib. 2. ar. 9. f. 79.*

subsidium inscripsit, haec ipsa retulisset: *Vera narro, adeoque vera, ut celare volentem, conscientia cogat effundere. Visus sum mihi in somno contendere cum adversario Scriba, sicque obmutuisse, ut proloqui non possem: Ibi ex machina visus est monitor adesse (ater fuerit an albus, nihil memini) qui diceret; Quin, ignave, respondes ei, quod Exodi 12. scribitur, Est enim phase, hoc est, transitus Domini. Hoc igitur, inquam, ubi ex Zuinglio obiter recensuisset, ut omnibus inlarescat, communem Zuinglio et Luthero fuisse desultorem, ac gymnasten, ita devenustat Superintendens Zuinglium: Notetur, quam vacillante, ac trepidante conscientia, Zuinglius causam Sacramentariam agit; qui ignorare se ait, ater an albus {50:} Spiritus, hoc est, num bonus, an malus Angelus, vel ipse Diabolus fuerit, qui per somnium ei haeresim de Sacramento suggestit. Certissimum autem est, non album, sed atrum spiritum fuisse, qui Zuinglio in somno dogma Sacramentarium, ejusque incrustationem revelavit. Causae hujus assertionis nostrae, sunt gravissimae, et permultae; sed libet jam paucas commemorare. Prima: Quotiescunque legitur in sacris literis, vel Dominum, vel Angelos bonos, credentibus apparuisse, iisque obsequium praestitisse; tunc semper Deus, et Angeli boni, ejusmodi forma se conspiciendos praebuerunt, ut potuerint ab hominibus piis cognosci, non Diabolum, sed Dominum, vel bonos Angelos iis apparuisse: ut exempla passim occurrunt. 1.Regum 3. Geneseos 19. Exodi 12. Esai. 12. et 37. Apocal. 1. et 7. Lucae 1. et 12. et 22. Math. 12. Actorum 1. et 9. et 23. Hic vero Zuinglius fatetur se ignorasse, num bonus, vel malus Angelus, id est, an Deus, an Diabolus sibi apparuerit. Secunda. Hoc inter omnes pie eruditos ex verbi divini testimoniis constat; Angelos Domini, nunquam atra, sed semper alba forma apparuisse, ut in Resurrectione, in Ascensione, candida veste amicti conspiciuntur: Zuinglij vero Angelus, non alba, sed nigra veste indutus, more spiritus tenebrarum, comparuit; et tamen cum in Angelum lucis sese commutare conatus sit, Zuinglium decepit, ut ater an albus fuerit, ipse dubitaret. Sed eventus docuit, Cacodaemonem fuisse Zuinglij monitorem, et praeceptorem. Tertia: Angeli boni, sunt Nuncij et Legati Dei, qui nihil loquuntur, nisi quod cum verbo Dei per omnia congruere norunt: Sed Zuinglij Angelus, in somno apparens, contra filij Dei veracis et omnipotentis ultimam voluntatem, in testamento suo sanctissimo expressam, verba Filij Dei falsavit, et loco verbi substantivi (est) verbum (significat) substituit. Quarta: Ex fructibus etiam Zuinglianorum, quos passim adferunt in omnibus regnis, et regionibus, in quas errores suos transplantaverunt, patet, ipsum atro spiritu actum, novum errorem proposuisse. Quam tetros enim errores de plerisque doctrinae capitibus spargant, et quantas turbas passim Rebuspub: in quas admissi sunt, adferant, notius est, quam ut hic referre libeat. Poteram equidem pluribus, ac valido-{51:}ribus argumentis hoc ipsum comprobare; sed nequid novellarem, malui Lutheranorum testimoniis uti, quos ut*

fratres, Helvetici Zuingliani, seu Calvinistae venerantur. Ut nempe hinc elucescat, Lutheranorum iudicio, parentem sectae Calvinisticae, a Diabolo prima fidei suae rudimenta hausisse: sicut e contra probatum est, Calvinistarum iudicio, Lutherum instinctu Diaboli, sectae initium dedisse. *Facilius est enim*, inquit Lactantius,⁸⁵ *de alienis judicare quam de suis; dum aliorum praecipitium vident, non perspiciunt, quid ante pedes suos sit.* Sed quid ego inter hos epibatas, mirmillonesque, qui non rudibus sed cala, ac caestibus, datatim battuunt, seque vicissim infamant? Si alterutrum mentitum dixero; odium invidiamque incurram. Neutro inclinabo, autor sum, ut de isto alter alteri concedat: ego utrosque verum dixisse, assentiar; utrosque victores, triumphatores dico; haeredes ex asse tam nobilis Praeceptoris pronuncio; erciscundae possessionis legem submoveo; Vivant laeti, vivant felices, quos de eadem fidelia idem dealbavit artifex.

His jam constitutis, non solum insolubile conficitur argumentum,⁸⁶ ad comprobendam, Lutheranam ac Calvinianam fidem, veram esse non posse, eo quod legitimis Ministris destituatur, sine quibus vera fides cohaerere non potest: Verum etiam illud comprobatur; Recte ab Illustriss: Cardinali dictum fuisse, nullum ex ijs Sacramentis, quorum administratio Sacerdotalem ordinationem requirit, legitime administrari a Ministris Lutheranis. Nec ulla majori potestate praeditos esse Praedicantes, ad Absolutionem sacramentalem, et conficiendam Eucharistiam, quam unum quempiam e communi plebe. Siquidem ut ex Scriptura sacra, ex antiquis Patribus, ex usu perpetuo Ecclesiae, imo et ex ipsa Novatorum consuetudine, (quae Ministros sine Superattendentibus ordinari non patitur) diffuse ac nervose comprobatur Bellarminus,⁸⁷ veri Sacerdotes creari ab aliis non possunt, quam ab Episcopis. Fas sit igitur mihi, iisdem propemodum verbis Praedicantes compellere, quibus Hieronymus oppugnavit. Lutherus *cum Sacerdos esset, de Ecclesia recessit; et cum jam mortuus sit, cum homine pariter interiit et secta. quia post se nullum clericum Sacerdos potuit ordinare: Ecclesia autem non est, quae non habet Sacerdotes:* Sed memor propositae brevitatis, hic finio. Atque ut hoc apophoretum ab amica manu, benigna fronte suscipiant Praedicantes, radiatamque veritatis lucem aspiciant, domuitionem parent, desertos lares repetant, oro, atque obtestor.

⁸⁵ Lact. l. 2. de origine erroris c. 3.

⁸⁶ Bellar. l. 4. de Ecclesia cap. 8.

⁸⁷ Bellar. l. 1. de Clericis c. 3.

CAPVT IV.

Rectissime ab Illustriss. Cardinali dictum, spissis erroribus docendis adstringi Superattendentes.

Iam antea diximus, illud quoque Solnensi conventui placuisse, ut omnes qui Ministerio initiantur, libri Concordiae placitis, animas suas aeternum devoveant. Quia igitur amorphus ille liber, manifestis mendaciis, turpissimis Antilogiis, ab omni humanitatis, nedum Christianitatis sensu alienissimis scatet erroribus; jure meritoque Bonus Pastor, Synodo illi reclamationis, cujus autoritate, deflendi omnibus lacrymis Praedicantes, ad errores Concordiae propagandos adstringuntur, magnitudinemque Christianae dignitatis ignorantes, servili vitio, mendacio se addicunt.⁸⁸

Ne quis vero haec temere dicta existimet, exempla dabo: Mendacium igitur clarissimum est: I. Quod liber Concordiae ait,⁸⁹ *Non prohiberi apud suos, orationes pro defunctis*. Et quod paulo post iterum subnectit; *Aerio, qui orationes pro mortuis inutiles dixit, non patrocinari Lutheranos*. II. Pingue et illud, obesumque mendacium est,⁹⁰ *Catholicos fingere {53:} Christum duriores esse, et Sanctos placabiliores; et fugientes Christum, quaerere sanctos*. Ut enim Apostolus Paulus, dum fideles rogat, ut pro se exorent Deum, placabiliores fideles Christo non censuit: sic nec nos, dum regnantes cum Christo Sanctos, ut pro nobis exorent, deposcimus. III. Crassum est et illud:⁹¹ *Papam vindicare sibi potestatem mutandi Sacramenta, et doctrinam: et suam potestatem vult praeferrere sacris literis, mandatis Dei*. IV. Crassius quoque annectitur:⁹² *Papam gloriari; justum esse, quidquid ipse jubet, etiamsi supra, et contra Scripturam aliquid statuatur*. Scatet aliis mendaciorum portentis Concordia illa: Et tamen Sacramenti religione capita sua hisce exquisitis mendaciorum pulpamentis devovent Praedicantes! Et, quod caput rei est, si quid uspiam boni latitat in libro Concordiae, id isti pro sua Praedicantia conscientia negligunt, et aeterno silentio obvolvunt. Quotusquisque enim est Praedicantium, qui ex libro Concordiae suis praescribat,⁹³ *ut mane, ac vespere, signo sanctae Crucis, in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti, se muniant?* Quis Dominicam orationem

⁸⁸ MENDACIA concordiae.

⁸⁹ *Lib. Conc. Edit. Lipsiae anno 1580. f. 247*

⁹⁰ *Fol. 202.*

⁹¹ *Fol. 311. 312.*

⁹² *Fol. 304.*

⁹³ *Fol. 369.*

ita dicendam edocet, ut Concordia non semel docet;⁹⁴ nimirum ut clausula illa, *Quia tuum est regnum, potentia, et gloria*, intermittatur?⁹⁵ Haec, aliaque quam plurima, recte, et ex usu Catholico in Concordia tradita, insalutata abire sinunt Praedicantes; et ut Scarabaei fimetis, sic ipsi mendaciis incubant, amurcam et analecta colligunt.

Antilogias Concordiae, summa a seipsa diaphonia dissidentis, quis recenseat universas?⁹⁶ Unum, alterumue exemplum accipe, ex quo de caeteris innumerabilibus conjecturam facito. I. Audivimus non ita pridem, Orationes pro defunctis non prohibere, nec inutiles dicere, Concordiam:⁹⁷ Et tamen alibi, *Purgatorium meram Diaboli larvam esse, clamitat*.⁹⁸ II. Missam religiose retineri apud suos fatetur Concordia: Et tamen alibi, *Missam horrendam abominationem, Draconis caudam, multiplicis idololatriae parentem, vociferatur*.⁹⁹ III. Mentitur Catholicos docere, *Frigidis observationibus ab hominibus excogitatis, mortem aboleri*.¹⁰⁰ Et tamen alibi, {54:} *fatentur, inquit, adversarij, quod satisfactiones non prosint ad remissionem culpae*.¹⁰¹ IV. Docet alicubi;¹⁰² *Scholasticos Theologos tribuere naturae humanae integras vires ad diligendum Deum super omnia*: Et tamen alibi;¹⁰³ *ipsi Theologi, ait, in Scholis tradunt, fiduciam erga Deum, timorem, et amorem Dei, non effici sine certis donis, et auxilio gratiae*. V. Docet creberrime Catholicos docere, *per bona opera mereri nos remissionem peccatorum*.¹⁰⁴ Et tamen alibi, in faciem se ipsa verberat discordans a se Concordia, veramque ac germanam Catholicae Ecclesiae doctrinam explicat his ipsis verbis:¹⁰⁵ *Semper Ecclesia Christi sensit, remissionem peccatorum gratis contingere. imo Pelagiani damnati sunt, qui gratiam propter opera nostra dari contendebant*. VI. Denique, ut quam plurima alia tacitus praetermittam, Docet alicubi Concordia;¹⁰⁶ *Evangelium non cogere hos ad conjugium, qui volunt continere; modo vt vere contineant*: Alibi vero, vitam Monasticam professos, ad castitatem observandam, idcirco non obligari docet,¹⁰⁷ *Quod nulla vota possunt tollere jus naturae, neque abolere mandatum Spiritus Sancti*: Et tamen belli nostri Praedicantes jurant, se omnes Concordiae apices propugnatu- ros; librum hunc,

⁹⁴ Fol. 361.

⁹⁵ Fol. 505.

⁹⁶ ANTILOGIAE.

⁹⁷ Fol. 208.

⁹⁸ Fol. 225.

⁹⁹ Fol. 279.

¹⁰⁰ Fol. 168.

¹⁰¹ Fol. 163.

¹⁰² Fol. 55.

¹⁰³ Fol. 57.

¹⁰⁴ Fol. 105. 187. 192.

¹⁰⁵ Fol. 200.

¹⁰⁶ Fol. 222.

¹⁰⁷ Fol. 259.

Sacrosanctum, Divinum librum, Apologetae nominant!

Errores tametsi plures habeat liber Concordiae, quam pilos bene barbati Praedicantis aruncus: Caeteros tamen missos nunc faciamus; tres illos, quos obiter attigit Illustrissimus Cardinalis Strigonien: expendamus.

Primus error Concordiae.

PRIMUS igitur error, cujus Illustrissimus Cardinalis meminit his verbis continetur:¹⁰⁸ *Reijcimus vt falsum, et perniciosum dogma, cum asseritur, quod Evangelion proprie sit concio poenitentiae, arguens, accusans, et damnans peccata; quodque non sit tantummodo concio de gratia Dei. Hac enim ratione, piis mentibus, vera et solida consolatio eripitur, et Pontificiis superstitionibus fenestrae aperiuntur.* Et rursum:¹⁰⁹ *Evangelion non est {55:} concio de poenitentia arguens peccata, sed proprie nihil aliud est, quam laetissimum quoddam nuntium, et plena consolationis, non arguens, aut terrenis.* Hujus porro dogmatis, ut et verum sensum, et absurditatem manifestam cognoscamus; quibus ex fundamentis, quem in usum excogitatum fuerit, perpendamus.

Tria pronuntiata, et quasi suppositiones certissimae, etiam jurisjurandi religione interposita, recepta sunt a Ministris Lutheranis. **PRIMUM** est: *Nullam omnino partem Divinae legis adimpleri posse ab homine etiam renato, qui tamen Spiritu DEI agitur, et gratiae Divinae adminiculis fulcitur.* Hanc esse Concordiae publicam fidem, in secundi erroris detectione probabimus. Et vel ex eo manifeste colligitur, quod omnes, etiam optimas renatorum actiones, peccatis contaminatas ac inquinatas, seu (quod idem est) Legis praevaricationes esse docent, ut paulo post audiemus.¹¹⁰

SECUNDUM effatum, his ipsis verbis prodit Concordia:¹¹¹ *Reijcimus, et damnamus subsequencia dicta, Bona opera necessaria esse, ad salutem. Impossibile esse, sine bonis operibus salvari.* Quod plane consequenter reijciunt, si enim bona opera omnia peccatis contaminata sunt, haud sane magis opera bona, quam flagitia, ad salutem necessaria.

TERTIUM effatum tale est, ne expes vivat Lutheri soboles; Ut nec Pontificijs superstitionibus irretiri, nec legis Divinae observationi anxie servire cogatur: Et tamen, ubi legem transgressa est, metum damnationis (quem in Catholicis desperationem vocat) excutiat, secure degat. Praeterea, licet in omnibus quae actitat, peccare se, legem DEI violare sentiat, credat; certo

¹⁰⁸ *Lib. Conc. Art. 5. Negat. fo. 566*

¹⁰⁹ *Ibidem. In Affirm. Asser. 6.*

¹¹⁰ *In secundo errore. Vide.*

¹¹¹ *Art. 4. in Negat. assen. 1.*

nihilominus praesumat, se dilectam DEO, caelestisque beatitudinis haeredem esse: Ut inquam haec omnia, nullo inter se nexu cohaerentia, penitus repugnantia connectat, necesse est, truncatis non una securi DEI legibus, Lutheranos illeges, injugesque, ita ab omnibus solutos esse legibus, ut nec terrere, nec accusare illos, lex ulla possit; sed laeta libertate securi, ad solam Evangelij consola-^{56:}tionem, animum advertant, quam solam, ad se pertinere putant. Hinc aurea illa Lutheri poppysmata, quibus cicurat, ac novi Evangelij helcio armos induit mortalium:¹¹² *Christianus fide apprehendens beneficium CHRISTI, nullam prorsus legem habet; sed tota lex est illi abrogata. Cum igitur voles de abrogatione Legis loqui, complectere totam simul legem, nihil distinguens inter Judicialem, Caeremonialem, et Moralem. Nam cum Paulus ait, Nos a maledicto Legis liberatos esse; certe de tota lege loquitur, et praecipue de morali. Quare dicimus, legem decalogi nullum habere jus accusandi, perterrefaciendi conscientias, quia Christus illud antiquavit.* Clarius etiam pro sua facundia, hanc rem explicat Calvinus:¹¹³ *Christiana libertas in eo consistit, vt fidelium conscientiae se supra Legem erigant, totamque legis justitiam obliviscantur. Aut enim omni spe justificationis excludimur; aut ab illa nos solui oportet, et sic quidem, vt nulla prorsus operum ratio habeatur. Sublata igitur omni legis mentione, et omni operum cogitatione seposita, unam DEI misericordiam amplecti convenit. Lex quidem ad bonum docere, exstimulare, non desinit fideles, tametsi apud DEI tribunal, in eorum conscientis locum non habet.* Vides Autonomiam plus quam Libertinam; vides vitulantium Magistrorum illecebras, prolectibilis libertatis, sed ementitae, quibus inescant simplices animas, ut, quemadmodum scriptura loquitur,¹¹⁴ excussis lupatis, velut Lalisiones, liberos se natos putent, nec Dei leporario concludi patiantur, sed Liberalia semper agant; praeter propter honestatem vivant; mancipia sint ventris, et quae illi proxima foeda proluvie natura recondidit; ab egestis, qua via venerant poculentis, a bibitis et exesis noctibus, crudo nauseantique stomacho palleant; remensoque per os vino, eadem via qua redduntur, invitis ingesto visceribus, pestilentes veteris crapulae ructus perpetuo vomant. Eia, haec ad caelos tuta est via: Haec trama sanctiori stamini vitae adaptanda. Et adhuc, dubitabimus mendaciloquos dicere, qui Lutheranam, Calviniamque doctrinam, liberam esse inficiantur?

^{57:} Hoc est igitur, quod Concordia verbis jam citatis docet. In Evangelio quidem, prout totam, quae a Christo est tradita, doctrinam complectitur, et iram DEI revelari, et leges

¹¹² *Luth. tom. 5 Lat. Vitem. Anno 1554. per Joan. Lufft, in cap. 4. ad Galat. a fol. 396.*

¹¹³ *Cal. lib. 3. c. 19. n. 2.*

¹¹⁴ *Job. 11. v. 12.*

praescribi;¹¹⁵ At hanc non *Evangelij, sed Moysis doctrinam esse, et quasi alienum opus Christi*;¹¹⁶ nec quidquam ex Evangelio ad renatos pertinere, nisi consolationem, et concionem de gratia Dei. Metus enim quem lex incutit, ad eos pertinere non potest, quorum fides, hoc primum de se unicuique persuadet; Certum se esse de sua salute, et justitia coram Deo.

Hanc porro esse mentem Concordiae, probari facile potest. Vel quia haec doctrina, necessario connexa est cum iis, quae alibi docet, et passim in ore Lutheranorum versantur, nempe, opera omnia nostra peccata esse, legem Dei servari non posse, et tamen certos nos esse debere de salute ac Justitia nostra: Vel quia verbis, quibus Concordia docet *Evangelium esse tantummodo concionem de gratia Dei*, respondetur ad propositam initio quinti Articuli quaestionem, qua quaeri dixit: *An Evangelium proprie sit tantummodo concio de remissione peccatorum; an vero etiam sit concio poenitentiae, arguens peccatum?* haec enim est una ex illis quaestionibus, quas Concordia inter Theologos Augustanae confessionis controversos esse ait. Atqui cum constet omnibus, multa in Evangelio, de poenitentia, et peccatorum detestatione contineri, inter sana capita non potuit haec quaestio alio sensu in controversiam deduci, quam eo, quod quidam ad Christianos etiam spectare judicabant ea, quae de poenitentia, et peccatorum turpitudine dicebantur. Alii vero, hoc totum, alienum opus, ac prorsus Mosaicum existimantes, solas consolationes Evangelicas ad Christianos spectare censebant. Et postremam hanc sententiam Concordia approbavit, Lutherum ducem secuta. Jam vero ex hac plane Libertina Concordiae doctrina, evidenter sequitur quod Illustrissimus Cardinalis deduxit, Frustra scilicet satagere eos, qui haec credunt, in sanctitate et justitia ambulare; hunc in modum concludendo:

{ 58: } Frustra et inutiliter satagimus iis occupari, quae ad nos non pertinere dignoscimus:

Atqui leges Evangelicae, quae poenitentiam praescribunt, peccata arguunt, ad nos non pertinent, quin potius Evangelium, quod nos concernit, est tantummodo concio de gratia Christi:

Ergo frustra et inutiliter satagimus operibus poenitentiae, peccatorumque fuga, nos coquere.

Quid hic Apologetae Praedicantes? Nec sensum verborum Concordiae investigant, ut enodare hunc nodum possint, nec scopum quaerunt; sublestum illud adferunt, quod Concordia alio loco dixerat:¹¹⁷ *Evangelium accipi posse, vel pro tota doctrina Christi et Apostolorum, et hac ratione Evangelium complectitur concionem de poenitentia: Velut confertur legi, atque ea ratione est duntaxat laetissimum nuntium, non arguens aut terrens.* Quid tum postea,

¹¹⁵ Ro. 1. v. 19. Apoc. 14. v. 7. Math. 7 v. 22.

¹¹⁶ Conc. Ibid. Affir. ass. 8.

¹¹⁷ Artic. 5. in affir: asser. 5. 6.

Praedicantes, quod alibi Concordia hoc dixerat? An idcirco alibi non dixit, *Evangelium esse tantummodo concionem de gratia Dei*? Et novumne est, Concordiam eodem ore calidum, et frigidum flare? affirmare, et negare? Sed tamen si locum illum a vobis nominatum, ad hujus, quem Illustrissimus Cardinalis attulerat, explicationem spectare judicastis; cur pro junioribus, huic loco non aptastis? Ego hebetudinem meam ingenue confiteor. Assequi non possum, qua veri specie, scopae hae dissolutae jungantur, locusque a vobis recitatus, alteri, quem Illustrissimus Cardinalis adduxerat, lucem adferat; imo labyrinthum inextricabilem illis verbis inesse video. Nam posteriori illa Evangelij significatione, *quatenus videlicet Evangelium Legi opponitur*, Si nomine Legis, Lex Mosaica intelligatur, ut ex usu Scripturae perpetuo, intelligi debet, cum Lex absolute nominatur; Eadem erit posterior Evangelij acceptio cum priori, et contra leges Divisionis, prius membrum posteriori claudetur. siquidem, complexio doctrinae per Christum et Apostolos tradita, libris Evangelicis Apostolicisque contenta, et conferri, et suo modo opponi Mosaicae legi {59:} potest, atque etiam solet. Si vero Legis nomine, non solas Mosaicas, sed et illas, quae in Christi et Apostolorum scriptis continentur Praeceptiones complecti velimus; praeter quam quod omnino nova, inusitata, a Scripturae, et Patrum usu aliena est haec Legis et Evangelij collatio, Illud clarissime consequitur, controversiam Theologorum Augustanorum, quam censoria virgula decidere Concordia eo loco voluit, hanc fuisse; An Evangelium, seu potius consolationes Evangelicae, quatenus legibus et praeceptis in doctrina Christi et Apostolorum contentis, confertur, seu (ut rectius dicam) quatenus ab ijs secernitur et distinguitur, poenitentiam praescribat, fugam peccatorum injungat? Quae sane quaestio non inter Theologos, sed inter mente destitutos controversiam habere potest, Cum ex ipsa vocum notione clarissime constet Evangelium, ea praecisa ratione, qua consolationes continet, nec metum incutere, nec severa legum praeeptione gravare homines. Ne igitur Theologos Augustanos tam diro stigmate inuramus, ut de re clarissima, non intellectis vocum notionibus, pueriliter, ac stulte inter se digladiatos existimemus; fatendum est, controversiam inter eos fuisse, de Evangelio priori sensu accepto, et illud quaesitum: An hoc Evangelium, sit tantum concio de misericordia DEI, non de poenitentia, vel de fuga peccatorum? librumque Concordiae ad hanc quaestionem respondisse, cum ait: *Evangelium esse tantummodo concionem de gratia DEI*. quia scilicet caetera, quae praeter mellita solatia continet Evangelium, nihil quidquam ad Libertinos Concordistas pertinent. Ad Orcum hi sensus, unde nati.

Secundus Concordiae error.

Secundum Concordiae errorem, omnes honestatis, et pietatis fibras ex animis mortalium evellentem, illum dixerat Illustriss Cardinalis:¹¹⁸ *Quod Passio Christi proponit iram DEI adversus peccata, vt agnoscant homines, quanta Dominus {60:} in lege sua a nobis exigit; quorum tamen NIHIL nos praestare possumus.* Ex quo intulerat Illustriss. Cardinalis: *Si nihil ex Divinae legis praescripto agere possumus; Quid adhuc satagimus, in sanctitate et justitia ambulare?* Cujus argumentationis vis erat ejusmodi:

Stultum, et ab omni ratione alienum est, magno nisu id agere, quod fieri non posse certo cognoscimus. Quis enim non rideat eum, qui serio et ex animo conetur montem Fateram, aut loco movere, aut uno oris rictu, absumere?

Atqui, si credimus Concordiae, Nihil nos ex multis et magnis, quae DEUS praescribit, praestare possumus; Ergo stultum est niti, ac adlaborare, ut legi DEI conformiter vivamus, hoc est, ut in sanctitate et justitia ambulemus.

Tria hic Praedicantes. PRIMO quaerunt: *An negemus, passionem Christi iram DEI adversus peccata nobis proponere.* Absit, Praedicantes, absit, ut hoc negemus. Imo maxime proponit iram Dei adversus peccata, Christi passio. Ostendit enim, creaturam puram non potuisse iram DEI, quam adversus peccata gerebat, mitigare. Ostendit fidejussorem, et quidem Deum ipsum, tam acerbo supplicio eluisse aliena peccata; ut cogitemus, quam acerbi cruciatus maneant eos, qui propriis sceleribus a DEO avertuntur. Illud solum in allato Concordiae dicto reprehenditur, quod asserat, *Nihil a nobis ex legis DEI praescripto fieri posse.*

SECUNDO, ajunt Praedicantes: *Nihil ex propriis naturae corruptae viribus, nihil sine Christo, sine ejus gratia et ope, fieri a nobis, ex Dei praescripto posse, quod ipsum* (ajunt Praedicantes), *ita ipse Dominus Cardinalis canit: Sine tuo numine nihil est in homine, nihil est innoxium.* Haec quoque, mei Praedicantes, vera sunt, Catholicorum sunt; qui uno ore fatentur id, quod Tridentinum Concilium, his verbis definivit:¹¹⁹ *Si quis dixerit, sine praeveniente Spiritus sancti inspiratione, atque ejus adjutorio, hominem sperare, credere, diligere, aut poenitere posse sicut oportet, vt ei justificationis gratia conferatur: anathema sit.* Sed vident {61:} Praedicantes Apologetae, non hanc esse mentem Concordiae, neque enim de reprobis, aut qui a gratia excidunt, loquitur Concordia: sed de Praedicantibus, qui se Spiritu DEI agi, filios DEI esse, certo credunt; atque ideo, in prima persona dicit:¹²⁰ *Quorum tamen nihil nos praestare possumus.* Et alibi rursum:¹²¹ *Lex semper accusat, cum legi nunquam satisfaciamus.* Et iterum; *semper accusabit nos lex, quia nunquam legi DEI satisfacimus.*

¹¹⁸ Conc. Art. 5. in affir: assert. 8.

¹¹⁹ Conc. Trid. Sess. 6. can. 3.

¹²⁰ Fol. 94.

¹²¹ Fol. 157.

TERTIO addunt: *etiam auxilio gratiae adjuti, nihil eorum, quae Dominus in lege requirit, perfecte praestare possumus; ut nimirum opera nostra pure bona, et peccatis incontaminata proveniant. Volentibus enim facere bonum, adjacet malum, hoc est, peccatum,*¹²² *quod ita inquinat optimas quasque actiones renatorum, ut omnes illorum justitiae, panno menstruatae similes pronuncientur.*¹²³ Hic demum vere mentem, ac sententiam Concordiae assecuti sunt Praedicantes. Haec enim sunt ipsissima Concordiae verba:¹²⁴ *Nostra impletio legis, est immunda. Iterum:*¹²⁵ *Cum nullum opus satis mundum inveniatur, semper accusat lex, et parit iram. Rursum:*¹²⁶ *Non debemus confidere nostrae dilectioni, cum sit immunda.* sermo autem de ea dilectione erat, qua DEUM diligimus.

Verum si haec ita se habent, vestram ego fidem appello Praedicantes,¹²⁷ ut si caetera surda aure praeterire placeat, his tamen alteribus lacertos admove, non dedignemini; quasque secum trahant consequias dogmata vestra, contortis conferta nugis, conspicio adhibito dispicite. PRIMO, Vos ipsi fatemini, et Apostolus propalam docet, cum bonum agimus, DEUM esse qui operatur in nobis velle, et perficere;¹²⁸ Spiritu DEI impelli justos;¹²⁹ DEUM incipere, ac perficere in nobis bonum opus;¹³⁰ ipso jubente fieri quae per gratiam operatur in fidelibus: Atqui vestro sensu, quodlibet opus bonum sordidum est ac coeno peccati oblitum: DEUS ergo vester est qui peccatum in vobis incipit, ac peragit; quo jubente, quo agitante, polluta peccati sordibus opera perpetratis.¹³¹

Certe DEUS noster, non vult iniquitatem, peccatum {62:} odit,¹³² ad scelus non impellit, ut ater ille Lutheri Didascalus: Caetera vobis cogitanda relinquo. SECUNDO, si omnia renatorum bona opera peccata sunt; ergo ad salutem pernicio sunt.¹³³ Quid enim perniciem creat saluti, si non peccata? Et ingenue id profitentur haud obscuri Lutherani;¹³⁴ nec Concordia simpliciter abnuat, sed nude et aperte doceri ob summam turpitudinem vetat;¹³⁵ *Damnamus* inquit, *cum nude docetur, bona opera pernicio esse ad salutem.* Sed tegite ut lubet pudendam hanc nuditatem, nunquam tamen dedecus obvelabitis. TERTIO, si bona omnia peccatorum maculis

¹²² Rom. 7.

¹²³ Isa. 64.

¹²⁴ Fol. 93.

¹²⁵ Fol. 98.

¹²⁶ Fol. 123.

¹²⁷ NOTA.

¹²⁸ Philip. 2. v. 31.

¹²⁹ Rom. 8. v. 14.

¹³⁰ Philip. 1. v. 6.

¹³¹ Psal. 5. v. 5

¹³² Sap. 14. v. 9. Psal: 44. v. 8.

¹³³ Jacob. 1. v. 13.

¹³⁴ Art. 1. cont:

¹³⁵ Ar. 4. Ass: 2. negat.

foeda, si immunda sunt: Igitur, qui sciens et volens bonum operatur, is profecto sciens et volens peccatum facit.¹³⁶ Vel ergo Lutherani scientes et volentes, bonum quandoque faciunt, vel nunquam: Quodcunque eligas, jurejurando adstruunt Praedicantes, nullum Lutheranum habere fidem. Nam Concordia cui Sacramento se addixerunt, definit:¹³⁷ *Damnatum dogma esse illud, quod fides in Christum non amittatur, etiam si sciens volensque quis peccet*. Et saepe repetit,¹³⁸ *non posse in iis fidem stare, qui peccant, cupiditatibusque obtemperant*. Alibi vero,¹³⁹ veram fidem non esse, sed nudam hypocrisin ubi bona opera non sequuntur. Sive igitur bona opera quandoque faciant, sive nulla umquam faciant Lutherani, jurant Praedicantes, fidem ipsos in Christum non habere. Amentatum mihi credite, est hoc telum, et nisi de obdurata cordis Praedicantici hebetudine conclamatum esset, colophonem victoriae haec unica Demonstratio imposeret. QUARTO, si opera bona mala sunt, cur ea bona vocatis? An simul bona et mala esse possunt? Nescitis bonum ex integra causa, malum ex quovis defectu consurgere? Et, si actiones omnes sordidae sunt, cur Apostolus opera fidelium hostias vocat, quibus DEUM promeremur?¹⁴⁰ Cur odorem suavissimum,¹⁴¹ spirituales hostias, DEO acceptabiles?¹⁴² Cur dicuntur bona facientes non peccare aliquando?¹⁴³ Cur Virgo quae nupsit,¹⁴⁴ cur Job plurima prolocutus non peccasse pronuntiantur?¹⁴⁵ QUINTO, si renatorum opera omnia peccatis foeda esse contenditis; recte igitur Dominus Cardinalis intulit, nihil opus esse magno nisu, ut in sanctitate ambulemus peccata siquidem cumulamur, cum bona agimus; Et quisquis ad bona alios incitat, Diaboli vices subit, peccatum suadet.

Haec omnia recte consequi adverterant Praedicantes, ne tamen convictos se faterentur, futilem hanc argumenti larvam Illustriss: Cardinali supposuerunt: *Nos ex naturalibus viribus nihil eorum, quae lex requirit, perfecte facere possumus: Ergo ne conari quidem debemus in sanctitate ambulare*. Aliud, longe dissimile, majori iudicio, validiori dextera vibratum telum est, quod in viscera vestra fixit Romana purpura; nec excutitis, sed altius in ipsas medullas jactatione demittitis, hoc nimirum. *Stultum est, anxie in eo laborare, quod assequi non possis, et magno conamine iram DEI ultro accendere. Atqui ex Praedicantium hypothese, etiam auxilio DEI adjuti, nihil eorum, quae Dominus in lege praecepit praestare possumus; nec*

¹³⁶ *NOTA.*

¹³⁷ *Ar: 4. Ass: 3. negat.*

¹³⁸ *Fol. 87. 88.*

¹³⁹ *Fol. 123. 308. 561.*

¹⁴⁰ *Heb. 13. 16*

¹⁴¹ *Phil. 4. 18.*

¹⁴² *1. Pet. 2. 5.*

¹⁴³ *2. Pet. 1. 10*

¹⁴⁴ *1. Cor. 7. 28*

¹⁴⁵ *Job. 1. 22.*

ullum opus pure bonum et peccatis intaminatum a nobis provenit. Ergo, etc. Ad haec solida, silentio respondent Praedicantes.

Mitto quam distorte verba Apostoli flectatis a sensu et mente ipsius remotissime; quam turpiter ea quae Isaias de legalibus justitiis, contra DEI praescripta, a populo sceleribus sordidato, depensis affirmat, adversus omnes renatorum justitias detorqueatis. Illud ridiculum est quod adnectitis; *Justitia Christi imperfectionem operum tegit, et opera bona per fidem DEO accepta facit.* Quod ipsum his verbis inculcat Concordia:¹⁴⁶ *Quod in bonis operibus pollutum est, et imperfectum, pro peccato et defectu non censetur.* Ne longum faciam, scire aveo, num aliquid eorum quae reipsa sunt, subduci oculis DEI possit? Haud ita vos delirare autumo, ut quidquam eorum quae usquam sunt, DEUM latere arbitremini. Scriptura enim cum tegi peccata dicit, dimitti, ac penitus tolli dicit, ut proinde videri in homine non possit, quod omnino in homine non sit. Atvero, ut peccati foeditas in opere haereat, ea tamen DEO occulta sit, et licet ita de singulis judicet, {64:} ut reipsa sunt, tamen, quod peccatum est, pro peccato non censeat; prorsus impossibile, Divinaeque sapientiae contrarium est. Nec fieri potest, ut quae in se mala sunt, quamdiu quidem malitiam habent, DEO grata esse possint et accepta; cum *odio sint Deo impius, ac impietas eius;*¹⁴⁷ Ac vae illi pronunciet, *qui malum bonum reputat.* Certe si in vobis Lutheranis singulari privilegio, imo singulari personarum acceptione, malum non est, quod in se malum est; nec furta, nec adulteria vestra, mala erunt. Cur enim tegat fides unum facinus, non tegat caetera? Quod si ita est, susque deque habendum, scelerene an bono opere abundetis; cum utrobique peccetis, nusquam peccata vobis imputentur.

Tertius error Concordiae.

MERITO gravibus, ac paene Stoicis erroribus accenset Illustriss: Cardinalis, quod Concordia his verbis tradit:¹⁴⁸ *Non assentimur iis, qui tradunt hominis naturam et essentiam, non prorsus esse corruptam; Sed aliquid boni adhuc in homine reliquum etiam in rebus spiritualibus, videlicet, capacitatem, aptitudinem, facultatem, industriam aut vires, quibus in rebus spiritualibus inchoare aliquid boni, operari, aut cooperari valeat.* Ex quibus confici talis argumentatio potest:

Stultum est conari ad ea, ad quae aptitudinem, capacitatem, facultatem, industriam, vires, non

¹⁴⁶ Fol. 307. Art. 13. Schmalcald.

¹⁴⁷ Sap. 19. v. 9. Isai. 8. v. 20.

¹⁴⁸ Art. 1. in Negat. asser. 6.

habeas: Atqui ad sanctitatem et justitiam, et universe ad quodvis opus bonum, non est capacitas, aptitudo, facultas in nobis, ut scilicet inchoemus, vel cooperemur ad ista; Ergo, stultum est conari ad sanctitatem et justitiam, ac generatim ad ullum opus bonum.

Quid hic subtiles mei Praedicantes expectorant? Directe ad id, quod propositum argumentum petebat, verbum nullum. Fortunati Praedicantes, qui si risu nequeant, silentio certe omnibus se argumentorum telis expediunt. Alto ut opinor supercilio, noviter adepti magistratus fulgorem, {65:} ad haec demissa, et humi serpentia argumentorum tela descendere, nec decorum sibi, nec honorificum Antistitio suo arbitrati sunt. Nam respondere nescivisse, nec cogitare quidem patiuntur, vel togae Damascenae, quas pannoso palliastro commutarunt, eminuli supra mediastinorum Praedicantium turbam, nuper paupertini Superattendentes; vel albogaleri Flamen Diales, cidarisque ac mitra Pontificia; vel Nobilitatis (quam, dissimulata persona, a Regia Majestate obtinuerunt) diplomata; vel coemptae millibus florenorum, numeratissimae ac probatae monetae, e manubijs Bocskaiianis collectae, domus, praedia, pagi Ecclesiasticorum hominum; vel demum argentea pollubra, et malluvia, aurato sociata gutto.

Ne tamen victi videantur; *Distinguit*, inquiunt, *Liber Concordiae*, *statum hominis ante conversionem, in conversione, post conversionem. Ante conversionem, negat superesse in homine capacitatem, aptitudinem, etc., quibus aliquid boni operari, aut cooperari valeat, quia non sumus idonei cogitare aliquid a nobis, quasi ex nobis. In conversione, et post conversionem, cooperari voluntatem Liber Concordiae fatetur.* Verum haec responsio, in eum, quem evadere cogitant, laqueum praecipitat Praedicantes. Nam si ante conversionem, non est capacitas, aptitudo, facultas in homine, ut cooperetur DEO in bono opere; Ergo quando quis in peccatum lapsus est, tunc saltem stultum erit conari ad conversionem: Atqui, positum jam semel fuit, hominem etiam renatum, in qualibet actione inquinari peccato, et quod consequens est, perpetuo immersum peccato, a quo converti debet; Ergo nullo unquam totius vitae tempore, potest homo DEO cooperari ad bonum. Deinde, hac ratione, nisi Praedicantibus molestum sit, argumentationem instituo. Apud Philosophos, Ab esse, ad posse, optimum est argumentum; licet non e contra. Ideoque recte ista consequuntur: *Socrates ambulat; ergo {66:} habet potentiam ambulandi. Socrates videt, ergo habet potentiam videndi.* Similiter itaque, apte ita concludam: *In conversione, homo DEO cooperatur: Ergo habet capacitatem, aptitudinem, facultatem cooperandi.* quia aptitudinem habet recipiendi motionem gratiae Divinae, qua excitatus homo, non ipse per se, sed gratia DEI cum ipso, operetur bonum.¹⁴⁹ Nam certe novam capacitatem naturae non addit actualis cooperatio cum

¹⁴⁹ 1. Cor. 15. n. 10.

gratia, quae in ipsa conversione cernitur, sed eam supponit; et nisi supponeret, cooperari homo nullo modo posset. Adde, quod male tyrunculi Superattendentes, suam intellexere Concordiam. tantum enim abest, ut loco ab ipsis citato, in ipsa conversione, hominis cooperationem concedat Concordia;¹⁵⁰ ut potius disertim damnet, qui docent, *voluntatem ad conversionem conferre, eam adjuvare, atque ad eam absolvendam cooperari posse*. Atque ita, si bellam hanc doctrinam Concordiae sequi libeat; dicendum erit, hominem cum credit, ac poenitet, credendoque ac poenitendo convertitur, nihil plus agere, quam si caudex esset; nec ad actum suum cooperari; imo nec facultatem et aptitudinem ad cooperandum habere. Quae omnia, non nisi hebeti, ac retusae menti arridere possunt. certe omne studium, conatum omnem melioris frugis demunt hominibus. At enim inquirunt: *Non sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis, tanquam ex nobis. Et Augustinus illud ponderat; Sine me nihil potestis facere*. Respondeo: Sine Christi gratia nihil nos, quod ad salutem, ac veram pietatem spectat, facere posse, verissimum est: hinc tamen non sequitur, non esse in nobis facultatem, ut excitati a DEO per gratiam suam, cooperemur, ac, ut Paulus loquitur,¹⁵¹ ita laboremus, ut gratia DEI nobiscum facere omnia dicatur. Tute saxum grande revellere non potes, adjutus ab alio potes; an idcirco recte dixeris, facultatem in te non esse, ut coopereris alteri ad saxum removendum? Apage sis cum his nugis, nec Scripturam distortim flectas. Habetis, Praedicantes attentissimi, ubi vestra desudet {67:} diligentia, habetis crassiores, et populo etiam patentes, vestrae Concordiae fulgines. O si subtiliores attingere liceret, quos mihi ludos daretis! Sed haec satis ad praesens institutum.

CAPVT V.

Contra Divina, ac humana jura egisse
Praedicantes, cum census Cathedrati-
cos, etc. ad se deri-
varunt.

TRIA libertati Ecclesiasticae, sacris Canonibus, Divinis humanisque Legibus adversa, in Solnensi conventu; a Superattendentibus perpetrata fuisse, Illust: Cardinalis dixerat: Primo: quod in aliena dioecesi Synodum indicere praesumpserint. Secundo: quod census Cathedraticos, legitimis possessoribus Archidiaconis, per vim ademerint, proventusque

¹⁵⁰ Art. 2. in neg. asser. 4.

¹⁵¹ In hoc Simili est aliquid et dissimile.

Ecclesiae datos, interverterint. Tertio: quod Ecclesiastici fori causas in se derivarint, appellationemque ulteriorem prohibuerint.

Negant quidquam horum contra jus, et aequum, a se perpetratum. Ego vero antequam frivolas ipsorum excusationes, velut araneorum telas, levi flatu dirumpam disturbemque; clarissimis, nec ulla tergiversatione eludendis argumentis commonstrabo,¹⁵² verissime haec omnia ab Illustris: Cardinali dicta fuisse.

De illegitima Concilij indictione.

Primo igitur, Indictionem Synodi, contra jus fasque usurpatam, sic ostendo: *Divinis, humanisque legibus adversatur, vt contra sacrosanctorum Conciliorum decreta, contra usum perpetuum Ecclesiae, contra proprium jusjurandum, Synodus aliqua celebretur: Sed Synodus Solnensis, hac ratione a Praedicantibus Superattendentibus peracta fuit; Ergo, etc.*

Major adeo clara veritate lucet, ut qui eam inficiari audeat, ad Anticyras amandandus videatur. Assumptionem ita comprobo: Jurant Praedicantes in verba Confessionis Augustanae: Haec vero disertim docet, ea Sola, quae contra Canones, noviter, sine certa autoritate in Ecclesiam irrepserunt, a se reprobari in Ecclesia Romana; Quocirca juramento adacti sunt Praedicantes, antiquorum Canonum, et praesertim Nicaeni Concilij (quod ipsi quoque, licet alioquin sacra omnia profanent, sacrosanctum habent,) autoritati, fasces Praedicas submittere. Nicaenum vero Concilium palam sancit: *Nullam Synodum legitime convocari, nec quicquam definiri posse, praeter Romani Pontificis sententiam.* Quod sanctorum trecentorum decem et octo Patrum, pietate, doctrina, miraculis rutilantium, decretum obstitit, et obstat hodieque, quo minus schismatici Graeci, Concilium generale cogere audeant.¹⁵³ Adde, quod constans ac perpetua fuit Ecclesiae consuetudo, ut cum bona Romanae Sedis venia, Metropolitani in sua Provincia; Episcopi in dioecesi, Synodos convocarent. quemadmodum videre est apud *Augustinum Epist: 217. ad Victorinum*: ubi ad Primatem Numidia pertinet docet, *Synodum in Numidia convocare. nec fas esse, vt Numidia Praeses Mauritanos convocet, qui suos habent Primate.* Qua de re Calvinum, veritatis vi coactum, audi loquentem:¹⁵⁴ *Metropolitae cujusque erat officium, vt Provinciale Synodum statis temporibus cogeret.* In eo vero, quod subdit Calvinus, nihil juris habuisse Romanum Episcopum in Provinciales Synodos, mentitur, et Nicaena decreta perperam torquet. Magdeburgici quoque Lutherani eandem quam Calvinus, Metropolitanis fuisse

¹⁵² *Capite 6. facio.*

¹⁵³ *Sozom. lib. 3. cap. 10. Niceph. li. 9. c. 5. 10. Tripart. li. 4. c. 9. 19.*

¹⁵⁴ *Calv. li. 4. c. 7. n. 8.*

authoritatem non diffitentur.¹⁵⁵ Si igitur contra decreta Nicaena; Pastorumque, quibus divinitus obedire jubemur, mandata; si contra diuturnam possessionem; si contra jusjurandum Praedicantium, Synodus Solnensis indicta peractaque est: {69:} dubitabimus adhuc, Divinis ac humanis legibus contrariam eam coitionem fuisse?

Praedicantes Apologistae vernaliter respondent: PRIMO; non a Ministris convocata hanc Synodum. *Quid enim his juris in Dominos Barones, Magnates, Nobiles, praesertim in negotiis publicum statum concernentibus?* Quid audio? Nullum ergo jus est Pastoribus in oves suas, praesertim in publicis, Religionis, ac Ecclesiasticae disciplinae negotiis? Inversa ergo omnia apud Vos? Oves praesident Pastoribus? filij regunt parentes? grex attendit Episcopis? Et ita vere est. Vilia vos Dominorum vestrorum mancipia? Aegonomi, non Pastores; agolo, non pedo digni estis; docetis quod docendum praescribunt; controversiae vestrae pleraeque, ac doctrina etiam vestra, ab ipsis dijudicatur. Accepto igitur quod dicitis, et vel hoc indicio ostendo, Lupos vos esse, Pastores non esse. qui si essetis, multum per omnem modum, juris esset vobis in vestras oves, praesertim in publicis Religionis negotiis. Deinde, incaute a se amoliri conantur, indictae Synodi invidiam Praedicantes. Nam in iis Domini Palatini literis, quas 20. Junii, Anno 1609. datas jam antea diximus, disertim fatetur D. Palatinus: *Ministrorum suggestionem se adductum, ut precibus contenderet apud Dominos, ne ad Synodum venire gravarentur.*

SECUNDO, respondent Praedicantes: *Et in Lege veteri, et in Ecclesia primitiva, a Regibus et Imperatoribus convocari solitas Synodos. Nicaenam siquidem Constantinus; Constantinopolitanam Theodosius senior; Ephesinam Theodosius junior; Martianus Chalcedonensem; Justinianus Constantinopolitanam coëgit. Eorum igitur vestigia legens Dominus Palatinus, saepissime sollicitatus, (a Praedicantibus scilicet,) Synodum Solnensem indixit. Si enim, inquiunt, juxta articulum Anni 1608. Superattendentes habendi sunt; habendus quoque fuit publicus conventus, in quo tales personae eligendae.* Multa sunt, quae permiscet hic Praedicantes buttubata. Primum enim, Esto, habendi fuerint Superattendentes; non tamen inde sequi-{70:}tur; Synodum indici debuisse. Nam et Praedicantes antea creati sine Synodis; et duo tresve Praedicantes, demulcere barbam novorum Superattendentium poterant, novumque Magistratum hoc ritu inaugurare. Certe Catholici suos jam pridem habent Episcopos, nec tamen, ut ii sacro ritu consecrentur, Synodi indici solent. Deinde; Esto, Synodus indici debuerit; nego eam a Domino Palatino indici debuisse: ejus enim munia ac functiones, officia, dignitates, obligationes, *Ad defensionem jurium ac libertatum Ecclesiae,*

¹⁵⁵ Cent. 4. c. 7.

*citra omnium injuriam, ac illegitimam offensionem,*¹⁵⁶ extant in legibus Hungariae: At, quod Synodos convocare debeat, quod Episcopos creare; quod leges Ecclesiasticas sancire; quod census Cathedricos Archidiaconis, causas Ecclesiastici fori Sacerdotibus adimere debeat; nusquam sancitum in Municipalibus Pannonum legibus. Esto igitur, demus id quoque amicitiae Praedicatorum nostrorum, et quod falsum est, iudicio ipsorum, erroribus assueto, verum esse concedamus; jusque permittamus saeculari Magistratui Synodum indicendi: certe nullum veteris Ecclesiae exemplum adferunt, nec porro adferre poterunt, ubi praeter supremum Magistratum, aliquis alius Politicus, inferioris ordinis Magistratus, Synodum convocarit; sed Imperatoribus, sed Regibus, sed Principibus haec autoritas conservata: Et tamen belli mei Praedicantes, et Palatino, et cuivis alteri, dummodo sit Lutheranus, ac rem confectam dare possit, jus indicendi Concilij permittunt, atque hunc in modum argumentantur: Supremi Magistratus fuit in veteri Ecclesia, Synodum convocare; Ergo Dominus Palatinus, jure Synodum convocavit. Quod, quia Praedicatorum acumine dignum est argumentum, perderem verbum, quod illi dissolvendo impenderem. Illud mirabile, quod ajunt Praedicantes; *Nec quidem Dominum Cardinalem Metropolitanum Strigoniensem, Provincialis Concilii indicendi jus, et potestatem (quam sibi arrogat,) ullo modo (nisi forte ex Supremi Magistratus mandato,) competere.* Ridenda, vel deflenda potius est, haec Praedicatorum tarditas. Archiepiscopus Strigoniensis, qui etiam Politica dignitate praecedat Palatinum, utpote, Primas Regni Hungariae, Archiepiscopus Ecclesiae Strigoniensis, quae (ut leges Hungaricae habent,¹⁵⁷) *Jam inde fere a Christianae Religionis in Hungaria primordiis, caput, secundum Regiam Majestatem in Regno, omnium Ecclesiarum fuit; ex quo Religionis, cultusque Divini, in toto Regno, vel tuendi, vel augendi, praecipua semper ratio dependet.* Hic, inquam, Archiepiscopus, Synodum indicare non potest, Palatinus potest? o tempora! o mores! Sed dicite tamen, dicite Praedicantes mei, quo jure? quibus tabulis? quibus rationum firmamentis, id quod Ecclesia universa, quod ratio, quod ipsa necessitas Primati concedit, vos adimitis? Tacetis? Obmutescitis? Certe Leges Hungariae non sinunt solum, verum jubent¹⁵⁸ etiam, ut *Episcopi Archidiaconos ad Visitationes emittant; Synodos celebrent; ac tempore Synodi, teneantur omnes Plebani et Presbyteri pro accipienda salutari doctrina, convenire: ac in Dominos, qui impedire hoc vellent, a Rege animadvertatur.* Et alibi;¹⁵⁹ *Praelatos Ecclesiarum, Synodum ex institutione canonica, necessario celebrare habere in suis dioecesibus,* Leges Hungariae clamant. Si igitur Praelatis in suis dioecesibus hoc jus datum,

¹⁵⁶ *In formula juramenti Palatinalis.*

¹⁵⁷ *Art. 15. anni 1536. Art. 18. anni 1550.*

¹⁵⁸ *Artic. 41. an. 1559.*

¹⁵⁹ *Artic. 68. anni 1498.*

cur Praedicantes, Archiepiscopi facultatem circumscribunt, imo circumcidunt.

At Regiae Majestatis dignitati hic consultum volunt Praedicantes, cum sine mandato Regis nolunt posse celebrari Synodos. Nihil est, quod haec vos cura coquat, et exedat, Praedicantes. Rex Hungariae, Catholicae Matris Ecclesiae filius est charissimus, qui ut Matrem, amat, fovet, protegit Ecclesiam. Scit Concilij Tridentini decretum esse:¹⁶⁰ *Vt Metropolitani, quolibet saltem triennio, non praetermittant Synodum in Provincia sua cogere, quo Episcopi omnes, et alij, qui de jure, vel consuetudine interesse debent, convenire omnino teneantur.* Scit gravissimum Anathematis, non brutum, sed vividum. sed penetrabile fulmen, a summo Pastore in eos contortum, in Bulla (ut vocant) Coenae Domini, qui Archiepiscopos, {72:} Episcopos, ac alios Praelatos impediunt, quo minus sua jurisdictione Ecclesiastica utantur.¹⁶¹ Ideoque gratissimum est Regiae Majestati, ut ad mores reformandos, ad corrigendos excessus, ad rem Catholicam promovendam, Archiepiscopus decreta Concilij Tridentini exequatur. Ne vero longiori vos sermone morer, Praedicantes, quam temere ac falso a vobis dictum sit; Concilia olim, non Sacerdotali, sed Caesarea Constantini, Theodosij, Martiani autoritate indicta fuisse; ad Illustriss: Bellarminum vos ablego. qui *lib. 1. de Concil. cap. 12. et 13.* copiose refellit, non ea quae vos mussatis, (nihil enim vos solide ac cum ratione, sed nuda asseveratione adstruitis,) sed quae dici pro vobis, ab eruditis viris potuissent.

De Censu Cathedratico interverso.

Evincendum jam est, rapones Popas, ac manducones lingulacas, Divina humanaque jura violasse; quod aliena ex quadra tuburcinantes, Sacerdotum Christi partiarios particulones sese per vim effecerint.

Et Primo: Vos ipsi, ut opinor dabit, ad rem Attentissimi, de alieno rumen adipantes Praedicantes, publica vos Regni decreta violare, cum proventus Archidiaconorum involatis, comedonibusque vestris degulandam assignatis. Nam, scitis ipsi, nulla unquam lege, hanc vobis potestatem factam fuisse; aut, si viri estis, apicem unum ex Legibus, rapinae vestrae patrocinantem. Nobis certe suffragantur Leges patritae, et avitae, quae nec rarer, nec frigide sanciant;¹⁶² *vt Archidiaconi Ecclesiarum proventus Cathedricos exigant. De singulis Ecclesiis quae integrae vocantur, unus florenus; quae mediae, medius florenus a Plebanis exigatur.* Haec, antequam vos nasceremini, sanxit Hungaria. Rursus, postquam vos infausto

¹⁶⁰ *Ses. 21. c. 2. de Reformat.*

¹⁶¹ *Bulla Coe. Excomm. 16.*

¹⁶² *Artic. 53. anni 1498.*

omine in orbem irrupistis; *Cathedraticum Archidiaconis solvendum esse*,¹⁶³ gravissima Constitutione decretum fuit. O si quid tale refugae isti pro se adferre possent, quam fe-
{73:}stos plausus darent! sed evolvant omnia, nova, vetera, ne gry quidem in omnibus legibus pro hac rapina reperient. Si igitur emaciatum ventrem, vacuumque ingluviem; si exsuccas inanitasque macore ac orexi lactes, laemargorum Superattendentium, rapinis farcire; si lurcare alienas opes crimini deputatis: exerite vim omnem facundiae vestrae, Praedicantes; doctrinae energiam ostendite; persuadete Summatibus, medioximis vestris, ut de suo, si non mactaea pollucibiliter obsonantibus, si non tuceta pergraecantibus, diarium saltem tribuant: et si non vino, deuteria saltem ac lora, seu posca acidula sitim sublevent macticorum Superattendentium. sectemini generosum illud Abrahae, cujus fide gloriamini, facinus, qui ultro etiam obtrusis Sodomorum opibus opulescere noluit,¹⁶⁴ ne diceretur ab ipsis ditatus. Sed nihil promoveo. aquam ex pumice facilius exprimas, quam DEI caussa quidquam erogent de suo, qui majorum pietate DEO devota anathemata deruncinant, sacras aedes expilant, ac uncinatis manibus descobinatas depeculantur. Nam lapire corda novitas Lutherana potest; ad aliquem pietatis sensum illiquefacere non potest: et tamen magnus ille Moyses, cujus exemplo vos abusos diximus, operibus magis quam verbis credendum de fide cujusque existimavit.¹⁶⁵ Deinde; quia Leges, ut araneorum telas vespae grandiores perrumpunt, validius age in ipsam Praedicatorum conscientiam telum torqueamus. Liber ille Concordiae, quem jurejurando comprobant Praedicantes, ut invidiam potestatis Ecclesiasticae violatae, a suis averteret; *Saepe, inquit*,¹⁶⁶ *testati sumus, nos politicas ordinationes, et donationes Principum, et privilegia, non reprehendere.* Ex quibus hanc rationem conficio: Juramento se adstringunt Praedicantes ad Librum Concordiae; Ergo jurant, non intervertere proventus, ac bona Ecclesiae, Principum donatione Sacerdotibus collata. Et consequenter jurant, Census Cathedraticos, Regiis Privilegiis, Regni constitutionibus, usu ipso, ac diuturna possessione ad Archidiaconos spectantes, alio non derivare. Et {74:} haec forte cogitatio, quosdam melioris mentis Praedicantes adegit, ut census debitum Archidiaconis penderent; refugae esse nollent; Apologiasque sui facti, nec inelegantes, nec inurbanis salibus conditas ederent, quibus frena tumori Collegarum injecerunt. Audiant igitur Praedicantes, non meam, sed suae Concordiae sententiam, qua, et repetundarum ipsos accusat, et aeternis Inferorum cruciatibus adjudicat, nisi alienum census, ruptis omnis justitiae repagulis, temere usurpatum, primo quoque

¹⁶³ *Artic. 43. An. 1569.*

¹⁶⁴ *Gen. 14. v. 23.*

¹⁶⁵ *Ruffin. lib. 2. c. 6.*

¹⁶⁶ *Fol. 263. Apolog. de potest Eccles.*

tempore pendant. *Falsa est, ait Concordia,¹⁶⁷ poenitentia, si non satis fiat illis, quorum res occupatas tenemus. non enim vere dolet se furatum esse, aut rapuisse is, qui adhuc furatur. Tantisper enim fur, et praedo est, dum est injustus possessor alienae rei.* Haec ibi rectissime, ad corculum plane novorum Superattendentium. Sed ad vos nunc mea se convertat oratio, Praedicantes, caeteris doctrina et probitate insigniores; qui neglecta Solnensi denuntiatione, quod jure, ac more debetis, census Cathedricos pendere Archidiaconis pergitis. Atque ne meis vos verbis, ad id quod facitis, porro faciendum excitem, antiquissimi doctissimique viri verba considerata vobis propono:¹⁶⁸ *Tiberius, Magistratus semel datos, ideo se jugiter permittere dicebat illis, quibus fuere concessi, quod intelligeret consuli per hoc subjectis. In natura enim omnem administrationem hoc habere firmabat, vt circa opes acquirenda, faceret studiose festinare. Exemplum ejus rei proferebat, quendam vulneratum, ad cujus vulnus muscae congregabantur plurimae, quem quidam transeuntium cum vidisset, miseratus ejus calamitatem, ratusque quod imbecillitate nimia muscas illas a se non posset abijcere, opusque haberet alterius beneficio; interrogavit causam, cur sibimet ipse non auxiliaretur, molestiam repellendo muscarum? Cui respondens: Amplius, inquit, laesiones importas, si has praesentes fugaveris. Istae quidem jam repletae sanguine, non eo modo molestae sunt, quin etiam aliquanto remissius insistunt: si vero his amotis aliae famelicae congregentur, ita illud vulnus invadent, vt etiamsi intereant, non valeant effugari. Quid velim, res ac tempus docebit. qui sapit, capit.*

{75:} Praeter leges patrias, praeter juramenti Praedicantici obligationem; longissimi temporis Praescriptionem, tantum valere debuisse dixerat Illustriss: Cardinalis, ut sine manifesta injustitia, authoritate privata, indicta causa, spoliari Archidiaconi suo censu non potuerint.

Respondent Praedicantes: *Contra Ecclesiam, ejusque libertatem non valere praescriptionem: Eum, qui non laborat, non debere manducare. Cum igitur Archidiaconi, Ecclesias ad eorum aedificationem non visitent, Ministros non defendant, purum verbum DEI proponi non curent, contra voluntatem Domini operentur; communi justitiae adversantur, si censum exigant.* Ridicule omnia, praepostere, ac plane Praedicantice omnia, mittite ridicularia Praedicantes, disertim dicite; si contra Ecclesiae libertatem est, census lege praescriptos Archidiaconis pendere, cur non adversatur libertati, rigida Superintendentium exactio? Esto enim, Religione a vobis dissideant Archidiaconi: par erat tamen assectari vestigia Christi, didrachmum Gentilibus persolventis: Decebat Christi, et Apostolorum mandato obtemperare, nec solum

¹⁶⁷ *Concor. fol. 175. Apolo. de confess.*

¹⁶⁸ *Joseph. lib. 18. Antiquit. Jud. c. 13.*

quae Caesaris erant, Caesari reddere, sed et cui tributum debebatis, tributum persolvere.¹⁶⁹ Nam si Archidiaconi Ecclesias vestras non visitant, vitio id fit vestro, qui jugum excutitis. Caetera quae de puto DEI verbo, ab Episcopis et Archidiaconis postposito, deque Domini voluntate violata jactatis, logi sunt; dici possunt, probari nunquam possunt. Et si viri estis, Praedicantes, excutite Codices omnes Magistrorum, vim ingenij ac eruditionis omnem admovete, et non omnes, non plerosque Fidei articulos, sed unicum Ecclesiae Romanae dogma deligite; illudque tale, quod optime et potentissime cum puro DEI verbo committi posse judicatis; in eo solo ostendite clare, hallucinari, falli, contra Scripturam credere Catholicos. Id si praestiteritis, me primum, caeteros deinceps, ut spero, obsequibiles habebitis, qui longum Ecclesiae Romanae vale renuntiabimus. Nam qui in uno fallit, in reliquis fidem suam incertat. Et cur ego astruenti res vari-^{76:}as, tanquam a DEO dictas, magis assentiar uni, quam alteri? aut quo spiritu vera a falsis secernam? Cur non pari jure credam mentitum in omnibus, qui ausus fuit in uno? Quod si a nobis poscitis, ut ad nudam asseverationem vestram ad meras oestro perciti capitis vestri offutias, ad aniles Scripturae interpretationes, quas comminiscimini contra unanimum sensum et consensum antiquorum, qui Domini mentem ab Apostolis, eorumque Discipulis suxerunt, erroris nos convictos fateamur, dabitis nobis, opinor, hanc pro vestra humanitate veniam, ut chirurgum e vestigio accersamus, qui cucurbitulas fronti adnectat, vel opportuna phlebotomia, furorem abigat, ne diutius mista lachrymis commiseratione, phrenesin vestram contueamur. Frustra enim nobis Patrum scita, solidae tuitionis jacula, validos vindiciarum enses, ereptum itis; frustra tritum gladiatoribus inclamatis, *paribus armis*. Et haec arma quaestionum omnium diribitricia, *Solam Scripturam* vultis; nisi prius designetis, quis sensuum Scripturae abdita sine periculo erroris emedullabit? cujus arbitrio fasces submittendae, si de Scriptura ipsa lis suboriatur? Nam ut cujusque judicio, etiam mulierum, Scripturae interpretatio permittatur; ut alta illa et abdita sensuum Scripturae, omnibus obvia esse, nec facula certae interpretationis egere existimemus; haud equidem a nobis obtinebitis. Si enim adeo clara omnia, cur ipsi Lutherani et Calviniani duces, de vero Scripturae sensu, tam infestis concurrunt signis; nec velite, aut rorario milite, sed totis castris decertant? cur horum singuli, suum a Veritatis spiritu haustum praedicant sensum, cum adversantia a DEO non denascantur? Hic limes, omnis inter nos disceptationis. hic nodus Gordius, quem nisi dissolvitis, frustra estis. nam de Scripturae maiestate litem non movemus. Illud quaerimus; Inter tot pugnantium sententiarum anfractus, quis veram nobis Scripturae mentem ostendet? Quis inlatentia sensuum lumina detenebrabit? Delira illa anus? hic de

¹⁶⁹ *Matth. 17. v. 26. Luc. 20. v. 25. Rom. 13. v. 7.*

subula sutor? ille a bura et stiva Corydon? Si enim sua luce omnibus lucet {77:} Scriptura, cur non et istis? cur non peraeque Calvino, Blandratae, ac Lutheri? nam aequae hi omnes, sola sponsione divites, Fidei nomine gloriantur, tanquam si quis hedera superbiat, vino vacuus.

De Causis fori Ecclesiastici usurpatis.

Gravis omnino res est, si quem adeo insanabile teneat dominandi cacoëthes, ut tribunal novitium sponte sua erigere; judiciariam autoritatem, sine Regio consensu, usurpare audeat. Gravius, si cum eorum injuria id fiat, quibus jure ac more, publicisque Regni Constitutionibus, competit ea dijudicatio, quae ad novellum tribunal deducitur. Gravissimum vero, Legibus permissas provocationes intervertere, et tanquam obsidiis obnoxia capita abstrudere. Haec omnia fecere Praedicantes in Conventu Solnensi; ideoque merito dixit Illustriss: Cardinalis, naevum praevaricationis Divinarum Humanarumque Legum, nulla nymphaea eluere posse Praedicantes. Quid enim? An non *in Art: 10. et 11.* Solnensi, haeresis, adulterium, aliaeque gravissimae caussae Ministrorum, ad Superintendentium subsellia deducuntur; ulterior provocatio prohibetur? Non ita Leges Hungariae, non ita avorum nostrorum sanctissima, aequitatisque plenissima scita, quae caussam Haeresum, ac suspectorum de haeresi; caussam matrimonii, ac accessoria ejusdem; caussam perjurii, testamenti, usurarum; caussam viduarum ac miserabilium personarum, ad Spirituale forum, ad Praelatorum, ac Vicariorum judicium deferunt.¹⁷⁰ Nec id solum, sed definitum etiam fuit; (a) *Judicia Ecclesiastica, secundum jura Canonica semper judicari debere.*¹⁷¹ Praeterea illud quoque Legibus Regni constitutum; ut ab Ordinario, liceat ad Metropolitanum provocare, *Art: 17. anni 1481. et Art: 10. anni 1495.* Ac demum de appellatione ad Romanam Curiam, vel praesentiam Legati, hunc in modum decernitur: (b) *Nemo quempiam ad Romanam Curiam citare praesumat, nisi primum, coram suo ordinario Dioecetano, Archiepi-{78:}scopo, vel Episcopo, aut ejus Vicario, juridice procedat; tandemque dum partium aliqua se aggravari senserit, caussam hujuscemodi, in Curiam Romanam, vel praesentiam Legati, per viam appellationis, et non aliter, deducere possit et valeat.*¹⁷²

Haec omnia, adeo clara, adeo usu roborata Regni decreta, violant Praedicantes: et tamen ipsi innocentissimi, nullis injuriis. At si quis ipsis omnia susque deque versantibus, aliena propalam degulantibus, obsistat; et fas, et leges, et quietem publicam eversum ire denuntiatur. Sed amabo, solvite hunc Prometheum, melliti mei Praedicantes, cor enim, ac viscera mea,

¹⁷⁰ Art. 3. anni 1462. Artic. 17. an. 1464. Artic. 9. anni 1458.

¹⁷¹ (a) Ar. 27. ann. 1563. Et art. 25. ann. 1567.

¹⁷² (b) Ar. 45. ann. 1492.

scrupulus exedit unicus: Esto, forum Ecclesiasticum apud vos erigatur; esto, juris dicundi autoritas ad vos deducatur: Quaero, quos Canones, quam judicandi formulam, in causis decimarum, matrimonii, dotis, etc. sectabimini? Nam Leges patriae nihil de causarum hujusmodi dijudicandarum norma aliud tradunt, quam ut juxta Canones judicentur. Illos Canones nominant, quos publicitus Luther, Propheta meribibulus exussit. Quid igitur ageris? Ut Turcarum Kadi, ex tempore, quod verum videbitur, edicetis? res illa periculi plena est, et discrepantes sunt virorum etiam prudentium, de iisdem rebus sententiae, in rebus agendis. Nec inter eos degimus Philosophos, qui id verum affirmabant, quod cuique videretur.

Verumenimvero, ut gratum vobis faciam, vestrumque sublevem ex parte laborem, Praedicantes, licet camerinam hanc invitus commoveo. facem, tamen praeferam, et chrias, ac veluti acroamata, Canonesque, ex progenitoris vestri placitis colligam, in una matrimonii causa. Postquam igitur satis jam suos dogmatistes ingurgitari, helluari, pergraecarique docuisset; His tandem illicibus ad omnem turpitudinem scitis, altissime turgente a zytho, plenis hausto cissibiis aqualiculo, libidinis scintillas conflagellat: *Si alter conjugum, ex iracundia separatus, in gratiam redire nolit, alter continere non valens, poterit cum alio contrahere. Nam cum illi praeceptum non sit, ut caste vivat, et expers corporis esse non possit, non com-*{79:}*pellit eum DEVS ad id, quod suas vires superat; faciendum ergo perinde est, ac si ille diem suum obijisset.*¹⁷³ Hem! quid audio? vivere non potest Lutherus nisi ad aliquod stercoris aestuarium restringendae libidinis ergo decurrat? Et Vestrae virgines, et quae Delphis insaniebant Diaboli candidatae, nubere nesciebant; sola caro, lavacro Christi lota, igne Spiritus perpurgata, pruritus petulantes domare nesciet? Sed pergit inibi Lutherus:¹⁷⁴ *Si maritus uxorem ad furtum, vel quodcunque aliud flagitium instruat, eadem cum hac divortij ratio est, jus est alteri contrahendi Matrimonium. Quod si et secundum conjugium male cedat, et alter alterum conjugem impie vivere cogat, vel fugiat, libertas datur, ut quoties res postulat, alteri jungatur, etiamsi DECEM, vel plures transfugas uxores habeat. Quod si alter conjugum absit, redditum, vel obitum ejus expectabitne conjunx, ut hactenus usus tenuit! Respondeo: Si praestolari voluerit, in ejus benevolentia constitutum sit; opus tamen non est ut expectet, sed statum suum permutare potest. Si igitur maritum biduo, si semestri, abesse contingat, laxata sunt jugalis tori vincula? Licebit virosis mulieribus ad obscoenissimas libidines adhinnire, ignibus inverecundis exaestuari? Lutherus enim tempus expectationi non praefigit, sed Veneri eandem quam cibo, et potioni, legem figit. Pergit.*¹⁷⁵ *Fas est ut uxorem*

¹⁷³ Luth. tom. 5. Lat. Vitem. per Lufft. anno 1554. in 1. Cor. 7. fo. 111.

¹⁷⁴ Fol. 112. 113.

¹⁷⁵ Eod. Tom. Sermo: de Matrino: fol: 120.

fratris mei defuncti ducam. Consobrinos jungi inter se; patris vel matris sorori copulari; neptem ex fratre, vel sorore; uxoris sororem, ac ejusdem consobrinos, et neptes inire, nihil prohibet. Sed ne Canonum copia obruat, sat erit illa Lutheri in ipso templorum vestibulo, reductis omnibus pudentiae velis, depingere, ut nupturientes ac catulire incipientes ancillae, incientes fordae, gallulantes et qui hirrire coepere juvenes, memoria teneant. Reperiuntur adeo pertinaces uxores, quae et si in libidinem maritus prolabatur, non curant. Hic oportunitum est, vt maritus dicat; si tu nolueris, alia volet; si domina nolet, veniat ancilla. Imaginandum tunc est marito, suam sibi uxorem a latronibus raptam. et interfectam esse.¹⁷⁶ Audes haec egelidatae erubescientiae ad posteritatem itu-80:}ra verba impuro ore? audes impudenti calamo has sordes evaporare? audes natantes libidine renes defibulare, ut a quovis viro nauseet uterus, fluant ubera? et ganeas, ac lupanaria in aedibus singulis eriges? et ad haec carnei a foemineo macello Evangelii scita, ad omnem oculum exancillantia sectatrices non erubescas? DEUM immortalem! in quae tempora reservati sumus? qui Cynicis Philosophis erubescenda propalam docet, Propheta est, Apostolus est! Ne tamen absque ratione haec paradoxa docuisse videretur, gravem, ac novo Evangelista dignam probationem annectit:¹⁷⁷ Vt non est in tua potestate, vt foemina non sis, sic nec in te est, vt absque viro degas: Nec enim libera est electio, sed res natura necessaria, vt foeminam oporteat mari sociari. Magisque necessarium, quam edere, bibere, purgari, somno intentum esse. Neque possibile est, vt castus maneas. Quis ab hac arena exemplum continentiae speret, in qua nemo magis carnem comprimere potuit, quam non comedere, non bibere? Apage has sordes, haec luxuriae invitatoria, aurium publicarum reverentiam incestantia. Scilicet haec, quae una necessitate, una evitandi impossibilitate, et pudorem, et timorem exhauriunt, eam partem quae concuti cupiditatibus solet, commalassabunt. Sed manum de tabula. Si quid addo, vereor bilem feroculis Praedicantibus concitabo.

CAPVT VI.

Nihil ab Illustriss: Cardinali contra Le-
ges perpetratum.

Hic vero flammant ignivomi Praedicantes et quem vincere veritate non potuere, minis ac terroribus frangere moliuntur. Sed si Sacerdotalem constantiam ab ipsa modestia, ad omnem humanitatem, ac lenitatem efformati Cardinalis novi, non ita alsiosus est, ut rigescat

¹⁷⁶ Eod. Ser. fol. 123.

¹⁷⁷ Ibid. Fol. 119.

ad hos verborum flatus. Major illi me-{81:}tus imminet a Principe Pastorum, si quam in se desiderari patiaturs pastoralis vigilantiae functionem, eoque hunc quem ingeritis, minorem, metu obruit. Cum igitur in iis omnibus, quae superiori capite commemoravimus, manifestos se legum Ungariae violatores esse intellexerent Praedicantes; paratragaediant, ac suas alteri sordes affricant; Illustriss: Cardinalem Majestatis arcessunt; ipsum *turbatorem esse; Gigantea audacia se decretis Regni opponere; dissensionum facem in regno accendere*, irate satis criminantur. Sed, parcius ista viris. cum eo vobis negotium est, Superbientes, (Superattendentes dicere volui) qui resorbenda vobis in faciem regeret mendacia vestra, et recte illud vobis occinet, *Non ego turbavi Israel, sed vos, et domus patris vestri*.¹⁷⁸ Vos enim scoriam domus vestrae, in nos transcribitis: vos malaciam hanc ac bonariam, iterato turbatam iretis, si opis vestrae esset. Subit animum Apologus, Luporum ferociam propalans: *Casu ad praeterfluentem Lupus et Ovis una venere, ut sitim restringuerent. Lupus fonti vicinior potat, et turbat aquam: Ovis infra illum, turbidam haurit. Toruum lupus tuetur; cur fontem turbet? cur foeces alvei putentes sibi propinet? ab ovicula sciscitatur. Cui innoxia Ovis; turbare se posse negat, quae inferior potet. At turbas, inquit Lupus, simulque ream sui palatus sensu, Ovem arripit, discerpit.*

Hoc schemate, vos Praedicantes, quod delinquitis, Sacerdotibus allinitis; turbas quas concitatis, in nos transcribitis. Vos estis, qui palam, atque ita ut nulla tergiversatione obvelari possit, Regni decreta violatis; qui, ut vastum oris chasma, cui antea vix cibarium panem cilibae praebebant, ipso frumenti polline saginaretis, censum Archidiaconorum clepsistis; qui jus convocandi Concilia; qui Ecclesiasticorum judiciorum dignitatem, per vim arripuistis. Et nos, si vel hiscere contra audemus; turbamus, rei Majestatis efficimur? Amabo vos, terricrepi Praedicantes, noxam hanc unicam amittite, liberam hac vice veritatem audite. si post hac vel tussiendo vos turbulentaverimus, indomitam iracundiam laxatis effundite lupatis. Dicite itaque avitae Religionis voragines, quorum {82:} consilio, atque impulsu, post nefarios coetus, ac conspirationes, tot jnnocui sanguinis torrentes, tanti Nobilium cadaverum aggeres, non integro triennio, visi in Ungaria? Submovete contentionem: rem totam momentis suis pensate: et scelera quae nobis appingitis vestra esse, vos ipsi cognoscetis. Vester erat turbulentus Foktöi, qui Haidones, turbinis instar Ungariam versantes, ad rapinas, direptiones, caedes, flabello linguae excitavit, consilio, auxilio iuuit. Vester Alvinci ardelio, (caeteros taceo) cujus concionum folles, odium Germanorum, Catholicorum detestationem, popello instillarunt; quibus inprimis armis, Bocskaiana potentia fulciebatur. Scilicet Sacerdotes, non Heterodoxi

¹⁷⁸ 3.Reg. 18. v. 18.

Praedicantes, Haidonum exercitum ductabant, cum a cauponibus humani sanguinis, imo animarum, supra septuaginta Christianorum puerorum millia, Turcis, Tartarisque, vili mercede, acinace, equo, commutabantur: Aderant Sacerdotes, libertate proposita animos accendebant: cum spe lucelli, de requie sepulturae cadavera extrahebantur; et ab inhumanis pollinctoribus, ab opicis vespillonibus, non sandapila, sed heroum mausolea, sed sugrunduaria nobilissima, everterentur, putentibusque digitis annuli detraherentur.¹⁷⁹ Sacerdotes erant, qui tot Christianos utriusque sexus, donativum Turcis detulere; qui Sacerdotes eviravere; qui Ungariam omnis immanitatis sedem, domestico, externoque squallentem sanguine, dirum bustum effecerunt. O mores urbici! In nefanda scelera Praedicantium, protruditur innocentia Sacerdotum! aliena delicta, aliorum cervicibus vindicantur! Inuncant, degulantque laverniones, ac gryphes isti proventus Ecclesiae; nisi connivemus, rabiunt; velunt abstentos nos excuriant; reos Majestatis proclamant. Scilicet integrum erit, ut ultima terrae egeries Praedicantes, saevum urentibus pestilentis doctrinae flatibus, omnia devenustent; ut summa ametria in nos bacchentur, tantum non obruant; et Pastores nostri, sola armati indolentia amerimnos connivebunt? ut dedititii, demussata contumelia omni, meros junculos, mera liba, mera {83;} mellatia ac delinimenta porrigent? et cincinnata de capsula oratione, pollincto medicamentis calamo, crispa ad venustatem dictione, impetigini capistratorum in Augiae stabulo Praedicantium adulabuntur? Laudes proicient? Nec vaceros istos verbicrepos veritate clatrabunt? nec malagmata sauciatis admovebunt? Absit, absit, Clibanarii milites sunt Pastores gregis Christi; Panicos terrores nesciunt. Et quamvis cessim ire quandoque videantur; cedere tamen, contagioni vestrae connivere, stationem deserere, haudquaquam possunt. Nihil apud se (mihi credite) vobis defieri sinent; quin ex illo divite veritatis bona copia cornu, ex illo Scripturarum, ac veteris Ecclesiae armamentario, omnigena in vos tela contorquebunt, coërcebunt proterviam vestram, hostient, indagineque cingent ferociam. Et quamvis vela nunc vobis tumeant secundo vento; procella tamen involui, everti potestis. Et periculum in properantia esse cogitate; *Et fractis rebus, violentior ultima virtus,*¹⁸⁰ prudensque illud a magno viro consilium, *In secundis rebus, nihil in quenquam superbe ac violenter consulere decet: nec praesenti credere fortunae, cum quid vesper ferat, incertus sis.*¹⁸¹

Sed, ut unde abierat, eodem revertatur oratio: Si pudor aliquis in fronte, si fides in corde est, Praedicantes, edicite, qua tandem re Illustriss: Cardinalis decreta Regni violavit? Certe Cardinalis, ac totus status Ecclesiasticus, plurimique alii Catholici viri, in publico Regni

¹⁷⁹ *Proles Palatini exhumata.*

¹⁸⁰ *Silius It.*

¹⁸¹ *Livius.*

comitio, libertati professionum, quanta maxima potuerunt contentione restiterunt: At in edicto, quo Solnensia acta reprobata, verbum nullum ea de re; id solum reprehenditur, quod contra Nicaenos canones, contra proprium jusjurandum Praedicanticum, Superattendentes sint inaugurati; quod jura Ecclesiastica, quod decreta Regni violata, Cathedratico censu interverso, causarum dijudicatione temere usurpata, his enim in rebus, publicarum vos legum violatores esse, jam antea commonstravimus.

Adjunxerat Cardinalis; tametsi aliquid eorum, quae {84:} ipse suo edicto reprehenderat, peculiari articulo Regni permissum foret: ex ipso tamen corpore juris Ungarici (quod perstat semper, caeteris articulis annuatim velut aestu quodam, accessione, abrogatione variatis) constat;¹⁸² *Leges contra jus Canonicum, Ecclesiasticae libertati contrarias, invalidas esse.* Hic minanter Praedicantes; *Videat Dominus Cardinalis, ne nimis calidum bolum ori suo ingerat.*

Vocem furore gravidam, et jam jamque magnum aliquid enixuram, si non abortiat; Tumorem, qui nisi delinifico cantu cito deturgescat, propinabit ultro viscera. Sed, ne vos aliquid celem, amica pectora Praedicantes, dum ista cunarum terribilissima minatiasque muginamini; commasculatis, non frangitis generosa ac Christi calore fevida pectora. Nec Pastor vigilantissimus, veterinosas eloquentiae vestrae spumas, aut Ostracismos, quos pridem machinamini, perhorrescit. Frendeant, fremant, despument, rabia rabiant Praedicantes: animus tamen ille, qui nec nubilo livet, nec turbine glomeratur, veritatem vindicare, ituraque in omnem posteritatis memoriam, generosi animi documenta dare, non cessabit. Et, ut medicus in insanabilibus, si malum dispellere omnino non valet, adhibet malagmata in levamentum: ita Cardinalis, vires omnes advocat; si non in universam erectionem, in non temnendum certe fulcimentum, trabali telo impetentis fortunae. Intelligit enim, conatum a se, non felices exitus rerum exquiri. Et tot adversae fortunae ictibus, jam dedolatus Pastoralis animus, tanto longae pietatis usu vigorosum pectus, majorique ac meliori coelestis irae metu subacta virilitas, minores quos ingeritis metus retundit; consultius judicat, in hac mundi area, variis perpessio-num flagellis trituri, quam aeternum torqueri, atque ut hederam, quantum velis premas, assurgit nullo praeunte: ita Cardinalis gloriam, quo mendaciori dente momorderint Praedicantes, malignioreque liventia depressum iverint, eo magis exsurget, ac ad omnem posthumam aetatem perennabit. At at; salubre consilium ab amico pectore Praedicantes aenigmatistae: {85:} Si calidiorem ori ingesserit bolum Cardinalis, autor sum, longe abscedite. Vae arunco vestro, si quem tenere non poterit, in faciem vestram expuet bolum.

¹⁸² *Prologo Tripart.*

Post has pueriles minacias, de legulis, legulei fiunt Praedicantes, et inscite ajunt: *Non ita haberi verba Prologi, quae a Cardinali proferuntur, sed hunc in modum; si circa ea fiunt statuta, quae salutem animae concernunt. Superattendentium vero creatio, in se; causarum dijudicatio; census Cathedratici exactio; salutem animarum non concernunt.* Principio, confessionem hanc vestram accepto; Superattendentium creationem, non ad animarum salutem, ad earum exitium spectare. Certe Episcoporum Ecclesiae Christi ordinatio, in se, et per se, ad animarum salutem ordinatur, ut scilicet, quemadmodum Apostolus ait, fideles ab erroribus defendantur; verbi DEI pabulo reficiantur ab iis, qui rationem de animabus daturi sunt, Episcopis.¹⁸³ Deinde si in se aperta, ac clara, quam quisque ex vulgo manibus attrectare potest, adeo procaciter veritatem pervertunt Praedicantes, quid de obscurioribus cogitandum?¹⁸⁴ Nulla re alia, ad fraudes retegendas opus, quam ut ipsa Tripartiti verba consignemus:¹⁸⁵ *Quaerendum videtur, An valeat statutum contra jus Canonicum, vel naturale, vel Divinum? Dic, quo ad jus Canonicum: Si statutum sit contra libertatem Ecclesiarum diuturnam, vel privilegia eis concessa, non valet. Idem dicendum, si circa ea fuerint statuta, quae salutem animae respiciunt.* Videtis Praedicantes, primum ea, quae contra privilegia antiqua, ac libertates Ecclesiae, Canonibus repugnantibus statuuntur, invalida pronunciari; deinde seorsim illa, quae animarum salutem concernunt. Arbitror, post adjicalem, adipalemque coenam, quasi super mensam debellaturi Alexandrum, fumis vaporatis occupato cerebro, vel non percepisse, vel quod vero proprius est, de industria pervertisse Praedicantes, decretum; et quia tantis terriculamentis farserant Apologiam non arbitrabantur fore, ut verbum ullum reponere auderemus. Sed absit, ut metu ullo, Veritatem prodamus; armis, seditione, tumultu, rapina alienorum (solitis Praedicantium in Evangelii novi propagatione armis) non agimus; accipere quam inferre injuriam malumus: nihil contra quietem publicam, nihil contra Regiae Majestatis dignitatem, nihil in vos ipsos contra jura vicinitatis, admittemus; sed veritatis clypeo tecti, orthodoxam fidem contra novellas opinationes, ac distortim flexas Scripturae interpretationes, defendemus intrepidi; lingua, calamo, precibus, lachrymis, creophagia, cameuniis pugnabimus; et ut cum Tertulliano dicam:¹⁸⁶ *Nos jejuniis aridi, et omni continentia expressi, ab omni vitae fruge dilati, in sacco et cinere volutantes, coelum tundimus, DEVM tangimus, misericordiam extorquemus.* Non in curribus, et equis, sed in nomine Domini spem reponimus; qui auferet frenum erroris, quod est in maxillis

¹⁸³ *Ephes. 4. u. 12. Heb. 13. v. 17.*

¹⁸⁴ *NOTA.*

¹⁸⁵ *Prolog. Tripart.*

¹⁸⁶ *Tertull. Apolog. c. 40.*

populorum.¹⁸⁷

Denique, si Decretum Tripartiti, ita ut a vobis refertur, conceptum fuisset; an nihil idcirco vobis officere arbitramini? Dicite obsecro, an ad salutem animarum nihil pertinet, omnibus sectis libertatem permittere? a veritate desciscendi, falsis, ac aeterno exitio natis erroribus adhaerescendi, potestatem facere?

Haec habui, Praedicantes, quae properanter, subitaria hac, ac vix hebdomadis unius morula, contexta dictione, velut prologia, ad accuratam, ac iudicio vestro, invictam, numerisque omnibus absolutam Apologiam, xenii loco reponere libuit. Si quid ad salivam vestram, si quid ad delicatum, exquisitisque assuetum stomachum dixi; si medicinam ophthalmiae vestrae, collyrio hocce feci; DEO gratiae, cuius est, quidquid boni, in abjecta sua creatura est. Si vero (quod nolim equidem) moestitudine vos affeci, bilemque fermentescentem concivi; Principio, cogitandum vobis est, necdum asarotis ornata tecta vestra, ut nullo inibi peniculo sit opus. Deinde, bono animo, aegrimonia haec non est ad mortem. Et illa, quae putridos e corpore extrahunt humores catapotia cathartica, mordicant, turbantque primum, nec sine sensu, ac molestia; sed spe meliorum, durant mortifera {87:} febris divexati: et licet gemant inter manus medici, easdem postea mercede cumulant, levique incommodo, magnam aegritudinem depellunt. Idem ut in animis vestris, medicata haec potio faciat, vosque gravi, ac periculoso morbo laborantes, pulsa cruciaria hac febris, sanitati restituat, aeternamque vobis beatitatem transcribat, animitus cupio, ac oro.

* *

*

SOLI DEO HONOR ET GLORIA.

PSALMO 88. Vers 5.

Vbi sunt misericordiae tuae antiquae, Domine? Memor esto, Domine, opprobrij servorum tuorum, quod continui in sinu meo, multarum Gentium: Quod exprobraverunt inimici tui, Domine, Quod exprobraverunt commutationem CRISTI tui.

¹⁸⁷ Isa. 30. v. 28.

APPENDIX.
IN QVA, ANONYMI SYCOPHAN-
TAE GLOMERATAE CRIMINATIO-
NES, INFABRE COMMISSAE FABELLAE,
IN PONTIFICEM MAX. E TRIVIIS COMPOTA-
bilibus mutuatae, ac rhythmis Pannonicis
cantitatae,

IVGVLANTVR.

HOc ipso anno, adulto jam vere, petulans quaedam, nihil prorsus habens civilis modestiae, ceriti ac helleborosi aretalogi, et ut ex schemate scriptionis conjecturam facio, Praedicantis bomolochi, cantilena prodiit; vestita facetiis amarulentis, praegnans acerbis pseudologiis, sutellis, aculeatisque attiguarum criminationum struicibus: quibus undique Summum Pontificem ambest, harpyiaeque instar attaminare; collutilareque Maximi Pastoris existimationem laborat.

Tota vero fabella eum in scopum dirigitur, ut nugacissimis, et omni verisimilitudinis specie viduatis delirationibus, imperitae plebeculae aures inconsultas, odio Pontificis, Catholicorum detestatione repleat; blasphemiae suae tenebras, in lucem Maximi Pastoris, effrenis gerro intervomat; petulantisque linguae laciniosis strophis depretiet Catholicos; illudque persuadeat: *Pontifice auctore foedus Turcicum, ante annos viginti, violatum fuisse, eo consilio vt heterodoxi in Vngaria opprimerentur ab iis, qui verbo quidem contra Turcas pugnaturi, re autem vera A catholicos oppressuri mittebantur.* Adhaec, postquam insigni mendacio, Clementis V. famam commaculasset, ex ejusque unico, et quidem confi-{89:}cto exemplo, generatim conclusisset; *Romanos Pontifices adaeque omnes veneficos esse, hoc est, veneno in eos, qui jugum excusserunt, grassari; concludit: Stephanum Bocskai, Regem Vngariae, (sic appellat) auctore Pontifice veneno sublatum, a Michaële Katai, qui e Calvinii castris, ad Pontificis obedientiam redierat. Et ne temere, ac sine fructu, haec tam infestiva scribere videretur; illud prodiga ac infrenis lingua, eluvie cloacalis foeculentiae, teterrimaque verborum colluvione aestuans, subdole ex his deducit: Viros Catholicos, ad nullam publici muneris partem admittendos. cum et Bocskai idcirco Regno, ac vita spoliatus decesserit, quod Catholicum hominem, consiliorum, secretorumque participem esse voluerit.*

Haec summa est libelli famosi, sarcasmis, scomatibusque phalerati: qui etsi unico quaternione totus continetur, centum tamen in eo mendacia adnumeravi; quae ordine recensere non attinet,

ne hominis impudentissimi nugalibus, lectorem detineam. Summa criminationum capita detergam; mentitae frontis stibium, incautae mentis decipulas retegam; ac calumnias volitantes, veritatis radio ustulabo: ut palam sit, nudis, ac pudendis mendaciis traduci Pontifices, adedi Catholicos, adhamari laqueis jam irretitos a Praedicantibus, quos foecunda largitione, artibus suis opulentat, qui mendax ab initio fuit. Et sane, cum haec ab araneis mella, lac a scorpionibus distillatum spargunt Praedicantes, adeoque impudentibus adamantinae frontis mendaciis, lancinant arroduntque Catholicum decus; id unum agunt, ut sectae suae turpitudinem propalent, quae tam pudendis fulciri incrustarique debet mendaciis. Nam Religioni orthodoxae, isti venenatorum obloquiorum infames latratus, nihil quidquam incommodant. Romana vero tiara, ad quam Praedicantes baubant, tantis saeculis stat immota; tot iratorum fluctuum verberata ictibus, ne vestigia quidem ostendit saevitiae; sed velut adamas, impactum in se ferrum omne retundit, et licet nulla sit hodie infamis penna, a qua non vapulet; omnia tamen verborum dehonestamenta, tanquam saxa sine {90:} vulnere circa caput crepitantia; ex alto despicit, ac rumpantur licet fauces eluscatorum; perennabit Romanae sedis dignitas, quam invicta DEI dextera constabilivit.

Tria mendacia, quae suffundat narrationi Anonymus.

PRIMUM MENDACIUM: In ipso limine Cantilenae, cucubat lucifuga; *Romanum Pontificem, caeteris quidem pedes vitro contectos, osculandos praebere: Imperatorum vero ac Regum jugulo, ipso Coronationis tempore imponere.* Apage sis, pedicose furcifer, nugo impudentissime, has inaniloquas sycophantias. Hallucinaris, strigose bovinator, ac rerum Pontificiarum densa ignorance, deciperis impensibili errore, non uno scelere impiatus. Ut enim taceam, nullis Pontificios pedes clathratos vitris; illud certe tute in tui vanissimi capitis antro confinxisti, Pontificem pede solitum premere cervices Imperatorum, qui tiaram capiti impositam volunt. Extant Rituales libri, quibus Regiae, ac Imperatoriae inaugurationis formulae praescribuntur. Extant Historiarum monumenta, quae Caesarum inaugurationes ad posteritatem transmiserunt: in quibus nulla hujus tam indecentis actionis mentio.

Scio, scio quid te moverit, linguax blatero, ut haec nugalια turpissimis tuis chartis allinires, mendaciisque nutricos, Pontificio dedecore laetares. Auditione acceperas, cum ab Alexandro Papa in gremium Ecclesiae postliminio reciperetur Fridericus Caesar, Pontificem pedes jugulo Caesaris imposuisse, verba illa; *Super aspidem et basiliscum ambulabis, ingeminasse: Fridericum, id non Papae, sed Petro, fieri dixisse: Replicante Pontifice; Et sibi, et Petro fieri.* Haec te fabella movit. Sed nescis, bipedum stupidissime, facti unius invidiam in omnes Pontifices transcribi non licere? Esto igitur, fecerit id Alexander; Ergone universi id

faciunt Pon-^{91:}tifices? Sed, ut caeteri non faciunt, ita nec fecit Alexander. Romvaldus Archiepiscopus Salernitanus, Guilelmi Siciliae Regis Legatus, adfuit Venetiis, cum Alexander Fridericum reciperet; remque gestam ordine, summa fide ac diligentia, literis consignavit.¹⁸⁸ Rogerius item, Anglicorum Annalium scriptor, ejusdem aevi Historicus, quae ab Alexandro Venetiis acta, quaeque dicta fuere, dum Fridericus reciperetur, diligentissime est prosecutus: et tamen neuter ipsorum, conculcatum a Pontifice Imperatorem fuisse, significat. Sed rem gestam, qui adfuit Romvaldus, hunc in modum narrat: *Cum Fridericus. ad Papam appropinquasset, tactus Divino spiritu, DEVM in Alexandro venerans, Imperiali dignitate postposita, ad pedes Papae, totum se, extenso corpore inclinavit; quem Alexander, cum lachrymis benigne elevans, recepit in osculo, et benedixit ei, moxque Te DEVM laudamus, est excelsa voce decantatum.* Et certe, ipsa insolentissimi facti ratio, ita a moribus et mansuetudine Alexandri abludit, ut is demum ab Alexandro hoc perpetratum esse existimare possit, qui vitae ipsius rationes exploratas non habeat. Quid, quod nullus Historicorum, aevo Alexandri viciniorum, hujus facti meminit. Primus omnium, quod sciam, Historiam Friderici conculcati, Nauclerus prodidit, qui annis prope quadringentis post Alexandrum floruit, et ad quingentesimum supra millesimum Christi annum, historiam continuavit. Et is ipse sub dubio, non ex veterum Historiarum fide, hoc recenset: atque haec ipsa subnectit:¹⁸⁹ *Vel vt Blondus scribit, Postquam Pontificis pedem Imperator exosculatus esset, ad altare majus, ambo Principes se amplexati, et exosculati sunt.*

Sed esto; fecerit id Alexander: ego sane eadem ratione factum hoc excusabo, qua Praedicantes Iosua, cujus jussu quinque Regum colla pressere pedibus Israëlitae.¹⁹⁰

Illud vero ne nescias, quisquis es, quantus quantus es Anonyme; Non pudet nos, veterum primitivae Ecclesiae Patrum consuetudinem observare, atque ad pedes Summi Pontificis advolvi, congenulare. *Si homo justus aedes tuas intrave-^{92:}rit,* inquit Magnus Athanasius,¹⁹¹ *cum timore ac tremore occurrens ei, adorabis humi ad pedes ejus.* Ambrosius vero,¹⁹² sanctitatis ac doctrinae exemplar singulare; *Regum colla,* inquit, *et Principum, submittuntur genibus Sacerdotum, et exosculatis eorum dexteris, orationibus eorum credunt se communiri.* Atque ut Paulinus, in vita sancti Ambrosij, memoriae prodidit; Usu receptum erat, Sacerdotum manus deosculandas populo offerre. Denique invictus haereticorum malleus

¹⁸⁸ *Baron. to. 12. Anno 1177. n. 85.*

¹⁸⁹ *Naucl. generat. 11.*

¹⁹⁰ *Jos. 10. v. 24.*

¹⁹¹ *Athan. lib. de Virg. Tom. 1. fol. 832.*

¹⁹² *Ambr. de Dignitate Sacer. c. 2.*

Augustinus;¹⁹³ *Ad pedes Episcoporum volutatos in Ecclesia* fideles narrat. Si promiscue hic honor Episcopis ac Sacerdotibus habitus; quae te Eumenides, quae Intemperiae, quae Maenades exagitant, Anonyme, ut hoc Summo Pastori, detractum velis? Certe DEUS Ecclesiam alloquens; *Vultu in terram demisso*, inquit, *adorabunt te, et pulverem pedum tuorum lingent*.¹⁹⁴ Et, quoties in Scriptura, ad pedes aliorum, accidisse, adorasse, legimus? Lege, si lubet, *Actor. 10. v. 25. Actor. 16. vers 29. Apocal. 19. v. 10. cap. 22. v. 8. 1.Reg. 25. v. 24. 4.Reg. 4. v. 27. 37. Judith. 13. v. 30. Esther. 8. v. 8*. Praedicans ille de Calvini sipario, hircino barbitio comptulus lingulaca, nuper in illa, infantilibus farcta nugis, ac procusa Cassoviae concione, qua viri Illustris, Valentini Homonnani parentalia, inferiasque, pullata praefica dehonestavit; seque, ipsum Athanasii Symbolum ignorare patefecit, cum verba Augustini, aut malis, Fulgentii ad Petrum, bruto stupore attonitus, Athanasiano Symbolo transcripsit; Ille, inquam, verbosus Praedicans, non sine blandiciis (palpum obtrudit, ut referat pulpamentum) commemorat; *famulorum turbam pulveres exosculari, quibus frigida Homonnani ossa conteguntur*. Quod si hic nihil turpe, nihil indecens apparet; cur Praedicantes solus Pontificum honos exurit? Certe Gayna, Scythia erat; et tamen filios, Chrysostomi pedibus advolvi, non indecorum existimavit.¹⁹⁵

SECUNDUM MENDACIUM, multo inverecundius: *Pontifices, vitae Principum inobsequentium, veneno insidiari. Exemplo Clementem Octavum esse, qui per Monachum {93:} Henrico Sexto, venenum in sacra hostia propinavit*. Attellanae, Gerrae Siculae. Rusticatum mentiris, pecuate sycophanta, dignissime, cui os pytismate lubricetur, ob tam spissum, minimeque tralucidum mendacium. Mitto, quod pro Henrico VII. Henricum VI. pro Clemente V. Clementem VIII. nominas. Illud dico, Neminem ex omni veterum Historicorum numero legere memini, qui necis Henrici invidiam, in Pontificem derivarit, Abbas Urspergensis, posteaquam dixisset, Anno 1308. post Albertum Primum Austriacum, Henricum Septimum delectum Imperatorem; subdit: *Imperator venit in castrum Benconvent, in vigilia Assumptae Virginis; sequenti die, communionem corporis et sanguinis Domini suscepturus; ob cujus reverentiam, quatuordecim diebus ante jejunavit. Ea die Tridentinus Episcopus, Regius Confessor, abfuit in Legatione ad Clementem Quintum, pro arduis negotiis. Vnde quidam praevaricator, specie Religionis, de Senis oriundus, cum Senensibus, et Florentinis, et Lucensibus, consilium ingressus Pilatinum, qualiter Imperatorem traderet, se amicum simulans, et concordiam ordinare fingens, inter Imperatorem, et praedictas malevolas Civitates, rogat, vt coram*

¹⁹³ Aug. to. 10. serm. 18. de verb. Dom.

¹⁹⁴ Isai. 49. v. 23.

¹⁹⁵ Theodore. lib. 5. c. 33.

Imperatore, Divina possit celebrare mysteria, et eidem porrigere corpus Christi: porrigit intoxicatum. Eadem Nauclerus, et hos secutus Platina, qui Pontificem tunc in Gallia habitasse; cum Henrico ipsi optime convenisse; Pontificis suasu, Henricum contra Florentinos movisse; eo nomine, Italos Pontifici impense succensusse; Florentinos Monachum ad hoc sacrilegum parricidium perpulisse, ait, quamvis timide, nec tam ex suo sensu, quam *vt nonnulli scribunt*, haec recenseat. Monachi ergo facinus, quidam scribunt: suspicionem de Pontificis collusione, nemo, quod sciam, ante hunc vappam hominis indicavit. Sed esto, demus verum esse, quod Aspis hic, ab aliqua vipera suxit; aut in sui vanissimi cerebri vertiginosa phantasia confinxit: Ideone fas est, unius Pontificis culpam in omnes transfundere? Superintendens heterodoxus, capulare silicernium, in Ungaria scripsit, typis {94:} vulgavit;¹⁹⁶ *Joannem Praedificantem, minime cantherium, conspirasse cum uxore Antonij Losonczi, viri Illustriss: sublatoque e medio hero; Praedificantem deinceps interiorem spondam lecti Dominae, per summam turpitudinem vitam transegisse.* Factum aliud prorsus Evangelicum, satyriasi distentis Praedicanibus dignissimum, memorat:¹⁹⁷ *Franciscus Praedicans, vir erat, cui plurimorum Dominorum filiae erudiendae committebantur; quas omnes, canatim constuprabat, scortaque parentibus reddebat, quas Virgines acceperat.* Innumera Praedantium suorum, Misogynia scilicet laborantium, similia scelera percenset. Et, si recentiora velis, Baynoczium pete; Praedificantem ibi vinctum reperiēs, (ut testium oculatorum relatione accepi,) qui sua relictā, cum aliena uxore profugit, compilatis prius scriniis alienis. Quod si quis ex his concludat: Praedicantes omnes, herilis tori violatores; claris natalibus ortarum virginum stupratores esse; quid respondebis anonymē? Sed frustra Brutum doceo.

TERTIUM, et illud calidum, sed minime callidum est MENDACIUM: Pontificem persuadere vulgo; *Tantam inesse sanctitatem ipsi, vt qui ipsum adeat, esto, ad DEVM corde non accedat, remissionem Peccatorum consequatur. Haec tamen peccatorum remissio, magno aere venalis, nemini gratis datur: atque haec ipsa, inquit, causa est, cur aditum ad Christum arcet Pontifex. scit enim, non sine aerarij sui jactura homines ad Christum ituros.* Dementit iste sannio, deliraque fatur. Certe, nec convitium, nec plaga, nec mors satis digna reperiri potest, quae tantum flagitiosae, manibusque carnificis eruncandae, ac cinefaciendae linguae propudium, eadem perpetuo mendaciorum chorda oberrans, expiare possit. Audi, mortalium impudentissime, Catholicam veritatem:¹⁹⁸ *Non remittuntur, neque remissa sunt unquam*

¹⁹⁶ Petrus Bornemisza. *De tentati: Diaboli, Fol: 872.*

¹⁹⁷ *Ibidem.*

¹⁹⁸ *Conc: Trident. Sess: 6. cap. 9.*

peccata; nisi gratis, Divina misericordia propter Christum. Et rursum:¹⁹⁹ Disponuntur homines ad justitiam, dum excitati Divina gratia, et adjuti, fidem ex auditu concipientes, libere moventur in DEVM, credentes vera esse, quae Divinitus revelata, et promissa sunt, atque illud impri-{95:}mis, a DEO justificari impium, per gratiam ejus, per redemptionem, quae est in Christo Jesu. Et dum peccatores se esse intelligentes, a Divinae justitiae timore, quo vtiliter concutiuntur, ad considerandam DEI misericordiam se convertendo, in spem eriguntur; fidentes, DEVM sibi propter Christum propitium fore; illumque tanquam omnis justitiae fontem, diligere incipiunt, et propterea moventur adversus peccata per odium. Audis, Sycophanta, qua via et ratione credant Catholici remitti peccata? Vestrae calumniae, figmenta vestra, ad odium vulgi concitandum excogitatae alogiae sunt; quod nos aliunde, quam ex Christi meritis, gratuitaque DEI misericordia, peccatorum relaxationem exspectemus. Quae de pecuniaria, ac paene cauponaria nundinatione peccatorum, comminiscitur cavillator, nugamenta sunt. Fac periculum, pecuate Praedicans; Catholicum Confessarium adi, scelera retege; videbis, an oculos tuos exenteret; an aera tua, non animam quaerat.

Mendacia, de Consiliis Papae.

Longissimos terrarum, tractus, essedis, cisijsque volantibus, aut spissigradis Asturconibus tolutariis, celeratim pervadit colluvialis Praedicans; Romae, in ornatissima illa purpuratorum Patrum corona, emissitius vespillo residet; vota singulorum colligit; quid dictum, quid actum, quidque ibi cogitatum sit, edicit ex ordine: *Videns, inquit, Papa, Evangelium ubique in lucem extrahi, ruinae imperii sui metu percussus, Senatum convocat. Itum in eam sententiam, vt conciones ad populum de rebus Divinis prohibeantur; Biblia e manibus laicorum extorqueantur; populus in alta rerum Divinarum ignorance detineatur, ne si sapere incipiat, aspernari Romanos fasces discat. Haec vt confecta dentur; Imperatori injungit Papa, vt bellum Turcis moveat; eo praetextu, militem in Vngariam ducat; rapina caedibus, pretio, ad Pontificis obedientiam, ad Christi abnegationem Vngaros pertrahat; quaestum Indulgentiarum erigat.* Haec bardus rabula balbucinat. Cedo mastigia; cedo {96:} os foria succerda imbulbitandum; lingua foricae immergenda. Quo Pontifice? quo anno? quo die haec Romae acta? qui interfuere consilio? quis ad te pertulit haec singula? ubi parastases ad tantae rei fidem conciliandam? Infelix, ac Christo indignum Evangelium, quod abscondi potuit. Detestanda Religio, quae nisi talibus mendaciis fulciatur, exosam reddere veritatem non potest. Sed ut caetera taceam; scis ne, Trifurcifer, non ab Imperatore, nec in Ungaria, sed in

¹⁹⁹ *Ibid.* c. 6

Croatia, a Turcis, belli faces accensas fuisse? Meministi, Pontificios milites in obsidione Strigonij, pluteos opere militari confectos, per illos montium grumos moenibus admovisse, validaque impressione facta, Turcas ad deditionem compulisse? Ignoras, tenebrio, quantum Pontificii militis sanguinem, Pannonici campi hauserint? Auditione saltem non accepisti, tanta pecunia quotannis rem Hungaricam a sede Apostolica sublevatam superiori bello Turcico, quae cenum totius Ungariae adaequaret? Nomina, flagrio, quos Ministellos Luthericos, aut Calvinicos, valida manus Pontificii militis peremerit? quas Synagogas vestras everterit?

Sed ut haec vilissimi homuncionis maledicentia, totius Ungariae publico testimonio retundatur; extetque in aetatem posthumam, beneficentiae Romanae sedis, ac gratitudinis Ungaricae gentis monumentum, quod barbaram Praedicantium ingratitude compescat, ac retundat; accipe, quae ex ipso generali Ordinum Conventu, ad Pontificem scripsere Ungari, totidem verbis, fideliter transcripta:

BEATISSIME IN CHRISTO PATER, ET DOMine, Domine nobis Clementissime. Post oscula pedum Beatitudinis vestrae, humillimam orationum, et obsequiorum commendationem.

Vt ex mandato Sacrae Imperatoriae Majestatis, Domini et Regis nostri gloriosissimi, huc ad praesentia, pro publicis Regni negotiis indicta Comitia, non ita pridem convenimus; nihil nobis antiquius habendum esse censuimus, quam debitas, immortalesque Beatitudini vestrae, pro singularibus in nos, et Patriam hanc nostram, {97:} in extremo fortunae cardine nutantem, beneficiis, gratias ageremus. Posteaquam enim perennis Christianorum hostis Turca, rupto superioribus annis foedere, fideque violata, plenus furoris, et dominandi libidine inflammatus, in viscera reliquiarum hujus Regni irrupisset; et passim populabundus, igni, ferroque plurima loca devastasset; nonnulla dolo potius, quam virtute intercepisset; multaque Christianorum millia, in perpetuam abegisset servitutem: non fuit ullus mortalium repertus, qui post Imperatoriae Majestatis, et Sacri Romani Imperij subsidia, desperatis rebus nostris, majoribus quam Tua Beatitudo, praesto fuisset auxiliis. Nam, praeter ingentem pecuniarum vim, et alia Tuae Beatitudinis in nos collata beneficia, opportune admodum aestate proxima ejusdem in Vngariam venit exercitus, quo reliquis suae Majestatis copiis adjuncto, Strigonium sedes Archiepiscopalis, et Vissegradum, opitulante Deo, sunt expugnata, et recuperata. Devinctos itaque nos quam maxime, tot tantisque Tuae Beatitudinis beneficiis confiteamur, necesse est. Vtinam autem ea temporum vigeret felicitas, et eo loco res nostrae positae essent, quo Tuae Beatitudini, et sanctae Sedi Apostolicae, pares his meritis gratias referre liceret, nullum in nobis officii genus desiderari pateremur. Verum, quia nullam referendae tantae gratiae commoditatem nobis superesse videmus, Deum Opt: Max: pro felici Beatitudinis Vestrae regimine, et incolumitate exorare, et memoriam eximiae hujus pietatis recolendam,

ad posteritatem transmittere, non omittemus.

Fuit olim, Beatissime Pater, dum res Vngarorum temporis injuria collapsae non erant, cum Regnum Vngariae, scutum Fidei, murus Religionis, antemurale vicinarum provinciarum, et Orbis Christiani propugnaculum habitum fuit, dum non in finibus solum Regni Turcas prohiberent, et propulsarent majores nostri, sed pro fide, Religione, et publica tranquillitate, longe lateque hostilia Regna penetrantes, partis insignibus ex hoste triumphis, victricia signa, in patriam reportarent. Quo quidem tempore, non Patriam modo nostram, ab hostibus istis tutam extitisse, sed et finitima Regna virtute Vngarorum, desiderata securitatis dulcedine gavisam fuisse, nemini est obscurum. Testantur monumenta majorum nostrorum Chronicis demandata, quae cum saevissimis, atque truculentissimis istis inimicis fortia bella gesserint, quas clades cruentas ab eis acceperint, et quam invictis animis saepissime ad internecionem usque Procerum, et Nobilitatis, cum eis decretarint: usque adeo, ut vix ulla domus in Vngaria digna nomine fuerit, quae aliquot bellis, cum rabidis Turcarum gentibus habitis, fortem aliquem suae stirpis virum non amiserit, et deploraverit.

Vulgata est, Beatissime Pater, expeditio illa Regis nostri Andreae Secundi, qui labantibus Christianae Reipublicae in Syria rebus, sub Honorio Summo Pontifice, sacri illius belli, summus Imperator designatus, pro liberanda Palaestina, totaque terra sancta, in Asiam, cum exercitu trajiciens, commisso adversus Babyloniorum Soldanum atrocissimo praelio, gloriosus victor evasit. Ludovicus primus, Vngariae simul et Poloniae Rex, Romanam Ecclesiam, duplici bello juvit; missisque in Italiam praestantissimis Ducibus, et copiis, multas Civitates, partim ad obedientiam Romanae Ecclesiae retraxit, partim in fide retinuit. Idem, hortatu Urbani Papae Sexti, Carolum in Apuliae Regnum restituit. Sigismundus quoque Imperator, et Rex noster magnanimus, maximis instructus copiis, bis cum Bajazete Turcarum tyranno, magna Christianorum strage conflictit; Italiam schismate fluctuantem pacavit; contra Hussitas, Ecclesiam in Regno Bohemiae tutatus est. Non minore virtute duo Corvini, praestantissimi Belli Duces, Joannes Hunyadinus Regni Gubernator, et eius filius natu minimus Matthias, Europae fulgentissimum sydus, Regumque sui temporis Princeps praeclarus, et Sanctae Romanae Ecclesiae vindex, contra Bohemos acerrimus, rem Christianorum communem juverunt, auxerunt et dilatarunt. Funestissimae quoque duorum Hungariae Regum clades, Wladislai ad Varnam, et Ludovici secundi ad oppidum Mohaczium, non saltem apud finitima Regna, sed et universum propemodum orbem Christianum, notae sunt: quorum ille, a Legato Sedis Apostolicae Juliano Caesarino, pacem rescindere persuasus cum Amurate; hic vero cum Solymanno, potentissimis Turcarum Imperatoribus, cruentissimis et memorandis in aeternum praeliis commissis, ambo pro fide, pro patria, et publi-

pace, viriliter occubuerunt. Atque hoc pacto nostri Majores in quadam totius Europae gladiatoria palaestra, ultra quam ducentis ab hinc annis, assiduo fere, non pro se saltem, sed tota Christianitate, acerrime cum hac gente pestifera dimicarunt. Quorum sane vestigiis, nos quoque minime ab eis degeneres, insistere, omnesque fortunas, et vitam, qua nihil charius habemus, defensionem patriae, devovere, parati semper fuimus: quod ne nunc quidem nos detrectare, (si modo synceris nostris conatibus, aequales suppeterent facultates) insueta, et propemodum ultra vires decreta per nos praesentibus Comitiis subsidia, testantur. Quia tamen novercante fortuna, et peccatorum nostrorum mole, iram Divinae Majestatis provocante, post tristitia Ludovici illius II. fata, continuis bellorum motibus, eo infelicitatis et miseriarum res nostrae sunt redactae, ut attritis nostris viribus, et accisis ad extremum opibus, tam valido et praepotenti hosti, minime resistere valeamus. Solus siquidem, (ut alios anhelis faucibus ad hoc Regnum inhiantes omittamus) Solymannus ille, fatale Hungarorum excidium, nimio fastu et dominandi libidine inflatus, octies, in persona propria, aliquot centenum millium infestis copiis, nostra et Patrum nostrorum memoria Regnum hoc invasit, diripuit, vastavit, et afflixit. Hujus vero posterum, Selymus, et Amurates eius nominis tertius, etsi a generalibus abstinuerunt bellis, sub foedere tamen simulato, quod reliquum a Solymanni Tyrannide in hoc Regno manserat, veluti virus in corpore diffusum, ingentibus tributis, frequentibus incursionibus ac populationibus, miserandum in modum confecerunt et extenuarunt. Quas demum aerumnas, quae incommoda, quot clades et discrimina, hoc quadriennio subiverimus, indiesque subeamus, tuae Beatitudini, nobis quoque tacentibus, satis superque perspectum esse, non dubitamus. Funesta nunc est Hungariae facies, vastata in ea omnia, Ecclesiae profanatae, contaminata Religio, agri conculcati, et majori ex parte inculti, disiecta et exusta Oppida, exhausta aeraria, Cives omni fere substantia, non tantum saevitia hostili, sed et insolentia militari exusti, spoliati, et laniati. Vnde, mirum esse non debet, si tot tantisque calamitatibus, fracti, debilitati, et exinaniti, soli feroces Turcarum amplissimo magnae partis Asiae, Africae, et Europae domnato luxuriantium impetus sustinere nequeamus, sed opem Vicinorum Regnorum et Provinciarum implorare cogamur. Ad te autem inprimis, Beatissime Pater, cui Religionem fidem, et publicam tranquillitatem maxime cordi esse videmus, tanquam ad sacram anchoram, confugiendum duximus. In tuam siquidem Beatitudinem oculos in terris omnes Christiani Principes direxerunt; a te veluti pacis autore, unionem, praesidium et auxilium per DEI beneficia praestolantur. Fac igitur, in id ut coepisti, cum augustissimo Cardinalium Collegio maximopere incumbas, ut Principes universos, quorum dissensione Turcarum Imperia in hoc fastigium succreverunt, res vero Christianorum in profundum conciderunt, invicem

concilientur; vt intestinis depositis dissidiis, conjunctis tandem animis et viribus, adversus communem totius orbis terrarum hostem consurgere debeant. Non enim dubitandum quicquam est, inimicos furentes audacia, et vindictae cupidine inflammatos, ultionem moliri; nihilque magis in votis habere, quam vt reliquiis hujus Regni, penitus in suam potestatem redactis, aditum in vicina Regna, in Imperium, sedemque tandem Beatitudinis Tuae patefaciant; et his minime contenti, suam in toto terrarum orbe Tyrannidem extendant, ac sectam Mahometicam, populo Christi Salvatoris nostri, sanguine redempto, vi et armis imponant. Quem finem, vt gens inimica DEO, consequatur, majoribus nunc, quam unquam alias, viribus, et apparatu, accingere se, et jam in procinctu esse, certis nuntiis refertur. Tantis itaque expositi periculis, te, Beatissime Pater, Christianae Reipub: propugnatorem, iterum atque iterum obsecramus, per amara Christi Domini nostri vulnera obtestamur, et oramus, dignetur benemerita majorum nostrorum, quos pro fide, et universa Christiana Republica, saepe ad summorum Pontificum, et sanctae Sedis Apostolicae requisitionem, larga sanguinis profusione cum hostibus Ecclesiae decertasse palam est, in memoriam revocare, et inchoata de nobis bene merendi studia, magis ac magis intendere, auxiliaque contra tam potentem Tyrannum, pro magnitudine periculorum communiter impredientium,{101:} tempestive decernere; vt te Ecclesiam DEI gubernante, et Rudolpho Imperij habenas moderante, Vngaria ex Tyrannorum servitute liberata, pristino suo nitori restituatur; vobisque duobus orbis terrarum Rectoribus, omni tempore devotione et obsequio devinciatur. Servet DEVS Opt: Max: Tuam Beatitudinem diutissime florentem, et Ecclesiam DEI feliciter gubernantem. Datum Posonij, ex Generalibus Regni Comitibus, Die 12. mensis Martij, Anno M. D. X. C. VI.

Ejusdem Tuae Beatitudinis,

Humiles, devoti, fideles, ac perpetui

Capellani, et Servitores,

Praelati, Barones, Magnates, Nobiles, caeterique

Status et Ordines Regni Vngariae.

Audis, Praedicans, Turcam rupto foedere, violata fide Ungariam invasisse? Audis, Pontificem pecunia, copiisque nutanti Ungariae opem tulisse? Audis, Ungaros perpetuae gratitudinis vincula sibi ipsis iniecisse? Et haec omnia, ex Ordinum consensu, in orbis theatro perscribi? I nunc, impudentissime mortalium, rupti foederis, violatae fidei scelus in Pontificem transcribito. Latebas tu bussequa, in olida caula, aut prati floreas opes panda curuus falce populabaris, cum delata insolentia Turcarum, adeo omnium Ordinum animos accendit, ut

communi suffragio, vi, armisque excutiendum jugum Turcicum decernerent; magnis precibus apud Caesarem contenderent ut pro Fide sacrosancta, pro patriae, conjugum, liberorum salute, justa arma sumeret; Deo fretus, grassanti Thracico Tyranno occurreret; nec solum corporum objectus, fortunasque offerrent, sed conjugibus detracturos mundum muliebrem in usus belli erogaturos, proclamarent. Sed frustra agoraeis istis, viles popelli rumusculos, scrutario in foro colligentibus nundinatoribus, ad ipsa Veritatis adyta praeo.

{ 102: }

Mendacia circa necem Bocskai.

Mendaciis, non nisi per mendacia, tutum est iter: ideo perfricata semel fronte Praedicans, eam quam coeperat, constanter insistit viam, et adiposa mendacia, mendaciis agglomerat. Sed nescis, Praedicans, inoccare mendacia difficilius esse, quam projicere. *Postquam*, ait, *DEI nutu Bocskai, Rex Vngariae factus, diffisus DEO, humana ope niti coepit: Michaëlem Kathai adscivit in consilium, eum ipsum, qui ejurato Christo, Papista factus fuerat. ejus opera usus Papa, venenum Bocskaio porrexit, occidit. Indicium fecit honorarius Kathai puellus. Atque ideo post Regis obitum, frustillatim concisus Kathai.* Denique concludit: *Papistas Consiliarios, ac Dominos, perniciem exitiumque creare;* ideoque, initialibus stropharum cantilenae literis, velut classica canit ad praelium, monetque Proceres, *advertant animos, sibi que attendant.* Agnosco te, coluber excantate, scorpio hamatili cauda, venena vibrans. Obesis naribus esse oportet, qui non assequitur quo haec spectent: Dolones sunt, ferrum introrsum reconditum, furtive gestant; et, si vires conatibus respondeant, verba in rem conferent **PRAEDICANTES**, nullus dubito.

De Kathai, nihil habeo dicere, An, cum sphaerulas precatorias Praedicans Alvincius, pro suggestu laetabundus ostentavit, Kathaiumque ad Calvinii castra descivisse jactavit, revera Fidem abnegarit: Vel (quod fertur) projectam per indignationem Partheniam corollam, arripuerit Praedicans, phaleris ad populum exornarit. Illud dico: Mentiri Praedicantem, cum de Summo Pontifice, tam atrox, et inhumanum facinus comminiscitur: Et vadimonium sisto, si dica huic scribatur, temere confictam calumniam, capitis jactura eluet.

Bocskaianae mortis caussa, vulgo nota est: Immoderata crapula; raptae e Transsilvania puellae amore; soluta, ac diffluens vita: Haec postquam aquam intercutem generarunt, sensim contabuit gurgis ac vorago illa divitiarum Ungariae.

At, puer honorarius Kathaij retulit, veneno Regem subla-{ 103: }*tum.* Vile bidental, cur nomen pueri taces, ut an vera referas, anquirere possimus? cur authoramentum servitutis propudiosae non edicis? Quis credet, adeo obstipio cerebro Kathaium fuisse, ut secretum puero

committeret? Et, esto: dixerit puer veneficum Kathai; quis prodidit authoratum a Pontifice, ut tantum scelus conficeret? *Dicebant, ajebant varij*: Responde, interfector veritatis. Qui? Quid tandem dicebant? Fortean coelos praecipites ruisse? Et, An quia rumigeruli loquacitant, verum est continuo? Pueri unius testimonium sufficiat, non dico ad necem Kathaio, summa diritate consciscendam, nulla juris formula servata, non accusato, non audito, non convicto reo, si tamen reo; sed ad Summum secundum Christum Pastorem, infamandum? Nescis Praedicans, unum testem, nullum esse testem? Et, si dixisse aliquid, probasse est, cogita qualem, et quantum virum, quam atrocis facti accusabis? Certe qui nuper fato suo functus est Palatinus Illieshazi, a Palatino moderno, Domino Comite Georgio Thurzo, lethalis poculi, ac peremptorii toxici haustum, propinatum sibi fuisse, constanter dixit, nec ullam excusationem admisit. Nec eo haec dico quo famam existimationemque viri Illustriss: Comitis Georgij Thurzo moderni Regni Hungariae Palatini, imminutam eam, sed ut exemplo ad rem, de qua agitur, accommodatissimo, confictum de Summo Pontifice mendacium diluam. Nihiloque magis credibile esse adstruam, quod de Pastore secundum Deum Maximo rabulae comminiscuntur, quam quod de Illustr: Domino Palatino alioqui de patria benemerito, minime obscuribus vir inconsulte sparsisse dicitur. Quod in hac iterata editione monitum volui. Non enim defuere, qui haec aliorum flecterent, ac viros magnos, magno sanguinis ac necessitudinis nexu devinctos, committere laborarent; quasi haec, non tam propugnandae. Pontificiae innocentiae, quam Illust: Dominum Palatinum incusando attulerim.²⁰⁰ Sed hos ego Psyllos, qui vates agunt non lectores valide jam ante repressi.

Ut igitur his missis premam te fortius, quisquis es fa-{ 104:}bellae necis Boczkaianae autor infamissime. Si frons, si pudor, si ullus Dei metus in te reliquus est, Dic sodes Praedicans: In re gravissima, puero uni, contra absentem, contra Principem, fidem abhibetis? Pontificem venenarium, imo veneficum pronunciabis? Nescis, verberabilissime calumniator, probrum de viris Principibus, multo plures, patentioresque probationes exigere, quam in vulgari, et plebea caussa requirantur? Plures sunt, potentiores Bocskai Principes, qui a Romana sede desciverunt; nec tamen ullus in hanc diem questus est veneno se a Pontifice petito: in sola Ungaria, contra solum Bocskai, id patrarit Pontifex, quod alibi, ne attentasse quidem auditum! Quod vero intestina quoque Procerum odia exacuit, ac sopitos amnestia ignes suscitavit agryta anonymus, universeque Catholicos Consiliarios carpit; facit quod proprium est Praedificantium, qui, seu Andreae Nagy opus foret, seu Bocskajo, socios se, incentoresque dissidiorum praebent. Sed, ne nesciant Praedicantes, ante natum in orbe Lutherum et Calvinum, Catholici

²⁰⁰ Vide Praefat: monitoriam ad lectorem.

Senatores in Ungaria fuere; feliciter patriam, non hanc cinefactam Ungariae laciniam, administravere; majori constantia, res tunc publicae, privataeque ivere; nec Ungaria tunc, ut hodie, in abrupto derasi praecipitij, quasi summae rei vertiginem passa, ab omni propemodum spe expuncta fuit.

Sed ad vos jam mea se convertit oratio, Proceres Pannonii. distaedet enim ulterius hunc, qui veritatem sic depudicavit, depalmare Praedicantem. Vos igitur, per communem dulcissimae Patriae amorem, oro, atque obtestor, ne patiamini tanta, tamque inaudita temeritate, Pontificis, Imperatoris, caeterorumque Principum famam, existimationemque in Regno vestro dilacerari. Meminisse vos addecet, pacem, quam cum Turcis fecimus, infidam esse; nec hactenus (si conjecturae non fallunt,) duraturam, nisi domesticis, externisque bellis praepeditus Turca dissimulare nobiscum cogeretur. Saepe majores nostri, pacem pacti sunt; semper, quando e re sua {105:} futurum Turca existimavit, bellum redintegravit. Id ipsum fore deinceps quoque, certo vobis persuadeatis. Cavete, ne animos nobilissimarum Nationum, a vobis alienos reddatis; paucorumque rabularum temeritate, aditum vobis praecludatis, ad ipsarum gratiae et benevolentiae fontes, quibus certo certius indigebitis.

Tu vero, quisquis es, stellio calvariae, Minerval tibi depensum, gratus accipe, infamemque calamum, foetido reconde deinceps calamario: quod ni feceris, capistrum ego tibi, camumque, vel millum potius iniiciam, teque ita scriptionis isto strigili strigillabo, ut miserandum caeteris Praedicantibus, lessum tibi decantantibus, spectaculum fias. Nam hac quidem vice, nihil prohibeo, quin trophaea erigantur, lemniscatae tibi palmae, corollaeque pancarpiae plectiles deferantur; laetoque celeusmate, Epinicia, paeanaque, pro Victoria reportata, decantentur.

SOLI DEO HONOR ET GLORIA